

KONCEPCE ÚČINNĚJŠÍ PÉČE O TRADIČNÍ RUKODĚLNOU VÝROBU VE ZLÍNSKÉM KRAJI

NA LÉTA 2026–2036+

OBSAH DOKUMENTU

ÚVOD	3
1. ANALYTICKÁ ČÁST	5
1.1. Východiska Koncepce. Vazba na národní a krajské dokumenty	5
1.2. Vyhodnocení výstupů Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu ve Zlínském kraji na léta 2018–2025	6
1.3. Sociodemografická charakteristika území	16
1.4. Etnografická charakteristika a rajonizace	18
1.5. Současný stav tradiční rukodělné výroby ve Zlínském kraji	19
1.6. Kvantitativní analýza	20
1.7. Základní pojmosloví a obory tradiční rukodělné výroby	21
1.8. Počet výrobců ve Zlínském kraji	25
1.9. Seznam technik tradiční rukodělné výroby ohrožených zánikem	29
1.10. Možnosti prezentace výrobců a tradiční rukodělné výroby v lokalitách regionu	30
1.11. Školství	31
1.12. Paměťové instituce ve Zlínském kraji a programy k prezentaci tradiční rukodělné výroby	35
1.13. Kulturní a kreativní sektor	36
1.14. Kvalitativní analýza	36
1.15. Stávající formy hmotné podpory	38
1.16. Nehmotná podpora	40
2. SWOT ANALÝZA A KLÍČOVÉ ZÁVĚRY	
2.1. SWOT analýza a klíčové závěry	45
3. NÁVRHOVÁ ČÁST	
Cíl 1: Zabránit úbytku lidových tvůrců v regionu	47
Opatření 1.1. Vytvořit funkční model podpory a prodeje řemeslných výrobků	48
Opatření 1.2. Posílit ekonomickou soběstačnost tvůrců	48
Opatření 1.3. Zefektivnit dotační systém pro podporu řemesel	48
Opatření 1.4. Podporovat prezentaci řemesel na trzích a jarmarcích	49
Opatření 1.5. Pravidelné mapování (výzkum) aktivních tvůrců, podpora jejich prezentace a zapojení do programů v paměťových institucích	49
Opatření 1.6. Mapovat a chránit ohrožené technologie	50
Opatření 1.7. Zajistit dlouhodobou koordinaci a evaluaci koncepce	50
Cíl 2: Zajistit předávání znalostí a dovedností tradiční rukodělné výroby	50
Opatření 2.1. Podporovat komunitní a mezigenerační aktivity v oblasti tradiční rukodělné výroby	50

Opatření 2.2. Rozvíjet činnost paměťových institucí v oblasti předávání znalostí tradiční rukodělné výroby.....	50
Cíl 3: Podpořit spolupráci designerů a tvůrců v oblasti tradiční rukodělné výroby.....	51
Opatření 3.1. Rozvíjet spolupráci mezi řemeslníky a designéry.....	51
Cíl 4: Zvýšit zájem mladé generace o technologie tradiční rukodělné výroby.....	51
Opatření 4.1. Zvyšovat atraktivitu řemesel pro mladou generaci.....	52
Opatření 4.2. Akcentovat pozitivní psychologické působení tradiční rukodělné výroby nejen na mladou generaci.....	52
Opatření 4.3. Vytvářet vzdělávací materiály a publikace.....	52
Cíl 5: Zvýšit informovanost o tradiční lidové kultuře a tradiční rukodělné výrobě.....	53
Opatření 5.1. Zefektivnit strategii komunikace Zlínského kraje jako regionu s živým kulturním dědictvím, jehož je tradiční rukodělná výroba výraznou částí.....	53
Opatření 5.2. Prezentace tradiční rukodělné výroby on-line.....	52
Opatření 5.3. Systematicky oceňovat výjimečné tvůrce.....	53
Opatření 5.4. Zapisovat vybrané tradiční rukodělné technologie a řemesla na Seznamy nemateriálních statků.....	54
Opatření 5.5. Propagovat řemesla jako součást identity kraje.....	54
Opatření 5.6. Posilovat roli muzeí a paměťových institucí.....	54
Opatření 5.7. Zlepšit informovanost o tradiční rukodělné výrobě směrem k široké veřejnosti.....	55
4. IMPLEMENTAČNÍ ČÁST.....	55
4.1. Řídící struktura implementace.....	55
4.2. Další subjekty zapojené do implementace.....	55
4.3. Rámcový/indikativní rozpočet a financování.....	56
4.4. Monitoring naplňování Koncepce.....	56
4.5. Akční plán.....	56
5. AKČNÍ PLÁN.....	58
SEZNAM ZKRATEK.....	65
SEZNAM TABULEK.....	65
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	65
POUŽITÉ ZDROJE.....	65

Zlínský kraj je rozmanitý region, na jehož území se setkávají významné národopisné celky, kterými jsou Slovácko, Luhačovické Zálesí, Valašsko, Haná a Záhoví. V mnoha ohledech je Zlínský kraj jedinečný, zejména pro svou nezastupitelnou kulturní a historickou rozmanitost, nepřeberné množství lidových tradic s osobitými rysy, i pro unikátnost artefaktů tradiční rukodělné výroby, jež se staly součástí národního kulturního dědictví regionu.

Na území kraje je vysoká koncentrace místních tradic a zvyků jak v podobě hmotného, tak nehmotného kulturního dědictví, které se podílí na vytváření svébytné kulturní identity regionu. Je to kraj, na jehož území se organizuje a aktivně působí nejvíce těles zájmové umělecké činnosti v oblasti folkloru (soubory, muziky, sbory – přes 400 subjektů) a také nejvíce folklorních festivalů v České republice (každoročně jde o více než 30 velkých festivalů). Stranou nezůstávají místní zvyky a obyčeje v rámci celého obyčejového roku. Zlínský kraj je také z tohoto důvodu označován za baštu folkloru. Přítomnost místních tradic a jejich projevů v podobě pravidelných kulturních akcí a aktivit dětských i dospělých folklorních souborů, sborů a muzik, muzeí, galerií, aktérů tradičních řemesel a dalších paměťových institucí či odborných sdružení poukazuje na to, že na území Zlínského kraje je jejich přítomnost nezastupitelná a díky aktivitám uváděných subjektů se otevírají jedinečné příležitosti pro rozvoj a uchování tradiční rukodělné výroby v regionu.

Do konce roku 2025 byla v platnosti Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu ve Zlínském kraji na léta 2018–2025. Zlínský kraj zpracováním této navazující koncepce vyjadřuje svůj zájem o rozvoj a zachování tradiční rukodělné výroby, jako nedílné součásti lidové kultury a kulturního dědictví. Péče o něj patří mezi dlouhodobě podporované priority Zlínského kraje. V dnešní době technického rozmachu společnosti a masového průmyslu je nezbytné danému oboru věnovat zvláštní pozornost a ochranu. Koncepce navazující na předchozí zpracovanou v roce 2018 si klade za cíl aktualizovat informace, cíle i aktivity nutné pro zachování tradiční rukodělné výroby v regionu.

Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu ve Zlínském kraji na léta 2026–2036+ také reaguje na změnu vnějších podmínek v kontextu s usnesením vlády České republiky č. 843 ze dne 27. září 2021 k návrhu Státní kulturní politiky 2021–2025+, v jehož rámci byl přijat **Plán péče o tradiční lidovou kulturu v ČR na léta 2023–2030**. Zpracování bylo podmíněno souladem s platnou legislativou a vychází ze současných platných strategických dokumentů Zlínského kraje a dalších koncepčních dokumentů v oboru.

Hlavním cílem koncepce je zajistit péči a pomoc při zachovávání hodnot zdejších tradičních řemesel, lidového umění a lidové kultury se záměrem popularizovat a přibližovat tradiční řemesla dalším generacím. Dílčími cíli jsou zejména iniciace zájmu o tradiční řemesla, užívané postupy a znalosti, motivace nových zájemců v oboru tradiční řemeslné tvorby, vytváření nových příležitostí pro zlepšování ekonomické situace řemeslníků, systematické vzdělávání v oblasti řemesel a lidového umění a soustavná prezentační a osvětová činnost směřující k propagaci tradiční rukodělné výroby a lidového umění.

Analytická část obsahuje detailní analýzu současného stavu a SWOT analýzu. Hlavním zdrojem dat byly databáze paměťových institucí Zlínského kraje.

Z analytické části vychází návrhová část, ve které jsou definovány základní nástroje účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu na stanovené období jako soubor určitých koordinovaných opatření, jejichž účelem je přispět k efektivnějšímu rozvoji a podpoře, identifikaci, dokumentaci, ochraně, zachování, využívání a předávání tradičních, lidových a uměleckých řemesel nastupujícím generacím na území Zlínského kraje.

Způsob naplňování koncepce je vymezen v implementační části, která je doplněna informacemi o dostupných dotačních zdrojích a jiných formách materiální a finanční podpory.

Významnou roli při zpracování koncepce sehrával zvolený postup zhotovení dokumentu. Samotnými zpracovateli se stali odborní pracovníci paměťových institucí Zlínského kraje, kteří se danou problematikou dlouhodobě zabývají, znají terén, úskalí a mají o tomto oboru největší povědomí. Zpracování probíhalo ve spolupráci s dalšími zainteresovanými institucemi a odbornými poradci působícími v oboru a v součinnosti s Odborem kultury a památkové péče Krajského úřadu Zlínského kraje. Kompletaci, dokumentaci a další související činnosti týkající se zpracování koncepce zajišťovalo Slovácké muzeum v Uherském Hradišti jako

Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje, pověřené pracoviště Ministerstva kultury České republiky.

Zpracovatelský tým:

- PhDr. Jan Blahůšek, Ph.D., Park Rochus, o.p.s.
- PhDr. Petr Hlavačka, Muzeum Kroměřížska, p. o.
- Mgr. Vít Jakubíček, Ph.D., Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, p. o.
- Mgr. Marta Kondrová, Slovácké muzeum v Uherském Hradišti, p. o.
- Mgr. Petr Lidák, Národní muzeum v přírodě. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, p. o.
- Mgr. Ondřej Machálek, Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, p. o.
- Mgr. Lenka Šemorová, Muzeum regionu Valašsko, p. o.

Členové zpracovatelského týmu za Krajský úřad Zlínského kraje:

- Ing. Michaela Němcová, Odbor kultury a památkové péče, Krajský úřad Zlínského kraje
- Mgr. Stanislav Jaša, Odbor strategického rozvoje kraje, Krajský úřad Zlínského kraje

Strategická skupina:

- PhDr. Jan Blahůšek, Ph.D., Park Rochus, o.p.s.
- Ing. Mgr. Monika Eretová, Odbor kultury a památkové péče, Krajský úřad Zlínského kraje
- PhDr. Ivo Frolec, Slovácké muzeum v Uherském Hradišti, p. o.
- Mgr. Pavel Hrubec, Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, p. o.
- Ivan Láska, radní Zlínského kraje - kultura a cestovní ruch
- Mgr. Martina Miláčková, Muzeum Kroměřížska, p. o.
- PhDr. Václav Mílek, Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, p. o.
- Ing. Jindřich Ondruš, Národní muzeum v přírodě. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, p. o.
- Ing. Tomáš Vitásek, Muzeum regionu Valašsko, p. o.

Pro efektivní naplňování koncepčního dokumentu, dosahování cílů a plnění návrhových opatření je nezbytná vzájemná spolupráce s odbornými organizacemi a pracovišti, klíčovými aktéry v oboru, obcemi Zlínského kraje a podpora ze strany Zlínského kraje. Cílem této vzájemné spolupráce je nalezení optimální cesty k trvale udržitelnému rozvoji tohoto odvětví.

1. ANALYTICKÁ ČÁST

1.1. Východiska Koncepce. Vazba na národní a krajské dokumenty

V celostátním kontextu se východiska Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu ve Zlínském kraji na léta 2026–2036+ opírají především o Státní kulturní politiku 2021–2025+, která byla schválena usnesením vlády České republiky č. 843 ze dne 27. září 2021. V jejím rámci byl stanoven Plán péče o tradiční lidovou kulturu v ČR na léta 2023–2030.¹ Důležitým faktem také je, že Česká republika přistoupila 18. února 2009 k Úmluvě o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO. Tímto aktem došlo k výraznému posílení právní ochrany nemateriálního kulturního dědictví, protože mezinárodní úmluvy jsou v českém právním řádu považovány za závazný právní předpis.

V roce 2008 byly přijaty zakládací dokumenty k *Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky* (dále jen Národní seznam), v roce 2009 byla schválena metodika pro zapisování do tohoto seznamu a aktualizována v letech 2012 a 2018. Zatím poslední aktualizace a transformace Národního seznamu na Seznam nehmotného kulturního dědictví probíhá v roce 2025. Do roku 2024 bylo do *Národního seznamu* zapsáno celkem 36 prvků, devět z nich je zapsáno v *Reprezentativním seznamu nemateriálního kulturního dědictví lidstva*. Čtyři z nich mají svůj výskyt na území Zlínského kraje s přesahy do jiných krajů. Konkrétně se jedná o prvky: Slováký verbuňk (rok zápisu 2005), jízdy králů na jihovýchodě České republiky (2011) a Ruční výroba skla (2023), Hraní amatérského divadla (2025). V návaznosti na celostátní Seznam zřídil Zlínský kraj v roce 2013 Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury Zlínského kraje, který rovněž zahrnuje dovednosti spojené s tradičními řemesly.²

Mezi nejdéle fungující celostátní opatření na ochranu a podporu lidové rukodělné tvorby patří projekt *Nositel tradice lidových řemesel* (dále *Nositel tradice*), který byl zahájen Ministerstvem kultury ČR již v roce 2001 po vzoru projektu UNESCO *Žijící lidské poklady*. V rámci tohoto projektu jsou oceňováni významní lidoví řemeslníci, kteří dodržují tradiční technologické postupy výroby, zachovávají podíl ruční práce a tradiční tvarosloví, zajišťují předávání zkušeností a znalostí technologických postupů dalším generacím. Ve Zlínském kraji má svoji obdobu v ocenění Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje udělovaný od roku 2011. Ten byl zřízen na základě usnesení rady Zlínského kraje č. 0483/R12/11 dne 13. června 2011 a aktualizován 5. května 2017.

Dále s tématem tradiční rukodělné výroby na úrovni Zlínského kraje souvisí dokumenty Strategie rozvoje Zlínského kraje 2030 – priorita 2.4. kultura v regionu.³ Do jisté míry pak i Chytrý kraj – Strategie rozvoje chytrého regionu Zlínského kraje 2030 – Opatření 3.5.2 Podpora infrastruktury pro rozvoj kultury, využívající SMART nástroje sloužící místním i návštěvníkům.⁴ Okrajově pak zasahují do tématu Strategie rozvoje a podpory kreativního ekosystému Zlínského kraje 2025–2030⁵ a Koncepce rozvoje cestovního ruchu Zlínského kraje na období 2020–2030.⁶ Přitom zejména rozvoj oblasti kulturních a kreativních odvětví je jedním z hlavních cílů Státní kulturní politiky na léta 2021–2025+. Na území Zlínského kraje byla dosud nejdůležitějším přímo cíleným koncepčním dokumentem Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu ve Zlínském kraji na léta 2018–2025.⁷

¹ Dostupné na: <https://mk.gov.cz/plan-pece-o-tradicni-lidovou-kulturu-v-cr-na-leta-2023-2030>

² Viz: <https://zlinskykraj.cz/seznam-nematerialnich-statku-tradicni-lidove-kultury-zlinskeho-kraje>

³ Dostupné na: <https://zlinskykraj.cz/strategie-rozvoje-zlinskeho-kraje-2030>

⁴ <https://zlinskykraj.cz/chytry-kraj-strategie-rozvoje-chytreho-regionu-zlinskeho-kraje-2030>

⁵ <https://zlinskykraj.cz/strategie-rozvoje-a-podpory-kreativniho-ekosystemu-zlinskeho-kraje-2025-2030>

⁶ <https://zlinskykraj.cz/koncepce-rozvoje-cestovniho-ruchu-zlinskeho-kraje-na-obdobi-2020-2030>

⁷ <https://zlinskykraj.cz/strategie-a-koncepce>

1.2. Vyhodnocení výstupů Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu ve Zlínském kraji na léta 2018–2025

Plnění jednotlivých opatření a aktivit Koncepce bylo definováno akčním plánem s rozepsaným harmonogramem a rozpočtem, který předpokládal vícezdrojové financování s dopadem na rozpočet Zlínského kraje. Vzhledem k nepředvídatelným okolnostem, mj. i pandemii nemoci Covid-19 probíhající v největší míře v ČR v letech 2020–2021 nebylo možno uvolnit tolik finančních prostředků, kolik plnění Koncepce vyžadovalo a navrhovalo. I přesto se řada dílčích úkolů podařila realizovat.

Celkem bylo vymezeno pět strategických cílů, které představovaly hlavní oblasti zaměření pro stanovené období. Každý z těchto cílů byl detailně rozčleněn na dílčí aktivity, které konkretizují jednotlivé kroky potřebné k jejich dosažení. Pro každou z těchto aktivit byla určena priorita, což umožnilo efektivní plánování a soustředění se na nejdůležitější úkoly.

Cíl 1. Zamezit úbytku lidových tvůrců v regionu

V tomto ohledu vstoupil do hry významným způsobem rizikový faktor, který neměl do roku 2020 období, a se kterým zpracovatelé Koncepce 2018–2025 nepočítali, ani počítat nemohli. V roce 2020 se celosvětově rozšířilo onemocnění Covid-19, které vyvolalo nutnost zavedení řady opatření zabraňujících šíření této vysoce nakažlivé choroby. V České republice tak byly v letech 2020–2021 opakovaně a dlouhodobě uzavřeny kulturní instituce, školy, restaurace, divadla, obchody (mimo potraviny) a zakázáno pořádání hromadných programů včetně kulturních venkovních akcí, které patřily k jedněm ze stěžejních příležitostí pro prezentaci a prodej výrobků lidové rukodělné výroby. To se projevilo bezprostředně po zavedení prvních restriktivních opatření v březnu 2020⁸ tím, že výrobci, pro které představoval prodej na trzích a jarmarcích pořádaných v rámci kulturních akcí jediný zdroj příjmů, se ocitli naprosto bez prostředků. Řada z nich zvažovala ukončení nebo dokonce přechodně ukončila svou činnost. Ukázalo se, že celý systém podpory kultury obecně nebyl na takovou variantu absolutního výpadku příjmů připraven a za pochodu se hledaly prostředky, jak udržet existenci divadel, hudebních těles a dalších poskytovatelů veřejných kulturních služeb, zejména v oblasti živé kultury. V oblasti tradiční lidové kultury byl v roce 2020 na úrovni Ministerstva kultury České republiky zřízen Stipendijní program pro Nositele tradice lidových řemesel určený pro tvůrčí činnost lidových řemeslníků oceněných titulem Nositel tradice lidových řemesel. Tento program byl opakovaně vyhlašován až do prvního pololetí roku 2025. Každý výrobce měl možnost přihlásit se celkem dvakrát a byl jimi hojně využíván i ve spolupráci s regionálními pověřenými pracovišti v péči o tradiční lidovou kulturu a příspěvkovými organizacemi Ministerstva kultury ČR. Výsledky práce Nositelů tradice vzniklých díky podpoře ze stipendijního programu se tak formou darovací smlouvy dostávaly do sbírek regionálních pověřených pracovišť a muzeí přímo zřizovaných Ministerstvem kultury. Jednalo se však o ojedinělý počín, který se na úrovni krajů nezopakoval. I přes své úzké zaměření na skupinu tvůrců oceněných titulem Nositel tradice lidových řemesel, kterých je k datu 30.7.2025 v celé České republice 97 lze tento stipendijní program hodnotit jako velmi úspěšný.⁹ Zajímavé je, že z počtu 97 Nositelů tradice je celých 33 tvůrců (tedy jedna třetina!) ze Zlínského kraje, což ukazuje na vysoký počet velmi kvalitních řemeslníků věnujících se různým oborům. To je dobrým signálem, avšak také závazkem intenzivně a cíleně pracovat na ochraně tradiční rukodělné výroby a podpoře řemeslníků, aby nedocházelo k jejich úbytku. Na druhou stranu krize přinesla řadu zkušeností, jež mohou pomoci lépe podporovat kulturu v těžkých časech.

⁸ Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Pr%C5%AFb%C4%9Bh_pandemie_covidu-19_v_%C4%8Cesku, cit: 4.8.2025.

⁹ Zdroj: <https://lidovaremesla.cz/web/drzitele-titulu-nositel-lidoveho-remesla/> cit: 6.8.2025.

Navrhovány v této oblasti v rámci Koncepce 2018–2025 byly tyto aktivity:

Metodická školení

Týkající se aktuálních témat (zavedení EET, problematika dotací apod.)

V letech 2020–2021 se školení nerealizovala z důvodu opatření proti šíření nemoci Covid–19, následně bylo EET zrušeno s účinností od 1.1.2023.

Indikátor plnění: Realizace metodického školení: 0

Podpora organizace místních trhů a jarmarků

V rámci dotačního titulu vyhlášeného Zlínským krajem Program KUL01–Program na podporu klubové scény, kulturních aktivit a akcí místního významu je možná podpora řemesel s podmínkou účasti min. 5 osob, které jsou držiteli některého z ocenění (Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje, Nositel tradice lidových řemesel, Cena Vladimíra Boučka) či jiných registrovaných ochranných známek.¹⁰

- Podpora:2025: 134 akcí, z toho 33 akcí s prezentací lidové výroby
- Podpora 2024: 142 akcí, z toho 36 akcí s prezentací lidové výroby
- Podpora 2023: 151 akcí, z toho 37 akcí s prezentací lidové výroby
- Podpora 2022: 130 akcí, z toho 36 s prezentací lidové výroby
- Podpora 2021: 104 akcí, z toho 36 s prezentací lidové výroby
- Podpora 2020: 94 akcí, z toho 29 s prezentací lidové výroby
- Podpora 2019: 119 akcí, z toho 51 s prezentací lidové výroby¹¹
- Podpora 2018: 109 akcí, z toho 34 s prezentací lidové výroby¹²

Indikátor plnění: Počet podpořených akcí s prezentací rukodělné výroby: 292

V režii Zlínského kraje byly organizovány akce Den Zlínského kraje (každoročně) + Gastrofestival Zlínského kraje (první ročník festivalu v roce 2024), na které jsou zváni rukodělní tvůrci k prezentaci své práce.

Zlínský kraj finančně podpořil také řadu akcí pořádaných obcemi, městy či odbornými institucemi, například každoročně Dožínky Zlínského kraje, Mezinárodní folklorní festival Liptálské slavnosti, projekt Řemeslné léto ve skanzenu Rochus v Uherském Hradišti, Den řemesel v Rymicích a různé jarmarky, kam jsou zváni řemeslníci z celého kraje i mimo něj.

Udělování titulu Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje

Pokračováno v aktivitě, každoročně byly udělovány tituly Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje třem tvůrcům, v roce 2020 bylo oceněno 13 tvůrců, včetně těch, kteří v minulosti obdrželi národní ocenění Nositel tradice lidových řemesel. Navíc byla Zlínským krajem vydána brožura Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje, která se skládá z katalogových listů prezentujících jednotlivé oceněné tvůrce. Tyto katalogové listy jsou každý rok doplňovány o nové tvůrce.

Indikátor plnění: Počet tvůrců oceněných titulem Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje 2012–2025:

55¹³

¹⁰ Zdroj: Výzva k předkládání žádostí o poskytnutí dotace na rok 2025. Dostupné na: <https://zlinskykraj.cz/dotace/kul01-25-program-na-podporu-klubove-sceny-kulturnich-aktivit-a-akci-regionalniho-vyznamu>

¹¹ Informace z odboru Kultury a památkové péče – KUL01_2019-2025.

¹² Informace z odboru Kultury a památkové péče – KUL01_2016-2018.

¹³ Viz <https://www.slovackemuzeum.cz/oceneni-mistr-tradicni-rukodelne-vyroby-zlinskeho-kraje>

Iniciovat lokální oceňování tvůrců

Ocenění Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje bylo prezentováno na krajském setkání starostů (2022, 2023, 2024), avšak bez praktické odezvy. Kromě Uherského Hradiště, které již od roku 2005 uděluje Cenu Vladimíra Boučka za zachování a rozvoj lidové umělecké výroby v regionu se nepodařilo iniciovat další lokální ocenění, které by se vztahovalo pouze na rukodělné tvůrce.

Indikátor plnění: Počet nově vzniklých lokálních ocenění: 0

Využívat výrobky lidových tvůrců při oficiální propagaci Zlínského kraje

Oddělení vnějších vztahů rozšířilo nabídku propagačních předmětů určených k reprezentativním účelům Zlínského kraje o regionální produkty (keramika, štípaná holubička, lokální potraviny, čaje, modrotisk aj.). Tyto výrobky jsou žádané a pravidelně odebírané od místních výrobců.

Indikátor plnění: Počet výrobců, od nichž jsou výrobky nakupovány: 12¹⁴

Dotační podpora tvůrců

Samostatný dotační titul navrhovaný v Konceptu 2018–2025 nebyl vytvořen.

Bylo pokračováno ve využití stávajících dotačních titulů Program na podporu kulturních aktivit a akcí regionálního významu, na něž v letech 2023–2025 navázal Program KUL01–Program na podporu klubové scény, kulturních aktivit a akcí místního významu. Zde byla dle doporučení Konceptu včleněna do stávajících dotačních titulů podmínka, že prioritně budou podporovány akce, kterých se účastní minimálně 5 osob, jež jsou držiteli některého z ocenění (Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje, Nositel tradice lidových řemesel, Cena Vladimíra Boučka) či jiných registrovaných ochranných známek. Zde plnění viz bod Podpora organizace místních trhů a jarmarků. Od roku 2018 byla zvýšena alokovaná částka v tomto dotačním titulu o 3 miliony Kč.

Vzhledem k tomu, že žádný z těchto dotačních titulů nebyl určen na podporu tvůrců, indikátor plnění, kterým je počet podpořených tvůrců nemohl být naplněn.

Indikátor plnění: Počet podpořených tvůrců: 0

Podpora odbytu výrobků prostřednictvím sítě prodejen

Cílem této aktivity bylo iniciovat vznik sítě prodejen, nebo podpořit fungování již existujících prodejen, které nabízejí výrobky tvůrců. Do prodeje výrobků lidových tvůrců bylo prioritně navrženo zapojení všech kulturních příspěvkových organizací prostřednictvím jejich informačních center a pokladen, a to jak v hlavním sídle, tak na detašovaných pracovištích. V muzejních institucích prodej výrobků lidových tvůrců funguje, a to v různé míře podle zaměření jednotlivých zařízení. Nejintenzivněji se na oblast tradiční rukodělné výroby zaměřuje prodejna Slovácká jizba ve Slováckém muzeu v Uherském Hradišti, která je výběrovou prodejnou tradičních rukodělných výrobků. Prezentuje tvorbu rukodělných tvůrců často oceněných titulem Cena Vladimíra Boučka, Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje nebo Nositel tradice lidových řemesel.¹⁵ Mnohaletou tradici má prodejna ve vstupní části objektu Národního muzea v přírodě – Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Drobné pokusy o prodej řemeslných výrobků zaznamenalo Muzeum Kroměřížska, pracoviště Muzeum v přírodě Rymice. Malá prodejna s výrobky lidových řemeslníků je také ve vstupní hale Muzea v přírodě Rochus v Uherském Hradišti. Významným způsobem rozšířit stávající muzejní prodejny dalších muzeí nebo vytvořit síť prodejen mimo muzejní objekty se nepodařilo.

Indikátor plnění: Počet zapojených prodejen: 4

¹⁴ Zdroj: informace z paměťových institucí Zlínského kraje.

¹⁵ Viz: <https://www.slovackemuzeum.cz/slovacka-jizba>

Optimalizace podmínek ochranných známek

Cílem této aktivity byla realizace schůzky, na které by se iniciativy a sdružení zřizující jednotlivé ochranné známky, které mohou získat lokální rukodělní tvůrci dohodli na sjednocení nebo srovnatelné úpravě podmínek, za kterých lze tuto ochrannou známku získat. Nejednotnost podmínek pro udělení jednotlivých ochranných známek (např. Tradiční výrobek Slovácka, Tradice Bílých Karpat, Pravé valašské apod.) vede k jisté roztříštěnosti a dezorientaci nejen zákazníků, ale také samotných výrobců. Optimalizace, ke které v minulosti nebyla ze strany sdružení provozujících jednotlivé ochranné známky vůle, by pomohla snadnější orientaci na trhu oběma skupinám.

Indikátor plnění: realizace schůzky: nebyla realizována

Podpora ochranných známek

Souvisí do jisté míry s předchozím bodem. Při optimalizaci a narovnání podmínek pro jednotlivé ochranné známky by bylo možno lépe směřovat podporu ze stávajících dotačních programů, např. Program KUL01–Program na podporu klubové scény, kulturních aktivit a akcí místního významu. I přesto se zejména v oblasti medializace daří díky tiskovým zprávám Centrály Cestovního ruchu Východní Moravy úspěšně propagovat např. značku Tradiční výrobek Slovácka a Slovácko regionální produkt, které zřizuje sdružení Slovácko.

Indikátor plnění: počet podpořených známek: 0

Cíl 2. Zajistit předávání znalostí a dovedností tradiční rukodělné výroby

Jedním z nejdůležitějších stránek životaschopnosti každého řemesla nebo rukodělné činnosti je zajištění předávání dovedností a znalostí nutných pro další existenci konkrétní rukodělné techniky. Většina rukodělných technik byla v minulosti předávána často v rámci rodin z generace na generaci, byla však také řemesla, která vyžadovala kvalifikované vyučení v oboru – např. obuvníci, koláři, bednáři, truhláři, ad. Základy řady oborů rukodělné výroby je však možné osvojit si díky kurzům, ukázkám a workshopům, na jejichž pořádání se podílejí paměťové instituce, střediska volného času, informační centra a různé neziskové organizace nebo dokonce samotní tvůrci. Pro aktivní podporu předávání znalostí v oborech tradiční rukodělné výroby byly navrhovány tyto aktivity:

Seznam rukodělných technologií ohrožených zánikem

I přes mnohé snahy samotných výrobců, ale také kompetentních institucí se bohužel vyskytují řemesla a rukodělné techniky, které jsou v krátko nebo střednědobém horizontu ohroženy zánikem. Jedná se zejména o techniky, jimž se věnuje malé množství výrobců či poslední tvůrce v regionu nebo dokonce celé České republice. Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje ve spolupráci s Muzeem jihovýchodní Moravy ve Zlíně, Muzeem regionu Valašsko ve Vsetíně, Muzeem Kroměřížska v Kroměříži a Národním muzeem v přírodě – Valašským muzeem v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm vytvořilo seznam technik, kterým hrozí v nejbližších letech zánik. Jedná se o tyto techniky:

- Výroba textilních květin, vonic a vínků
- Navrhování, tkaní a restaurování gobelínů v Moravské gobelínové manufaktuře
- Výroba krojové obuvi
- Kožešnictví
- Vizovické pečivo
- Drátenictví (zejména účelové drátování)
- Práce s kůží – sedlářství
- Výroba slaměných ošatek a pletení ze slámy
- Výroba křiváků
- Výroba dřevěných vidlí
- Vázání vlněných rukavic a čepic na formě
- Výroba krojových součástí hanáckého kroje
- Zpracování perleti a rohoviny

Organizování rukodělných kurzů

Paměťové instituce na území Zlínského kraje dlouhodobě a systematicky organizují akce, které prezentují tradiční rukodělnou výrobu a řada z nich má charakter workshopů, které mají za cíl naučit návštěvníka základům konkrétní rukodělné techniky, kterou může sám nebo ve spolupráci s tvůrcem dále rozvíjet. Organizace pokračovacích kurzů o několika lekcích by u některých technik byla vhodnější, avšak potýká se s větší finanční náročností. Jednorázové kurzy se ukazují vzhledem k nutnosti frekventantů platit si kurzovné, jako dobrá alternativa a jsou v programové nabídce muzeí a galerií velmi populární. To však do určité míry omezuje nabídku technik, které je možné si za jednu návštěvu osvojit, respektive se seznámit s jejich základy. Proto jsou jednodenní workshopy a rukodělné kurzy zaměřené především na textilní techniky (výšivka, speciálně krojová výšivka, háčkování, modrotisk, tkaní na tkalcovském stavu, tkaní na karetkách, pletení na rámu či pletení rukavic na formě) a práci s přírodními pletivy (košíkářství, tkaní z kukuřičného šustí) nebo se dřevem (dřevořezba, tesařské práce), případně práci s hlínou (hrnčířství). Objevují se však i techniky související se sklářstvím (výroba vitráží, brusičství, zdobení vánočních baněk). Výjimečným počinem jsou každoroční školící kurzy v oboru práce se dřevem pro umělecké truhláře i další odborníky organizované Metodickým centrem pro muzea v přírodě při Národním muzeu v přírodě – Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm.

Indikátor plnění: v letech 2018–2025 bylo realizováno v muzeích Zlínského kraje 60 workshopů a rukodělných kurzů ¹⁶
--

Podpora vybraných učebních oborů ve Zlínském kraji

Tato aktivita je naplňována prostřednictvím systému Podpora řemesel v odborném školství. V rámci systému jsou poskytovány finanční příspěvky žákům denní formy vzdělávání ve vybraných oborech poskytujících střední vzdělání s výučním listem kategorie H. Mezi podporovaná řemesla patří mj. truhlář, tesař, zedník, sklář aj. Seznam oborů zařazených do podpory řemesel v odborném školství je dostupný na <https://www.zkola.cz/podpora-remesel-v-odbornem-skolstvi-clanek/>.

Žáci jsou počítáni ve školních letech, pro přehled podpory žáků jsou tedy uvedeny školní roky 2017/2018 až 2024/2025. Jedná se o podpořené žáky tříletých učebních oborů, takže zpravidla se jedna osoba promítne v počtech třikrát.

Počet podpořených žáků:

2018: 1320 žáků
2019: 1430
2020: 1450
2021: 1460
2022: 1384
2023: 1429
2024: 1464
2025: 1459¹⁷

Indikátor plnění: počet podpořených žáků v letech 2018-2025: 11 396 žáků
--

¹⁶ Zdroj: informace z paměťových institucí Zlínského kraje.

¹⁷ Zdroj: Odbor školství, mládeže a sportu, Krajský úřad Zlínského kraje. Informace poskytnuta 4.9.2025.

Vydávání publikací o konkrétních řemeslech pro účely vzdělávání

Tato aktivita předpokládala vydání publikací určených speciálně pro školní mládež, které by přiblížily konkrétní obory rukodělných činností. Jako praktičtější se ukázala možnost oslovit širší veřejnost a podařilo se vydat několik publikací, které fundovaně, avšak populárně naučnou formou prezentovaly některé konkrétní techniky nebo oblasti tradiční rukodělné tvorby. Konkrétně se jednalo o publikace přibližující výšivku na výřez, výrobu textilních květů, vonic a vínků i tvorbu a restaurování gobelínů, vizovické pečivo, kamenictví, sklářství, umělecké řemeslné dílny v Národním muzeu v přírodě – Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, ad.

Indikátor plnění: počet vydaných publikací: 9¹⁸

Cíl 3. Podpořit spolupráci designerů a tvůrců jako účinný marketingový nástroj k propagaci tradiční rukodělné výroby

Při naplňování vizí tohoto cíle se lze inspirovat z aktivit slovenského Ústředí ľudovej umeleckej výroby (dále ÚĽUV) a jeho projektů, kterými jsou např. mezinárodní soutěž zaměřená na propojení tradičních řemesel a uměleckého designu Kruhy na vodě, která existuje již od roku 2000. Jako bienále ji vyhlašuje ÚĽUV¹⁹. V roce 2024 se jí zúčastnili s celkem 238 soutěžními pracemi designéři, řemeslníci a studenti vysokých i středních škol. Oceněné práce byly součástí výstavy a vydaného katalogu. Výstava Kruhy na vodě byla prezentována také v prostorách Galerie 18 – Galerie fakulty multimediálních komunikací UTB ve Zlíně ve dnech 13. 3. – 17. 4. 2025.²⁰

Jako aktivity k dosažení tohoto cíle byly navrženy:

Soutěž o nejlepší produkt propojující tradiční rukodělnou výrobu a současný design

Iniciovat vznik takové soutěže se bohužel nepodařilo. Přestože existuje soutěž Best in design v rámci festivalu Zlín Design Week, která by do určité míry mohla toto navrhované ocenění suplovat, není primárně zaměřena na propojení designu a tradičních rukodělných technik, navíc omezení věku účastníků do 30 let vylučuje ze soutěže řemeslníky, kteří mnohdy až s narůstajícím věkem a s léty zkušeností získávají potřebné dovednosti, díky nimž výrobky dosahují nejvyšších estetických kvalit.²¹

Indikátor plnění: realizace soutěže/počet oceněných: nebylo realizováno

Podpora výstavních a prezentačních projektů

Muzea, galerie i další kulturní instituce ve Zlínském kraji každoročně realizují výstavní projekty zaměřené na prezentaci rukodělných technik a původních řemesel. V rámci své činnosti pořádají zejména muzea s etnografickými sbírkami množství menších výstav či prezentací konkrétních tvůrců např. oceněných titulem Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje nebo Cenou Vladimíra Boučka. Byly realizovány výstavy věnované technologii modrotisku, drátování, konkrétním ateliérům, dílnám a osobnostem z oborů: umělecké kovářství, dřevořezba, výroba vizovického pečiva, pletení ze slámy, práce s přírodními pletivy, tesařství a krajčářství.

Indikátor plnění: Počet podpořených výstav a prezentačních projektů: 57²²

¹⁸ Zdroj: informace z paměťových institucí Zlínského kraje.

¹⁹ Viz www.uluv.sk

²⁰ Viz: <https://www.g18.cz/vystava/kruhy-na-vode/>. Citováno 28.8.2025.

²¹ <https://zlindesignweek.com/2025/best-in-design/pravidla-souteze/#ceny>. Citováno 28.8.2025.

²² Zdroj: informace z paměťových institucí Zlínského kraje.

Cíl 4. Zvýšit zájem mladé generace o technologie tradiční rukodělné výroby

Jako nesmírně důležité se jeví posílení vztahu mladé generace k původním technikám a technologiím, k rukodělným výrobkům a stále častěji jsou skloňována také témata trvalé udržitelnosti a ekologie. To vše původní rukodělné techniky, které využívaly přírodní suroviny a šetrné postupy splňují. V rámci dosažení tohoto cíle byly navrženy aktivity:

Vzdělávací programy v muzeích a muzeích v přírodě

K základním posláním paměťových institucí patří také edukační aktivity. Muzea a galerie Zlínského kraje i muzea v přírodě (Národní muzeum v přírodě – Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Muzeum v přírodě Rymice, Muzeum v přírodě Rochus) v tomto ohledu patří k velmi aktivním subjektům a každoročně navyšují nabídku programů pro základní a střední školy o kvalitní programy, z nichž mnohé jsou zaměřené na rukodělné aktivity a jejich prezentaci mládeži i široké veřejnosti.

Indikátor plnění: realizované programy: 330²³

Kroužky ve střediscích volného času

Ve střediscích volného času, domech dětí a mládeže je každoročně nabízena pestrá škála kroužků a volnočasových aktivit, z nichž mnohé jsou zaměřeny na rukodělné dovednosti a techniky, které je možné navázat na místní tradice i lokální tvůrce. Zlínský kraj nemá dosah na střediska volného času, které se řídí poptávkou, avšak může metodicky působit a podporovat právě kurzy zaměřené na rukodělnou výrobu.

Indikátor plnění: počet podpořených kroužků: nepodařilo se zjistit

Exkurze do dílen tvůrců

Zajistit informovanost o místních řemeslných dílnách a jednotlivých tvůrcích, které je možné navštívit v rámci výuky na základních i středních školách je možné několika cestami. Jako nejjednodušší se jeví pravidelné uveřejňování takových informací na portále ZKOLA (www.zkola.cz). Alternativou je pořádání projektových dnů škol a prezentačních akcí pro školy i širokou veřejnost – např. ve spolupráci s paměťovými institucemi, místními akčními skupinami nebo nadačními fondy.

Indikátor plnění: pravidelné zveřejňování na portále www.zkola.cz – zveřejňováno v sekci aktuality

Podpora praktické výuky na základních školách

Zlínský kraj podporoval vybavení školních dílen i znovuzavedení výuky v dílnách na základních školách.

V roce 2019 a 2020 byl Zlínským krajem vyhlášen program MaS05 PODPORA VYBAVENÍ DÍLEN V ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH. Cílem Programu bylo podpořit polytechnické vzdělávání na základních školách, a tak motivovat žáky k volbě jejich další studijní cesty v technických oborech středních škol. Důvodem poskytnutí dotace byla skutečnost, že v posledních letech došlo ke zrušení většiny dílen na základních školách a jejich opětovné vybavení bylo pro zřizovatele těchto škol finančně náročné.

V rámci této podpory se očekávalo, že si podpořené školy vybaví školní dílny a žáci je pod vedením učitelů budou ve výuce využívat.

Podpořené žádosti (1 škola = 1 žádost):

MaS05-19 – celkem 53 projektů, dotace v celkové výši 4.932.000 Kč

MaS05-20 – celkem 15 projektů, dotace v celkové výši 1.474.000 Kč²⁴

Indikátor plnění: počet podpořených školních dílen: 68

²³ Zdroj: informace z paměťových institucí Zlínského kraje.

²⁴ Zdroj: Odbor školství, mládeže a sportu, Krajský úřad Zlínského kraje. Informace poskytnuta 4.9.2025.

Cíl 5. Zvýšit informovanost o tradiční lidové kultuře Zlínského kraje s důrazem na tradiční rukodělnou výrobu

Jednou z klíčových oblastí pro podporu tradiční rukodělné výroby je bezesporu informovanost široké veřejnosti o tradiční lidové kultuře obecně. Zde stále existují rezervy zejména v prezentaci výsledků výzkumů odborných pracovišť směrem k široké veřejnosti, a to formou tištěnou, audiovizuální i elektronickou (web, aplikace ad.). V této oblasti byly v rámci koncepce navrhovány aktivity:

Propojit organizace pracující s informacemi o tradiční rukodělné výrobě

O řemeslech, akcích i expozicích, kde jsou tyto součásti tradiční lidové kultury prezentovány jsou veřejnosti podávány informace různými institucemi, rozličnou formou. Panuje tedy jistá roztříštěnost v prezentaci tradiční lidové kultury v regionu směrem k veřejnosti i médiím. V rámci této aktivity bylo navrhováno propojení paměťových institucí na území Zlínského kraje s Centrálou cestovního ruchu jihovýchodní Moravy a informačními centry i se společnostmi na podporu cestovního ruchu tak, aby byly projevy tradiční lidové kultury veřejnosti prezentovány kvalitní a jednotnou formou, což by vyžadovalo investici do vytvoření nového webového portálu.

Ke koordinaci práce na úseku výzkumů tradiční lidové kultury dochází pouze v oblasti paměťových institucí, které dvakrát ročně organizují setkání etnografů muzeí Zlínského kraje, na kterých si vzájemně vyměňují informace a koordinují směr výzkumů u konkrétních řemeslníků ve vztahu k návrhům na udělení titulu Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje nebo k nominacím na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury Zlínského kraje. Díky této koordinaci bylo mimo jiné možné realizovat společný výzkum Slováckého muzea a Muzea regionu Valašsko v oblasti sklářství a podat nominaci ruční výroby skla na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury Zlínského kraje. Ruční výroba skla byla na seznam zapsána 12.5.2025.

Indikátor plnění: vytvořený webový portál: nebylo naplněno

Zajistit dostupnost informací o tradiční lidové kultuře

Na stránkách paměťových institucí jsou dostupné informace o jevech tradiční lidové kultury prezentovaných především v programech a výstavách. Na stránkách Slováckého muzea v Uherském Hradišti jako Centra péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje, které prošly v roce 2022 rozsáhlou rekonstrukcí, jsou v samostatných sekcích prezentovány informace o oceněných Mistrech tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje²⁵ a jevech zapsaných na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury Zlínského kraje.²⁶

Indikátor plnění: návštěvnost webových stránek: 1. 9. 2022–31. 8. 2025: 1441 zobrazení, 606 uživatelů

Pokračování výzkumu současného stavu tradiční rukodělné výroby ve Zlínském kraji

Každoročně provádí pracovníci všech paměťových institucí na území Zlínského kraje množství výzkumů zaměřených na tradiční lidovou kulturu obecně a speciálně také na tradiční rukodělnou výrobu. Jejich výsledkem jsou mimo jiné zpracované nominace na udělení titulů Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje a Cena Vladimíra Boučka. Některé výzkumy jsou také prezentovány v tištěných periodikách, která muzea sama vydávají. Např. se jedná o recenzovaný časopis Slovácko, který vydává jedenkrát ročně Slovácké muzeum.²⁷ Podobně prezentují výsledky své práce v oblasti tradiční lidové kultury Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně a Muzeum regionu Valašsko ve společně vydávaném časopise Acta musealia, Muzeum regionu Valašsko vydává také samostatnou vlastivědnou revue Valašsko.²⁸ Specializovaný časopis pro muzea v přírodě Museum vivum vydává Národní muzeum v přírodě – Valašské muzeum v Rožnově pod Radhoštěm.²⁹

Indikátor plnění: výsledky výzkumu, viz níže

²⁵ <https://www.slovackemuzeum.cz/mistr-tradicni-rukodelne-vyroby-zlinskeho-kraje>

²⁶ <https://www.slovackemuzeum.cz/seznam-nematerialnich-statku-tradicni-lidove-kultury-zlinskeho-kraje>

²⁷ Viz. <https://www.slovackemuzeum.cz/casopis-slovacko>

²⁸ Viz. <https://www.muzeum-zlin.cz/acta-musealia-cz>

²⁹ Viz. <https://muzeavpriode.cz/museum-vivum-casopis-ceskych-muzei-v-prirode/>

Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje realizovalo v letech 2018–2025 celkem 87 výzkumů u 83 výrobců, z čehož bylo zpracováno: 18 nominací na titul Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje, 27 nominací na cenu Vladimíra Boučka a 8 nominací na titul Nositel tradice lidových řemesel.

Další paměťové instituce realizovaly výzkumy zaměřené např. na dřevozpracující a kovozpracující řemesla, textilní tvorbu, přírodní pletiva, zpracování kůže, krasličářskou tvorbu, výrobu vizovického pečiva, práci se dřevem ad. Celkem zpracovaly další paměťové instituce 13 nominací na titul Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje.³⁰

Akvizice výrobků současných tvůrců do sbírkových fondů příspěvkových organizací Zlínského kraje.

Slovácké muzeum jako Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje každoročně nakupuje předměty od oceněných Mistrů tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje v hodnotě 50.000,- Kč i držitelů Ceny Vladimíra Boučka v hodnotě cca 20.000–25.000 Kč. Prostředky na nákup výrobků od držitelů Ceny Vladimíra Boučka částečně pokrývá grant města Uh. Hradiště. V letech 2018–2025 bylo do sbírek Slováckého muzea zakoupeno 350 předmětů od oceněných tvůrců. V letech 2021, 2023, 2024, 2025 byl Slováckým muzeem využit pro získání sbírkových předmětů od Nositelů tradice lidových řemesel Stipendijní program Ministerstva kultury České republiky. Do sbírek se dostaly předměty formou daru na základě darovací smlouvy. Získáno bylo 187 předmětů.

Další paměťové instituce nakupují a dokumentují tvorbu oceněných tvůrců nebo výrobců, u kterých realizují výzkum. Množství zakoupených předmětů je však přímo závislé na finančních prostředcích na akvizice, které muzejní instituce mají ve svém rozpočtu a bylo by možné i žádoucí počty sbírkových předmětů v dalších letech navýšit. Počet sbírkových předmětů od současných řemeslných tvůrců zakoupených do sbírek všech muzeí na území Zlínského kraje mimo Slovácké muzeum je 93.³¹

Indikátor plnění: počet nakoupených/získaných sbírkových předmětů: 630

Výzkum a rešerše k tématu tradiční rukodělné výroby ve Zlínském kraji pro monografii

Výzkum tradiční rukodělné výroby byl prováděn průběžně jak bylo uvedeno v bodu Pokračování výzkumu současného stavu tradiční rukodělné výroby ve Zlínském kraji, a to bez vztahu k přípravě monografie, jejíž vydání a financování nebylo dosud projednáno. Dále byly na téma tradiční rukodělné výroby realizovány výzkumy, které jsou publikovány v odborných periodikách nebo popularizační formou v lokálních časopisech. Např.: ŠPANIHEL, Samuel, FOHLEROVÁ, Milada. Production and Export of 'Rajnochovice Ceramics' in the 19th Century. *Europa Postmediaevalis* 3/2022, s. 239-249.; LIĐÁK, Petr: Kartáčnictví. Ojedinelý způsob obživy na příkladu dílny Karla Ježe z Lázu u Valašského Meziříčí. *Národopisný věstník*, 2020, 37 (79), s. 67–88.; DRÁPALOVÁ, Lenka: Bílá výšivka na tylu jako zdobný prvek tradičního ženského oděvu z Rožnovska. *Textil v muzeu*, 2019, 15, s. 105–113.; CVIKLOVÁ, Helena. Modrotiskové formy rožnovských barvířů ve sbírkách muzeí. *Acta musealila*, 2019, 1–2, s. 184-209.³²

Indikátor plnění: připravené podklady pro monografii: nenaplněno

Vydání monografie

Vydání monografie o tradiční rukodělné výrobě ve Zlínském kraji nebylo iniciováno, nebylo řešeno zejména financování, publikace se tedy v letech 2018–2025 nedostala ani do stádia příprav.

Indikátor plnění: kniha nevydána

³⁰ Zdroj: informace z paměťových institucí Zlínského kraje.

³¹ Zdroj: informace z paměťových institucí Zlínského kraje.

³² Zdroj: informace z paměťových institucí Zlínského kraje.

Webová stránka tradiční rukodělná výroba ve Zlínském kraji

Projekt etnokartografického zpracování informací o tradiční rukodělné výrobě ve Zlínském kraji se nepodařilo realizovat vzhledem k nárokům na finance. Jednotliví výrobci, zejména ocenění titulem Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje a Cena Vladimíra Boučka jsou prezentováni na webových stránkách Slováckého muzea v sekci Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje a na stránkách Zlínského kraje v sekci kultura.³³

Indikátor plnění: webový portál – nenaplněno

Cyklus videodokumentů

V letech 2022–2023 bylo natočeno 12 dílů seriálu Bohatství ukryté v tradici, které realizovala TV Slovácko. Jsou zde prezentováni tvůrci věnující se rukodělné výrobě, mnozí ocenění Mistři Zlínského kraje nebo Nositelé tradice lidových řemesel. Slovácké muzeum se podílelo na námětu, scénářích a odborně spolupracovalo na celém seriálu. V roce 2025 je v plánu natáčení dalších 6 dílů. Realizace projektu proběhla díky spolufinancování z dotačního programu KUL04 – Program na podporu audiovizuální tvorby ve Zlínském kraji. Cyklus je dostupný na <https://itvs24.cz/bohatstvi-ukryte-v-tradici>.

Slovácké muzeum také každoročně spolupracuje s TV Slovácko na realizaci videomedailonků promítaných při slavnostním předání ocenění Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje (každoročně 3 videomedailonky od roku 2018), které jsou archivovány ve Slováckém muzeu.

Indikátor plnění: natočeno a odvysíláno 12 (18) dílů seriálu Bohatství ukryté v tradici, natočeno 34 videomedailonků oceněných Mistrů tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje

³³ <https://www.slovackemuzeum.cz/centrum-pece-o-tradicni-lidovou-kulturu-zlinskeho-kraje>

1.3. Sociodemografická charakteristika území

Charakteristika Zlínského kraje

Zlínský kraj je jedním ze 14 územně samosprávných celků České republiky a tvoří jej okresy Zlín, Uherské Hradiště, Kroměříž a Vsetín. Kraj je svou rozlohou 3 963 km² čtvrtým nejmenším krajem České republiky a zaujímá 5% její plochy.

V kraji je celkem 307 obcí, z toho je 30 měst. Nejvýznamnějšími městskými a průmyslovými aglomeracemi jsou aglomerace Zlín-Otrokovice-Napajedla, v níž je koncentrováno přes 100 tisíc obyvatel, dále aglomerace Uherské Hradiště-Kunovice-Staré Město s téměř 40 tisíci obyvateli a konečně města Kroměříž, Vsetín a Valašské Meziříčí, z nichž každé má 25–30 tisíc obyvatel.

Struktura obyvatel

K 31. 12. 2024 žilo na území Zlínského kraje 578 998 obyvatel, což představuje 5,3% celkového počtu obyvatel České republiky. Celkový pokles obyvatel kraje za rok 2024 činil 1746 osob, v relativním vyjádření se jedná o -3,0 ‰. Přirozenou měrou se snížil stav obyvatel o 1 859 osob, relativně o 3,2 ‰. Vlivem kladné migrace přibýlo 113 obyvatel kraje, tj. 0,2 ‰. Zlínský kraj se zařadil mezi deset regionů s meziročním celkovým úbytkem obyvatel, kde mu náležela čtvrtá příčka.

Tabulka 1: Počet a pohyb obyvatel ve Zlínském kraji v roce 2024

Okres	Počet obyvatel k 1.1. 2024	Živě narození	Zemřelí	Přirozený přírůstek/úbytek	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přírůstek/úbytek stěhováním	Celkový přírůstek/úbytek	Stav k 31.12. 2024
Kroměříž	104 410	837	1202	-365	1694	1609	85	-280	104 130
Uherské Hradiště	141 736	1088	1504	-416	2029	2151	-122	-538	141 198
Vsetín	142 301	1059	1545	-486	1946	2116	-170	-656	141 645
Zlín	192 297	1463	2055	-592	3438	3118	320	-272	192 025
Zlínský kraj celkem	580 744	4447	6306	-1859	7102	6989	113	-1746	578 998

Zdroj: ČSÚ, Socioekonomický vývoj Zlínského kraje ve 4. čtvrtletí 2024, dostupné na: https://csu.gov.cz/docs/107863/226af8d0-3625-1eb6-a9cd-1fcfe66f5df8/Infolist_4Q2024.pdf?version=1.0

Vývoj věkového složení obyvatel je charakterizován zvyšujícím se podílem obyvatel v poproduktivním věku.

Tabulka 2: věková struktura obyvatel ve Zlínském kraji v letech 2018–2024

Věk	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
0-19	114 197	114 677	115 415	114 921	118 200	118 294	117 425
20-29	64 544	62 373	59 971	56 773	56 484	55 139	54 335
30-49	170 281	169 646	121 215	163 943	165 224	162 574	158 292
50-64	115 314	114 520	113 734	113 132	114 731	116 910	119 610
65 +	118 585	121 339	122 532	123 663	125 893	127 827	129 336
Zlínský kraj celkem	582 921	582 555	580 119	572 432	580 531	580 744	578 998
Průměrný věk	43,1	43,3	43,4	43,6	43,6	43,9	44,2

Zdroj: ČSÚ, Obyvatelstvo Zlínského kraje podle pohlaví a věkových skupin od roku 1960, stav k 31.12., dostupné na: <https://csu.gov.cz/zlk/kraj-zlinsky?pocet=10&start=0&vlastnostiVystupu=22&typUzemnihoCleneni=100&razeni=-datumVydani>, tabulka: vlastní zpracování.

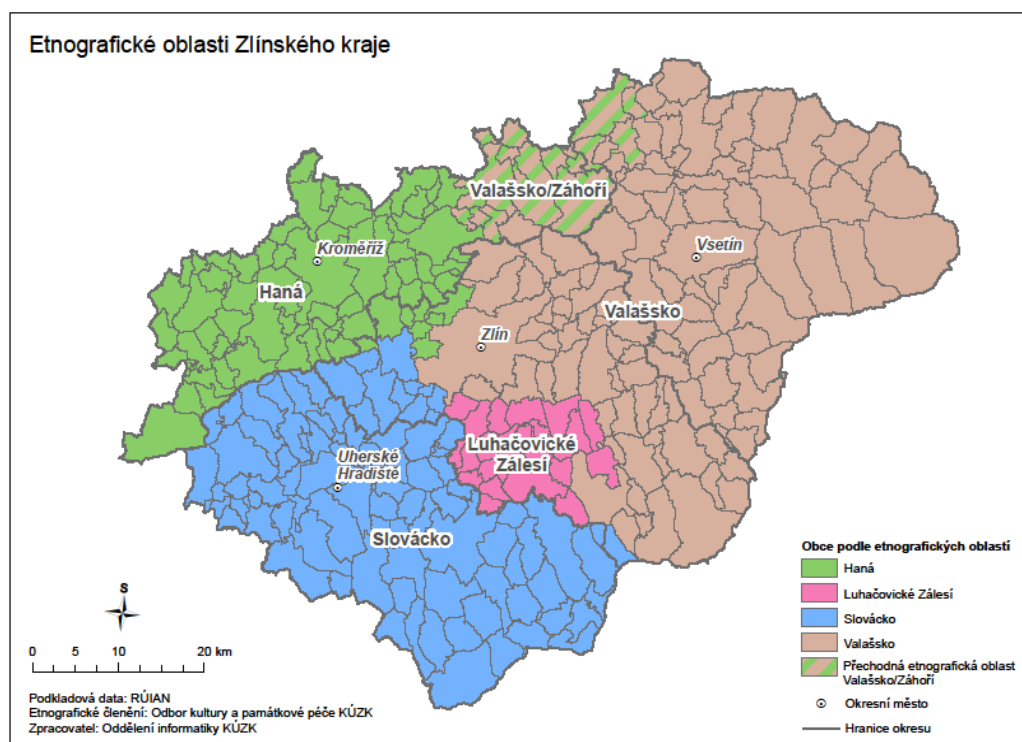
1.4. Etnografická charakteristika a rajonizace

Zlínský kraj, rozkládající se na ploše 3 963 km², má členitý, převážně kopcovitý charakter, tvořený pahorkatinami a vrchovinami. Na východě sousedí se Slovenskem, na jihozápadě s krajem Jihomoravským, na severozápadě s krajem Olomouckým a v severní části s krajem Moravskoslezským. Východní hranici regionu tvoří Bílé Karpaty, které směrem k severu přecházejí v Javorníky a Moravskoslezské Beskydy. Severu dominuje Hostýnsko-vsetínská hornatina. Největším a nejvýznamnějším tokem je řeka Morava, do níž se vlévá většina menších řek protékajících územím kraje – Bečva, Haná, Rusava, Dřevnice a Olšava. Přírodní podmínky, charakter krajiny a podnebí historicky ovlivňovaly způsob života obyvatelstva, jeho zaměstnání, lidovou architekturu a do značné míry také tradiční oděv.

Problematika etnografické rajonizace (vymezení etnografických oblastí) není dosud jednoznačně vyřešena. Názory na utváření a geografické vymezení etnografických oblastí, případně jejich podoblastí, se v historii měnily v závislosti na mnoha faktorech. Každý projev lidové kultury, který bereme v potaz při etnografické rajonizaci, je zároveň také ovlivněn subjektivní složkou – povědomím obyvatel určitého území a jejich ztotožněním se s lokálními nebo regionálními formami etnokulturních tradic. Především v přechodných oblastech se rozdíly mezi národopisnými oblastmi stírají a hranice regionů nebo subregionů se tak rozostřují. Jedním z hlavních kritérií pro vymezení určitých etnografických celků může být lidová architektura, lidový oděv, dialekt či folklorní projevy. Každý z uvedených ukazatelů aplikovaný samostatně může poskytnout poněkud jiné vymezení oblastí. Pro potřeby Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu není nutné striktně a detailně vymezit etnografické regiony, subregiony a přechodné oblasti kraje. V mnoha ohledech prochází oblast lidové rukodělné výroby, například z pohledu uplatňování konkrétního výrobního postupu, tvarosloví, výtvarného řešení apod., napříč několika etnografickými regiony.

Obecně lze konstatovat, že území Zlínského kraje pokrývají tři velké etnografické regiony: Slovácko, Valašsko a Haná. Všechny s rozmanitými a bohatě dochovanými projevy hmotné, duchovní i sociální kultury a všechny přesahující do dalších samosprávných krajů. Na širších územích, kde se Slovácko, Haná a Valašsko setkávají, můžeme hovořit o přechodných oblastech. Mezi Slováckem a Valašskem je to oblast Luhačovického Zálesí, na pomezí Valašska a Hané pak oblast Záhohří.

Obrázek 1: Etnografické oblasti na území Zlínského kraje

Zdroj: Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu ve Zlínském kraji na léta 2018 - 2025.

1.5. Současný stav tradiční rukodělné výroby ve Zlínském kraji

Tradiční rukodělná výroba je dodnes živou součástí tradiční lidové kultury a jako taková je i trvalou součástí života naší společnosti, našich kulturních a národních tradic. Je specifická mj. tím, že se u ní v celé řadě případů až do současnosti uchoval proces předávání souvisejících vědomostí a zkušeností z generace na generaci. Přesto, že je tradiční rukodělná výroba pro většinu společnosti příznačná především svými konkrétními výstupy – výrobky, dovednosti a zkušenosti jednotlivých řemeslníků a výrobců představují hodnotu nehmotnou, která existuje vždy pouze s konkrétním člověkem. Pokud ji nepředá dalším pokračovatelům, příp. není alespoň zachycena dokumentačním výzkumem, nenávratně zmizí. I když se do současnosti dochovalo poměrně velké množství odvětví tradiční rukodělné výroby, řadě z nich se již věnují jen jednotlivci. Je proto nezbytné zaměřit na tyto ohrožené kořeny naší vlastní kulturní identity patřičnou pozornost a pokusit se o jejich uchování následujícím generacím.

Tradiční lidovou kulturu i její jednotlivé součásti je nutné vnímat jako dynamický, stále se vyvíjející systém. To platí i pro tradiční rukodělnou výrobu, která vždy podléhala civilizačnímu tlaku. Existenci jednotlivých oborů tradiční rukodělné výroby, pravdivost materiálu a užití technologie, která je v souladu s tradicí, ovlivňuje především poptávka, někdy ale také přirozená lidská snaha o maximální zjednodušení vlastního úsilí. Určitou roli může v některých případech hrát dostupnost materiálu nebo jeho kvalita, možnost použít potřebné nástroje nebo stroje, někdy také technické nebo hygienické normy.

Protože je tradiční rukodělná výroba významnou součástí lidové kultury a hrála důležitou roli jako jeden z hlavních zdrojů obživy velké části lidových vrstev, stala se předmětem zájmu národopisců, muzejníků, později také rozsáhlých etnologických výzkumů muzejních, akademických i jiných specializovaných pracovišť. Jako příklad dobré praxe lze v tomto ohledu uvést odbornou výzkumnou činnost Ústředí lidové umělecké výroby a jeho vzorkových dílen v Uherském Hradišti, které ve druhé polovině 20. stol. významně ovlivnilo rozvoj a uchování některých rukodělných činností a řemesel na území dnešního Zlínského kraje.

Novodobému výzkumu tradiční rukodělné výroby ve Zlínském kraji se v současnosti věnují především muzejní instituce sídlící na jeho území. Mimo základní sbírkotvorné aktivity zaměřují svou pozornost především na identifikaci nových tvůrců, dokumentaci a redokumentaci výroby, řemeslných a technologických postupů, pořizování kresebných, fotografických a audiovizuálních záznamů, dále také na tvorbu odborných databází, terminologické otázky a samozřejmě i na implementaci všech těchto odborných výstupů do výstavní činnosti, ale také celé řady prezentačních a výukových programů.

Hlavními dokumenty, které sehrávají rozhodující roli při péči o nehmotné kulturní dědictví, jehož součástí je i tradiční lidová kultura v České republice, jsou zejména dokumenty UNESCO *Doporučení k ochraně tradiční a lidové kultury* z roku 1989 a *Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví* z roku 2003, která byla Českou republikou ratifikována a od roku 2009 se stala součástí našeho právního řádu. Ochranu a systematickou podporu tradiční lidové kultury a jejich jednotlivých součástí iniciuje na státní úrovni především *Státní kulturní politika na léta 2021–2025+*. Na Státní kulturní politiku pak navazuje Plán péče o tradiční lidovou kulturu v ČR na léta 2023–2030. Na krajské úrovni se podpory tradiční rukodělné výroby dotýká *Koncepce rozvoje místní kultury Zlínského kraje na léta 2015–2024* a především předcházející *Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu ve Zlínském kraji na léta 2018–2025*.

1.6. Kvantitativní analýza

Současný stav tradiční rukodělné výroby ve Zlínském kraji ovlivnila řada činitelů. Historický vývoj a výskyt určitých odvětví tradiční rukodělné výroby, má řadu určujících faktorů. Především se jednalo o výchozí dostupné suroviny, které mohly sloužit nejen k vlastní potřebě, ale také k produkci pro trh. Velkou roli hrálo shromáždění potřebných znalostí, postupů a zdokonalování technologií i v závislosti na vývoji vědění a přesunu poznatků do lidového prostředí.

Na území Zlínského kraje se historicky vyskytovaly především obory rukodělné činnosti využívající ke své činnosti dřevo, proutí, slámu, hlinu či textilní vlákna i materiály živočišného původu (vlna, kůže) a další. V hornatých oblastech Valašska a Podřevnicka byla výroba dřevěného nářadí, nádobí i šindele významným zdrojem přivýdělku obyvatel závislých na málo úrodné půdě. Na Valašsku kromě práce se dřevem v minulosti kvetlo tkalcovství, specifická lokálně omezená výroba závěracích nožů, tzv. křiváčkářství (Růžďka, Bystřička, Ratiboř, Hošťálková), dýmkařství (Kelč), v okolí Vlašských Klobouk výroba papučí, na Rožnovsku tkalcovství a pletařství i pletení punčoch. Na Kroměřížsku byly jedním z hlavních středisek práce s proutím Morkovice. V oboru práce se slámou a hotovení slaměných nádob pro domácnost a hospodářství patřily k vyhlášeným mistrům *slaměnkáři* z Březové u Vizovic. Naleziště vhodné hlíny v Pomoraví byly základním předpokladem pro působení velkého množství hrnčírů na Uherskohradištsku (Tupesy, Modrá, Velehrad, Jalubí).

Dokumentaci a výzkumu řemesel se po roce 1945 věnovala nejen okresní muzea, ale především Ústředí lidové umělecké výroby, které mělo do značné míry podchycen nejen výskyt řemeslníků, jejich profesní úroveň, ale také předávání zkušeností, technologických znalostí a postupů. Po rozpadu ÚLUV v 90. letech 20. století se dokumentace, a do jisté míry i spolupráce s tvůrci, přesunula výhradně na půdu muzejních institucí, které s mnoha výrobci komunikují a v rámci své činnosti je zvou ke spolupráci na programech zaměřených na prezentaci tradičních řemesel. Zkušeností tvůrců zhusta využívají spolky a sdružení, které na vesnicích a městech nyní spolu s muzei nesou hlavní břímě předávání informací a zkušeností. V rámci své edukační strategie se muzea specializují na komplexnější aktivity, k jejichž realizaci je nezbytné vybavení zázemí potřebné k naplňování záměru vzdělávat děti a mládež.

Muzea disponují různě rozsáhlými databázemi kontaktů budovaných po dlouhá desetiletí, příležitostně aktualizovaných po zjištění nových skutečností a provádění dílčích terénních výzkumů. Základní výzkum stavu rukodělné výroby, který by systematicky mapoval území Zlínského kraje, iniciovalo Slováké muzeum v Uherském Hradišti jako krajské Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje v letech 2004 a 2005. Následoval velký výzkum v letech 2017–2018 realizovaný pro potřeby Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu ve Zlínském kraji na léta 2018–2025. Pro potřeby této Koncepce byly aktualizovány výsledky předchozího výzkumu dle dostupných databází výrobců v muzejních institucích.

1.7. Základní pojmosloví a obory tradiční rukodělné výroby

Tradiční rukodělná výroba

Je souhrnem činností, jejichž cílem je vytvářet produkty určené pro vlastní potřebu nebo pro trh. Tradiční rukodělnou výrobu charakterizují nejen samotné produkty, ale také nástroje používané při výrobě, použité suroviny i technologické znalosti a dovednosti.

Základním znakem tradiční lidové výroby je právě rukodělnost, respektive užití lidské práce jako základního zdroje energie a vazba výrobce na materiál dostupný v dané oblasti, nejčastěji přírodního původu (hlína, kámen, přírodní pletiva jako sláma, proutí ad.). Rukodělná výroba není vázána úzce na určitý region či etnikum, mnoho výrobních postupů má své analogie v jiných kulturách, protože v minulosti docházelo k výměnám poznatků a zkušeností.

Pro výrobky tradiční rukodělné výroby je typický důraz na funkčnost produktů, kterou mnohdy výrazně doplňuje estetická stránka, která je výsledkem výzdobných technik tradovaných často spolu s technologickým výrobním postupem po generace.

Z kulturně - historického i sociálního a ekonomického hlediska je možné tradiční lidovou rukodělnou výrobu členit do několika okruhů:

Domácí výroba

Výroba určená pro vlastní potřebu rodiny a hospodářství, nikoli pro trh. Prováděli ji členové rodiny na základě dovedností získávaných z generace na generaci s postupy typickými pro určité území či způsob života a zaměstnání. Její přebytky mohly být výjimečně směňovány netržním způsobem na základě reciprocity. K domácí výrobě patřila především výroba nářadí a náčiní pro domácnost či hospodářství, zpracování technických plodin, především textilních vláken nebo šití oděvů pro vlastní potřebu atd.

Domácká či podomácká výroba

Rukodělná výroba zboží určená k prodeji širšímu okruhu spotřebitelů. Můžeme ji rozdělit na dvě skupiny.

a) Domácká výroba – z vlastních zdrojů pro trh

Výroba prováděná neškolenými, případně zaučenými tvůrci, která přesahovala kvantitativně vlastní potřebu a přebytky této domácké výroby byly určeny k prodeji širšímu okruhu spotřebitelů. Výnosy z podomácké výroby tak tvořily přivýdělek k jinak hlavnímu zaměstnání, obvykle zemědělskému hospodaření (např. pletení ze slámy, košíkářství, výroba dřevěného kuchyňského nádobí).

b) Námezdní domácká práce

Domácká výroba mohla být také určena pro jiného podnikatele, který zaručoval odbyt, případně další zpracování a distribuci výrobků nebo i suroviny potřebné k práci. Výroba pak byla obvykle organizována pomocí *gestora* – podnikatele, pro kterého pracovali *faktoři* zajišťující komunikaci s domáckými výrobci a dodávky výrobků či polotovarů a vyplácení odměn (např. výroba krajek, vyšíváčství ad.).

Řemeslná výroba

Specializovaná rukodělná malovýroba produktů určená především na prodej, která tvořila hlavní obživu tvůrce – řemeslníka. K jejímu provozování byla třeba jistá odborná erudice, často vyučení v oboru pod dohledem zkušeného mistra (např. stolaři, ševci, kováři ad.).

Lidová umělecká výroba

Novodobá rukodělná výroba vycházející z tradičních postupů, materiálů, technologií a výzdobných prvků, která je silně ovlivněna jejími organizátory. Těmi mohou být především podnikatelé, družstva či spolky (např. Lipta, Chodovia, Artěl, Slovač, Moravská ústředna pro lidový průmysl umělecký). Hlavní důraz je kladen na estetickou úroveň výrobků. Vrcholem snah v této oblasti byla produkce Ústředí lidové umělecké výroby

(ÚLUV), založeného v roce 1945, která využívala spolupráce lidových tvůrců a profesionálních výtvarníků i etnografů.

Od tradiční rukodělné výroby lze vymezit okruh činností nazývaný jako umělecké řemeslo, jehož produkty sloužily především potřebám vyšší společnosti.

Umělecké řemeslo

Rukodělná činnost směřující k výrobě předmětů s užitnou nebo dekorativní funkcí se záměrem dosáhnout vysoké estetické hodnoty. Umělecké řemeslo vyžaduje k řemeslné zručnosti a dovednosti velký talent a tvůrčí schopnosti. Výrobky uměleckého řemesla byly silně ovlivněny historickými uměleckými styly, avšak na rozdíl od vysokého umění (malířství, sochařství a architektury) se liší tím, že výrobky uměleckého řemesla mají konkrétní účel (předměty denní potřeby). Jsou však výlučně dílem jednotlivce nebo úzkých kolektivů či dílen. K uměleckým řemeslům můžeme řadit např. umělecké kovářství, sklářství či řezbářství.

Historické formy organizace výroby:

Manufaktura

Vyšší stupeň domácí výroby. Jednalo se o dílnu s několika zaměstnanci, z nichž každý vykonával jen dílčí úkoly při výrobě produktu, a to bez výrazného využití strojů, a naopak s použitím tradičních výrobních postupů. Předstupněm centralizované manufaktury – skutečně velké dílny, ve které se odehrával celý výrobní proces, byla rozptýlená manufaktura. Ta pracovala v podstatě na principu námezdní domácí práce, kdy dělník pracoval doma a *faktor*, *kusový mistr*, mu dodával surovinu a odebíral polotovary, který putoval k dalšímu zpracování.

Tovární výroba

Vyznačuje se vysokou mírou dělby práce, masivním využitím strojů, nových zdrojů energie (parní stroj, elektromotory) a specializací. Výrazně zlevnila a zjednodušila výrobu mnoha předmětů běžné spotřeby a vedla k zániku manufaktur i k potlačení řady rukodělných technik. Některé se transformovaly a používaly k další rukodělné činnosti továrních produktů.

Obory tradiční rukodělné výroby

Rukodělná výroba se vyvíjela po staletí a některá odvětví vznikala nebo zanikala v závislosti na ekonomickém, společenském i kulturním vývoji a potřebách obyvatelstva. Mnohá odvětví zanikala vzhledem ke změně životního stylu nebo v souvislosti s postupujícím pokrokem, většina byla silně omezena levnější produkcí tovární výroby. Určité formy výroby mohly nést také úzce lokální vymezení (např. křiváčkáři na Valašsku).

Předmětem této koncepce jsou obory, které se dochovaly do současnosti, jsou tedy stále živé a jejich charakter splňuje výše popsaná kritéria tradiční rukodělné výroby. Pro tradiční rukodělnou výrobu byla zásadně důležitá výchozí surovina, která je z toho důvodu použita jako východisko pro strukturování jednotlivých oborů.

OBORY TRADIČNÍ RUKODĚLNÉ VÝROBY

Hrnčířství – výroba keramiky

- rezná hrnčina, zakuřovaná hrnčina, glazovaná hrnčina, majolika (fajánse), kamenina, jiné

Kamnářství

- výroba kachlí, stavba kamen

Hliněné stavitelství

- výroba hliněných cihel, výroba hliněných omítek původní technologií

Pletení z přírodních pletiv

- sláma, proutí či pedig, orobinec, loubek, lýko, rákos, kukuřičné šustí, jiné

Práce se dřevem

- tesařství, truhlářství, bednářství, stolařství, kolářství, výroba zemědělského nářadí
- výroba drobného domácího náčiní řezáním, dlabáním, štípáním nebo soustružením
- výroba hraček
- výroba šindele
- výroba dřevěných předmětů vylévaných kovem nebo jinak zdobených
- dřevořezba uměleckého charakteru – plastiky, reliéfy, práce se samorosty

Práce s textiliemi

- zpracování lnu, konopí, vlny, bavlny, pletení a vázání, tkaní, barvení, modrotisk, potisk, šití a výroba krojových součástek, výroba oděvních doplňků – voniček, věnečků
- vyšívání (výřez, malování jehlou, křížková, dírková, šňůrování, cifrování, aplikace, a další)
- krajkářství (paličkování, háčkování, síťování, šitá krajka a další)
- malování na textil (malba na krojové součástky, stuhy a další)

Zpracování kůže

- ševcovství, šití krojové obuvi, opasků
- brašnářství, výroba kabelí, brašen
- kožešnictví, výroba kožichů, čepic, beranic a doplňků
- sedlářství, výroba koňských strojů

Práce s kovem

- kovářství a podkovářství, umělecké kovářství, výroba původních zámků a klíčů
- drátování

Práce se sklem

- sklářství a výroba skla foukaného, broušeného, malovaného, historické repliky
- výroba vitráží, podmalba na skle, doplňky a skleněné ozdoby (vánoční)

Práce s kamenem

- kamenictví, zpracování kamene, výroba brousků

Práce s perletí

- perleťářství, výroba knoflíků, ozdob, kotulí

Práce s papírem

- vystřihovánky, papírové ozdoby (vánoční)

Výroba zvykoslovných předmětů

- zdobení kraslic (technika batikování, vyškrabování, polepování slámou, zdobení voskovým reliéfem aj.)
- výroba a stavba betlémů z různých materiálů
- výroba, zdobení a příprava hodových práv nebo masopustních práv
- výroba, zdobení a úprava hodových a dožínkových věnců
- výroba ozdob (papírové či jiné růže) k hodům, jízdě králů aj. příležitostem
- vizovické či jiné zvykoslovné pečivo neurčené ke konzumaci

Výroba hudebních nástrojů (užívaných v lidových hudbách)

- gajdy, píšťaly, flétny, cimbál, housle a další

Práce s voskem a parafinem

- výroba svíček, výroba voskových obětín

Výroba regionálních potravin (výroba nejen pro vlastní potřebu)

- zvykoslovné pečivo – koláčky, svatební koláče, trdelníky, boží milosti, apod.
- perník (tlačený do formy nebo vykrajovaný, zdobení perníků)
- další potraviny – klobásky, chléb, placky, sušené ovoce, med, povidla, výroba čajů, sběr a sušení bylin, a další.

Produkce regionálních nápojů

- maloproducenti vína, destilátů, likérů, moštů, sirupů, medoviny a další.

1.8. Počet výrobců ve Zlínském kraji

Dle oborů tradiční rukodělné výroby lze podle jednotlivých okresů provést přehled o počtu tvůrců věnujících se konkrétním technikám a oborům. To je důležitým východiskem pro stanovení oborů ohrožených zánikem a cílení podpory ke konkrétním oblastem.

Tabulka s přehledem počtu výrobců je členěná podle oborů činnosti a vychází z databází a kontaktů na jednotlivé výrobce, kterými disponují muzea ve Zlínském kraji, věnující se systematickému výzkumu a prezentaci tradiční rukodělné výroby. Došlo k podstatné aktualizaci údajů a revizi seznamu řemeslníků vzešlého z výzkumu v letech 2017–2018. Někteří tvůrci zemřeli, jiní nejsou aktivní, podařilo se na druhou stranu získat kontakty na tvůrce, kteří nebyli dosud podchyceni nebo se výrobě věnují nově. Vzhledem k dále navrhovaným aktivitám směřujícím k zachování a rozvoji tradiční rukodělné výroby ve Zlínském kraji by bylo žádoucí na konci platnosti této Koncepce realizovat podobný velký výzkum jako v letech 2017–2018. Ten by mohl přinést relevantní zhodnocení realizovaných zachovných opatření.

Do celkového počtu výrobců byli opět zahrnuti také výrobci lokálních potravin, často zvykoslovného pečiva, ale také regionálních produktů od sušeného ovoce až po maloproducenty destilátů nebo vína. V oblasti tradiční rukodělné výroby se jedná o okrajovou záležitost, která se prolíná s potravinářskou výrobou. Přesto jsou regionální potraviny a nápoje součástí regionálního gastronomického dědictví a měla by jim být věnována patřičná pozornost.

Tabulka 3: zastoupení výrobců v oborech rukodělné činnosti, 2025

Obor činnosti	Specifikace oboru	Okres Kroměříž	Okres Uh. Hradiště	Okres Vsetín	Okres Zlín	Celkem
Hrnčířství – výroba keramiky	režná hrnčina zakuřovaná hrnčina glazovaná hrnčina majolika (fajánse) kamenina, jiné	1	20	6	5	32
Kamnářství	výroba kachlí, stavba kamen	1	3	0	4	8
Hliněné stavitelství	výroba hliněných cihel, výroba hliněných omítek původní technologií	0	0	1	0	1
Pletení z přírodních pletiv	sláma, proutí či pedig, orobinec, loubek, lýko, rákos, kukuřičné šustí, jiné	6	10	9	5	30
Práce se dřevem						
	tesařství, truhlářství, bednářství, stolařství, kolářství, výroba zemědělského nářadí	1	1	2	1	5
	výroba drobného domácího náčiní řezáním, dlabáním, štipáním nebo soustružením	1	1	2	1	5
	výroba hraček	0	0	0	2	2
	výroba šindele	0	0	5	0	5
	výroba dřevěných předmětů vylévaných kovem nebo jinak zdobených	0	2	1	0	3

	dřevořezba umělec. charakteru – plastiky, reliéfy, práce se samorosty ad	1	4	10	9	24
Práce s textiliemi						
	zpracování lnu, konopí, vlasy, bavlny, pletení a vázání, tkaní, barvení, modrotisk, potisk	1	4	11	1	17
	šití a výroba krojových součástí, výroba oděvních doplňků – vonic, věnečků a další.	0	15	5	1	21
	vyšívání (výřez, malování jehlou, křížková, dírková	0	7	3	0	10
	šňůrování, cifrování, aplikace, a další.)	0	4	0	0	4
	krajkářství (paličkování, háčkování, síťování, šitá krajka ad.)	2	4	4	3	13
	malování na textil (malba na krojové součásti, stuhy a další.), výroba textilních hraček a doplňků	0	0	1	4	5
Zpracování kůže						
	ševcovství, šití krojové obuvi, opasků	0	3	3	1	7
	brašnářství, výroba kabelí, brašen	0	0	1	0	1
	kožešnictví, výroba kožichů, čepic, beranic a další. doplňků	0	0	0	0	0
	sedlářství, výroba koňských postrojů	0	0	1	0	1
Práce s kovem						
	kovářství a podkovářství, umělecké kovářství, výroba původních zámků a klíčů, platněřství	4	6	2	2	14
	drátování	0	0	2	1	3
Práce se sklem						
	sklářství a výroba skla foukaného, broušeného, malovaného, historické repliky	0	16	3	1	20
	výroba vitráží, podmalba na skle, doplňky a skleněné ozdoby (vánoční)	0	1	5	1	7
Práce s kamenem	kamenictví, opracování kamene, výroba brousků	0	1	1	0	2
Práce s perletí	perleťářství, výroba knoflíků, ozdob, kotulí	0	0	1	0	1
Práce s papírem	vystřihovánky, papírové ozdoby (vánoční)	-	1	-	-	1
Výroba zvykoslovných předmětů						
	zdobení kraslic (technika batikování, vyškrabování, polepování slámou,	1	25	5	6	37

	zdobení voskovým reliéfem aj.)					
	výroba a stavba betlémů z různých materiálů	0	3	2	1	6
	výroba, zdobení a příprava hodových práv nebo masopustních práv	-	-	-	-	-
	výroba, zdobení a úprava hodových a dožínkových věnců	-	-	-	-	-
	výroba ozdob (papírové či jiné růže) k hodům, jízdě králů aj. příležitostem	-	-	-	-	-
	vizovické či jiné zvykoslovné pečivo určené ke konzumaci			1	4	5
Výroba hudebních nástrojů (užívaných v lidových hudbách)	gajdy, píšťaly, flétny, cimbál, housle a další.	0	1	3	0	4
Práce s voskem a parafinem	výroba svíček, výroba voskových obětín	0	3	0	1	4
Výroba regionálních potravin (výroba nejen pro vlastní potřebu)						
	zvykoslovné pečivo – koláčky, svatební koláče, trdelníky, boží milosti, vánoční oplatky apod.	0	3	1	3	7
	perník (tlačený do formy nebo vykrajovaný, zdobení perníků)	1	5	2	2	10
	další potraviny – klobásky, chléb, placky, sušené ovoce, med, povidla, výroba čajů, sběr a sušení bylin, a další.	1	12	4	1	18
Produkce regionálních nápojů	maloproducenti vína, destilátů, likérů, moštů, sirupů, medoviny a další.	0	40	1	0	41
Jiné		2		1		3
Celkem		23	194	99	60	376

Zdroj: Vlastní zpracování.

Z přehledu počtu výrobců v jednotlivých oborech je patrné, že pokračuje trend silnějšího personálního zastoupení oborů, které se věnují práci se dřevem a přírodními pletivy i hlinou. Stále ještě doznívá tradice oborů jako je řezbářství, štípání šindele a další techniky spojené se dřevem na Valašsku, košíkářství na Kroměřížsku nebo výroba keramiky na Uherskohradištsku. Samostatnou kapitolou jsou textilní techniky, kterým se díky určité renesanci v oblékání krojů věnuje větší množství tvůrců, ovšem na rozdílné úrovni. Mnohdy se jedná o šikovné samouky, kteří ovšem vnášejí do kroje a jeho zhotovení moderní postupy, necítí stříhové konstrukce oděvních součástí nebo způsoby výzdoby.

V případě práce se dřevem byly zahrnuty pouze techniky vycházející z převážně ručního zpracování masivního dřevěného materiálu a do oboru truhlářství se nedostali výrobci pracující s dřevěnými polotovary, jako je tzv. lamino. Pokud bychom je do výzkumu zahrnuli, byl by počet zastoupených tvůrců několikanásobně vyšší, avšak netvořilo by to relevantní obrázek o stavu tohoto řemesla. Naproti tomu byly do tohoto výzkumu ve větší míře zařazeny sklářské techniky, které oscilují mezi řemeslnou a umělecko-řemeslnou výrobou. Díky detailnímu výzkumu ruční výroby skla, který v letech 2024–2025 realizovalo

Muzeum regionu Valašsko a Slovácké muzeum v Uherském Hradišti se podařilo zachytit množství tvůrců, kteří mnohdy pracují v zaměstnaneckém poměru, např. ve sklárnách Glasfabrik Květná s. r. o., Glasatelier Morava, s. r. o. nebo Izaak Reich Crystal s. r. o. a dalších sklářských provozech.³⁴

Nepodařilo se opakovaně dostatečně podchytil podomáckou výrobu zvykoslovných předmětů. Z toho důvodu nejsou v tabulce uvedeny u některých oborů (např. výroba a zdobení hodových a masopustních práv, ad.), nulové počty. Této oblasti bude nutno v budoucnu věnovat pozornost, protože znalosti a dovednosti nutné k výrobě zvykoslovných předmětů jsou nezbytné pro zachování a předávání některých konkrétních zvyků.

Tabulka 4: pracovní-organizační začlenění tvůrců věnujících se rukodělné výrobě ve Zlínském kraji.

Pracovní zařazení	Okres Kroměříž	Okres Uh. Hradiště	Okres Vsetín	Okres Zlín	Celkem
Živnost	11	99	43	18	171
Přivýdělek	11	14	19	16	60
Záliba	1	68	31	26	126
V zaměstnaneckém poměru	-	12	2	-	14
Neuvedeno	-	1	4	-	5
Celkem	23	194	99	60	376

Zdroj: Vlastní zpracování.

Z celkového počtu 376 uvedených výrobců jich 45,4 % vykonává činnost jako živnostníci nebo drobní podnikatelé a jsou tedy na ní zcela nebo částečně ekonomicky závislí. Pro 33,5 % je rukodělná aktivita zálibou, pro bezmála 16 % tvůrců je jejich obor přivýdělkem, obvykle k penzi. 3,76 % výrobců je v zaměstnaneckém poměru. V tomto případě se jedná výhradně o zaměstnance ve sklářských hutích, zejména větších provozech Glasfabrik Květná s. r. o. nebo Izaak Reich Crystal s. r. o. Oproti výzkumu provedenému v letech 2017–2018 se tedy zvýšil podíl živnostníků a to z 37,5 na 45,4%.³⁵

V ohledu pracovního zařazení řemeslníků a tvůrců zabývajících se rukodělnou výrobou vstupuje do hry také nový faktor, kterým je status umělce. Ten byl zaveden novelou zákona č. 79/2025 Sb. k zákonu č. 203/2006 Sb. a je spravován Ministerstvem kultury ČR. V režimu registrace funguje od 1. července 2025. Status umělce má nově sloužit jako nástroj evidence osob vykonávajících uměleckou či tvůrčí činnost a má posílit jejich přístup k podpoře a stipendijním programům. Pro oblast tradiční rukodělné výroby představuje šanci na oficiální uznání těchto činností jako součástí kulturního dědictví, lepší možnosti financování a teoreticky i větší společenskou prestiž. Zároveň však v současnosti naráží na řadu limitů, například složitou administrativu, nutnost doložit činnost smlouvami a v neposlední řadě také otázku, zda jsou lidová řemesla vždy považována za činnost umělecké povahy. Současný zájem je přitom poměrně nízký (z několika tisíc očekávaných zájemců se k září 2025 registrovalo jen kolem 150 osob, z nichž 60 získalo status), což ukazuje na určitou nedůvěru či vnímanou nepraktičnost, a proto potenciál pro účinnější péči o tradiční výrobu existuje, ale jeho naplnění závisí na tom, zda bude registr provázán s konkrétními a přístupnými podpůrnými opatřeními.

³⁴ Více v Nominaci Ruční výroba skla na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury Zlínského kraje. Stručné informace o statku zapsaném na Seznam 12.5.2025 dostupné zde: <https://zlinskykraj.cz/seznam-nematerialnich-statku-tradicni-lidove-kultury-zlinskeho-kraje>

³⁵ Viz Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu ze Zlínském kraji na léta 2018 – 2025, s. 30.

1.9. Seznam technik tradiční rukodělné výroby ohrožených zánikem

I přes mnohé snahy samotných výrobců, ale také kompetentních institucí se bohužel vyskytují řemesla a rukodělné techniky, které jsou v krátko nebo střednědobém horizontu ohroženy zánikem. Jedná se zejména o techniky, jimž se věnuje malé množství výrobců či poslední tvůrce v regionu nebo dokonce celé České republice. Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje ve spolupráci s Muzeem jihovýchodní Moravy, Muzeem regionu Valašsko ve Vsetíně, Muzeem Kroměřížska v Kroměříži a Národním muzeem v přírodě - Valašským muzeem v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm vytvořilo seznam technik, kterým hrozí v nejbližších letech zánik. Jedná se o tyto techniky:

- Výroba textilních květín, vonic a vínků
- Navrhování, tkaní a restaurování gobelínů v Moravské gobelínové manufaktuře
- Výroba krojové obuvi
- Kožešnictví
- Vizovické pečivo
- Drátenictví (zejména účelové drátování)
- Práce s kůží – sedlářství
- Výroba slaměných ošatek a pletení ze slámy
- Výroba křiváků
- Výroba dřevěných vidlí
- Vázání vlněných rukavic a čepic na formě
- Výroba krojových součástí hanáckého kroje
- Zpracování perleti a rohoviny

V rámci následně navrhovaných opatření v Návrhové části bychom se měli pokusit primárně tyto techniky důkladně dokumentovat a prezentovat formou výstav, publikací, případně iniciovat možnost předání znalosti těchto technologií zájemcům.

1.10. Možnosti prezentace výrobců a tradiční rukodělné výroby v lokalitách regionu

Ve většině měst a obcí Zlínského kraje jsou pořádány různé prezentační akce, jako jsou trhy, jarmarky, slavnosti, jejichž součástí je možnost prezentace a prodeje výrobků lokálních tvůrců. Jak prokázal výzkum, v letech 2017–2018, děje se tak v bezmála stu lokalit. Přitom při pořádání těchto akcí spolupracují místní municipality se spolky, sdruženími, místními kulturními komisemi a jinými subjekty. Ty se na pořádání kulturního života zejména v malých obcích podílejí významnou měrou.³⁶ V tomto ohledu nesehrálo zásadní zlom ani období let 2020–2021, kdy bylo pořádání hromadných programů zakázáno z důvodu šíření nemoci Covid-19. Zkušenosti odborných pracovníků muzejních institucí hovoří o tom, že ve většině lokalit se podařilo obnovit příležitosti pro pořádání trhů, jarmarků a slavností prakticky v rozsahu předcovidovém.

Velmi málo je však „kamenných“ prodejen. Jedinými výjimkami jsou prodeje výrobků lidových tvůrců v muzejních institucích a některých Turistických informačních centrech. Nejintenzivněji se na oblast tradiční rukodělné výroby zaměřuje prodejna Slovácká jizba ve Slováckém muzeu v Uherském Hradišti. Mnohaletou tradici má prodejna ve vstupní části objektu Národního muzea v přírodě – Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Drobné pokusy o prodej řemeslných výrobků zaznamenalo Muzeum Kroměřížska, pracoviště Muzeum v přírodě Rymice. Malá prodejna s výrobky lidových řemeslníků je také ve vstupní hale Muzea v přírodě Rochus v Uherském Hradišti. V roce 2025 zintenzivnilo snahu o prodej výrobků místních tvůrců ve svých objektech také Muzeum regionu Valašsko. K dobrým příkladům lze také zařadit prodejnu v Turistickém informačním centru v Uherském Hradišti, kde se nachází obchod prezentující výrobky tvůrců disponujících ochrannou známkou Tradiční výrobek Slovácka. V dalších turistických informačních centrech se jedná spíše o nahodilé prodeje výběrových výrobků místních tvůrců než o ucelenou prezentaci lidové rukodělné tvorby regionu.

K možnostem prodeje rukodělných výrobků se přidávají také e-shopy nebo platformy přímo určené k prodeji kreativních výrobků. Využívají je také lidový tvůrci, zejména k prodeji keramiky, drobných šperků nebo textilu. Patří k nim např. Fler. cz, Umění a řemeslo. Je největším českým tržištěm pro rukodělné, autorské a tradiční výrobky, které je zaměřeno na výrobce originálních produktů. Existuje od roku 2008 a využívají ho k prodeji i tvůrci ze Zlínského kraje. www.fler.cz.

Svůj e shop má také projekt Tradiční výrobek Slovácka, který sdružuje bezmála 90 výrobců ze Slovácka a stále rozšiřuje řady nositelů. Více o něm v kapitole 1.15. regionální značky. <https://www.tradicnivyrobek.cz/tradicni-vyrobek-slovacka/>

Spíše ojediněle mají tvůrci vlastní webové stránky, kde by prezentovali a prodávali své výrobky. Je však možné se přes tyto stránky, facebook výrobce nebo jinou sociální síť dostat k informaci, kterého jarmarku se bude výrobce účastnit nebo kde zakoupit jeho výrobky. Tento způsob prezentace však naráží na časovou náročnost a zejména u starší generace tvůrců na limity v ovládání moderních technologií. Stále tak hlavním způsobem prezentace a prodeje výrobků zůstávají lokální trhy a jarmarky, případně prodej přímo v dílně tvůrce.

³⁶ Viz Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu Zlínského kraje na léta 2018 – 2025. Výzkum v obcích a městech.

1.11. Školství

Pro udržování lidové kultury je klíčová schopnost předávat naučené dovednosti z generace na generaci. Prvním zprostředkovatelem tradice by měla být rodina, na kterou v rámci povinné školní docházky systematicky navazují učitelé. Nejvyšší možnost působení mají učitelé v mateřských školách a na 1. stupni ZŠ, protože v tomto období si žák vytváří silné emocionální vazby ke kulturnímu prostředí, ve kterém žije.

Hlavní učební rámec základních škol tvoří rámcové vzdělávací programy, které jsou ale obsáhlými metodickými dokumenty obecného zaměření. Řemesla jsou zmíněna pouze v RVP Člověk a svět práce (na 1. stupni ZŠ – práce s drobným materiálem, na 2. stupni – práce s technickými materiály). Očekávaným výstupem předmětu je žákovská tvorba předmětů z přírodních i netradičních materiálů a využití prvků lidové tradice při tvořivých činnostech.

Lidová slovesnost a hudba je přibližována dětem na 1. stupni ZŠ zejména v předmětech **výtvarná a hudební výchova, český jazyk** (díky obsahu čítanek – lidová slovesnost) a **vlastivěda** (zvykosloví). Metodický portál RVP uvádí inspiraci lidovou kulturou nejvíce v hudební výchově. Ve výtvarné výchově základních škol se většinou omezuje do období před dvěma největšími křesťanskými svátky (Vánoce, Velikonoce). Rozsah a náročnost práce je limitována vybavením škol a časovou dotací, která je věnována zmíněným předmětům. Prohlubování znalostí ve sledované oblasti proto nejvíce závisí na osobnosti a iniciativě vyučujícího. Učitelé získávají informace a podněty většinou samostudiem a v závislosti na svých zájmech.

Vedle povinného výchovně-vzdělávacího procesu hrají důležitou roli i mimoškolní – většinou neformální a dobrovolné – aktivity dětí v kroužcích SVČ, folklorních souborech či sdruženích a v ZUŠ.

Základní umělecké školství

Na některé jednodušší rukodělné techniky či práci s přírodními materiály se ZUŠ zaměřují v rámci výtvarného oboru. Cílem oboru je ale v první řadě podporovat a rozvíjet dětskou tvořivost, kreativitu a imaginaci. Pokud žáci pracují v ZUŠ s tradičními materiály a technikami (nejčastěji keramická hlína), je pro vyučující prvořadé, aby se tyto materiály naučili osobitě rozvíjet. Nejedná se proto o pouhé rutinní předávání manuálních a řemeslných dovedností.

Střediska volného času a Domy dětí a mládeže

V rámci mimoškolní činnosti se žáci mohou s technikami tradiční rukodělné výroby seznámit v zájmových kroužcích, většinou v nejrozličnějších Střediscích volného času (SVČ) nebo Domech dětí a mládeže (DDM). Výhodou je neformální prostředí a větší časová dotace zaměřená na jednu konkrétní aktivitu, čehož není možné dosáhnout v základním školství. Nabídka se soustředí především na práci s hlínou (keramiku) a textilní techniky.

Uměleckoprůmyslové školy a učiliště

Tradiční rukodělnou výrobu, předávání, a její další rozvíjení v základní náplni mají některé uměleckoprůmyslové školy nebo učiliště. Jedná se o školy se skupinou oborů **82 – Umění a užitě umění**. Tyto školy rozvíjejí zejména taková umělecká řemesla, která jsou charakteristická vysoce kvalifikovanými rukodělnými pracemi. K jejich provozování je potřeba umělecký talent a velká škála specializovaných dovedností.

Mezi nej kvalitnější a nejkomplexnější vzdělávací instituce středního školství uměleckého zaměření patří **Střední uměleckoprůmyslová škola Uherské Hradiště**, a to nejen ve Zlínském kraji, ale i v celé České republice. Výroční zprávy školy mají ve svém doporučení pro budoucí období stanoveno zachovávat tradiční obory v harmonii s novými médii. Klade se důraz na tradiční kvalitní řemeslnou přípravu s rozvojem znalostí nejnovějších technologických postupů. Samozřejmostí je kreativita a individuální výtvarný růst žáků. Mezi obory nabízenými školou ke studiu jsou keramika, grafický design, design obuvi, průmyslový design, design oděvu, sochařství, multimédia, užitá fotografie, užitá malba.

Projekty realizované školami v oblasti tradiční rukodělné výroby jsou různého rozsahu a charakteru. Může se jednat o maturitní práce žáků, jednorázové projekty se zapojením více studentů z jednoho oboru nebo komplexnější a dlouhodobější projekty, které trvají delší období a jsou do nich zahrnuti všichni studenti oboru.

Unikátní je také naopak úzce specializovaná Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská ve Valašském Meziříčí, která nabízí studia učebních oborů Sklář – výrobce a zušlechťovatel skla a maturitní obory Uměleckořemeslné zpracování skla a Design skla.

Spolupráce škol a muzeí

Z hlediska budování vztahu mladé generace o původní techniky a technologie se jako velmi přínosné ukazuje propojení škol (především středních) s muzei a galeriemi, které stojí na pomezí formálního a neformálního vzdělávání. Muzea a galerie disponují bohatým sbírkovým a dokumentačním fondem, které ve spojení s prakticky orientovanou výukou uměleckoprůmyslových škol přináší velmi pozitivní výsledky nejen pro žáky a studenty, ale obohacuje i samotné muzejní pracovníky a muzea jako taková.

Jak je patrné z hodnocení minulé koncepce všechna muzea Zlínského kraje ve sledované době uspořádala množství akcí, při nichž ve větší či menší míře kurátoři muzeí spolupracovali s regionálními středními školami. Pedagogové a studenti se při své práci inspirovali v muzeích, galeriích nebo v muzeích v přírodě, nebo s nimi spolupracovali na akcích určených pro širokou veřejnost. Četnost a míra takových akcí však velmi záleží na aktivitě a ochotě kurátorů a pedagogů. Mezi klíčové parametry pro další rozvoj spolupráce patří podpora vedení všech zapojených institucí, finanční a časové omezení.

Příklady spolupráce³⁷:

Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně

- spolupráce se Střední odbornou školou Luhačovice – obory design a tvorba keramiky, design a zpracování dřeva, design a zpracování kovů (zhotovení replik sedacího nábytku podle návrhu Dušana Jurkoviče, výroba replik kovářských výrobků, exkurze do depozitářů, opakovaná spolupráce na akci Stará řemesla, konzultace výstav)
- spolupráce se Střední uměleckoprůmyslovou školou Uherské Hradiště (opakovaná výstavní činnost, akviziční činnost, příležitostné exkurze do depozitářů)
- spolupráce se Střední školou – Centrem odborné přípravy technické Uherský Brod – uměleckořemeslné zpracování kovů (spolupráce na akci Stará řemesla)

Muzeum Kroměřížska

- spolupráce se Střední školou nábytkářskou a obchodní v Bystřici pod Hostýnem (účast na pravidelných akcích Muzea v přírodě Rymice – Dny řemesel, kde studenti i učitelé prezentují své zručnosti a dovednosti včetně výrobků, muzeum spolupracuje i v otázce personální, zaměstnává několik technických pracovníků z řad absolventů, kteří našli uplatnění v rámci činností konzervátorského pracoviště muzea)

Slovácké muzeum v Uherském Hradišti

- spolupráce se Základní uměleckou školou Uherské Hradiště (opakované výstavní projekty)
- spolupráce se Střední uměleckoprůmyslovou školou Uherské Hradiště (nesoustavná spolupráce, přednášky pro studenty oborů Keramika a design oděvu)

Muzeum regionu Valašsko

- spolupráce se Střední odbornou školou Josefa Sousedíka Vsetín – obor cukrář (pečení zvykoslovných pokrmů v rámci akcí Zámecký masopust, Velikonoce na zámku, Zámecké adventní kouzlení, výstavní činnost)

³⁷ Do přehledu jsou zahrnuty pouze příklady spolupráce, která je déletrvající a opakovaná.

- spolupráce se Střední uměleckoprůmyslovou školou sklářskou ve Valašském Meziříčí – všechny obory (společná akce Sklářské kouzlení, výukové programy k technologickým předmětům, přednášky, komentované prohlídky výstav, realizace artefaktů pro akce muzea, upomínkové předměty pro muzejní prodejnu)
- spolupráce se Střední průmyslovou školou stavební ve Valašském Meziříčí – (společné řemeslné dílny před tradičními svátky – Vánoce, Velikonoce, komentované prohlídky staveb a stavebních detailů, přednášky, procházky za architekturou města)
- spolupráce s Gymnáziem Františka Palackého ve Valašském Meziříčí (realizace gobelínových a sklářských workshopů v rámci projektů kreativního učení 2022–2024, gobelínové dílny v rámci výstavy J. T. Strýček 2025)

Vysoké školství ve Zlínském kraji ve vztahu k tvůrčí činnosti

V rámci Zlínského kraje působí jediná vysoká škola, na jejíž půdě se můžeme setkat s tvůrčí činností využívající prvků lidové kultury a řemesla. Výzkum byl proto specificky zaměřen na činnost Fakulty multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Sběr dat pro analytickou část byl proveden jak osobním rozhovorem s vedoucími ateliérů, asistenty a vybranými studenty, tak rešerší publikovaných klauzurních a kvalifikačních prací a realizovaných výstavních projektů.

Cílem bylo zjistit, do jaké míry se proměnil vztah ateliérů k projevům lidové kultury proti předešlé koncepci z let 2018–2025. Dotazy směřovaly k využívání původních rukodělných technik a postupů, používání přírodních materiálů či prvků lidové kultury (i v jejich transformované podobě, například ve formě ornamentů). Dále pak k motivaci k „pohledu zpět“ při jejich využívání i v dnešní době, která nabízí širokou škálu nových inovativních tvůrčích metod, postupů a materiálů.

Fakulta multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati (FMK UTB) v současnosti zastřešuje 14 ateliérů (proti předešlému stavu přibylly tři obory, z nichž zejména Design šperku již po prvním roce existence vykazuje velký potenciál ve sledované oblasti), zaměřených na produktový, průmyslový a grafický design, přes design oděvu a obuvi až po audiovizuální tvorbu, sklo či fotografii. V návaznosti na výzkum reflektující oblasti středního školství zůstává důležitým faktem, že řada studentů FMK UTB absolvovala například Střední uměleckoprůmyslovou školu v Uherském Hradišti či Střední uměleckoprůmyslovou školu sklářskou ve Valašském Meziříčí.

Prvky řemeslné a rukodělné tvorby se stále objevují v kontextu hned několika ateliérů FMK UTB, nejvýrazněji v oblasti designu oděvu a obuvi, skla, grafického a produktového designu. V rámci bakalářského studia jsou studenti, vedle současných trendů, seznamováni také s tradičními výrobními postupy a inspirativními příklady z praxe v tuzemsku i zahraničí. Tématu lidové kultury a tradičního řemesla se mladí tvůrci věnují především na základě vlastních preferencí, méně často se objevuje ve formě zadání ročníkových či kvalifikačních prací. Z provedených rozhovorů také vyplývá, že důležitým stimulujícím prvkem pro zpracovávání těchto úkolů je tematické zadání soutěžních a výstavních projektů, a také výraz ocenění a publicita, které díky nim mohou získat.

Od vypracování předešlé koncepce došlo v oblasti vysokého školství k řadě radikálních proměn, jak v otázce větší dostupnosti nových technologií (zejména 3D tisk nebo nástroje využívající prostředků umělé inteligence), v jejichž důsledku došlo k větší automatizaci procesů a v některých případech i opouštění rukodělných technik. Vzrůstající vliv umělé inteligence v posledních zhruba třech letech je totiž intenzivněji využíván nejen jako nástroj v rámci úvodních rešerší následujících po zadání projektu, ale i jako prostředek pro generování samotného obsahu a přípravu dat.

Nezanedbatelný vliv v předešlém období sehrály také důsledky pandemie Covid-19, které si vynutily přechod do izolace a zvýšení nároků na využívání digitálních prostředků ve výuce. Na druhou stranu, vzhledem k limitovanému či zcela znemožněnému přístupu do ateliérů a dílen zejména v úvodu pandemie, měla tato izolace nečekaně kdy za následek také upnutí větší pozornosti řady studentů k využívání prostředků či materiálů, které měli v omezené míře k dispozici ve svých domácnostech. Návrat k řemeslnému charakteru produkce se tak stal paradoxně výsledkem nedostatku, kterému bylo nutné nově čelit. Nicméně

pro některé mladé tvůrce se stala tato zkušenost inspirací pro vznik dalších prací podobného charakteru, a to i v době, kdy už mohli opět využívat všech dřívějších prostředků.

Dále je možné konstatovat, že téma udržitelnosti (zahrnující mj. problematiku lokální a etické výroby, používání tradičních a ekologičtějších materiálů a postupů) a cirkulární ekonomiky, na rozdíl od doby, kdy byla zpracovávána minulá koncepce, již v současnosti nepředstavuje jen víceméně předmět akademické diskuze ilustrovaný spíše příklady ze zahraničí, ale stalo se žitou praxí a nárokem na návrhy projektů vznikajících na půdě univerzity. Udržitelný rozvoj je také součástí pravidelných přednášek a seminářů, včetně workshopů a přednášek externích odborníků, stejně jako strategie celé UTB do roku 2030.

Mimo samotnou výuku a tvůrčí činnost mají studenti možnost se seznamovat s příklady možného propojování tradičního se současným také prostřednictvím univerzitní galerie G18, která zahájila svou činnost v roce 2018. Již v průběhu prvních dvou let zde bylo uvedeno několik výstav završených publikací „Nenávratné stopy – Tradice a udržitelnost jako roční téma galerie G18“, syntetizující poznatky šestice autorů, zaměřujících se na oblast tradice a udržitelnosti v kontextu uměleckého a designérského vzdělávání.

V uplynulých letech také galerie navázala spolupráci se slovenským ÚĽUVem, jakožto příkladem dobré praxe jak popularizovat téma tradiční výroby a akcentovat jeho potenciál v kontextu současného designu. Například v roce 2022 galerie G18 uspořádala výstavu „Tradice v designu – Současný oděv se všitou tradicí“, představující práce mladých oděvních návrhářů inspirovaných tradičním řemeslem, doprovázenou odbornou diskuzí na téma „Současné designérské posuny řemeslné tradice“. Bratislavský ÚĽUV je také již tradičním pořadatelem atraktivní studentské soutěže „Kruhy na vodě“, která měla poprvé v roce 2025 svou reprízu také ve Zlíně v prostorách univerzitní galerie.

Z dalších významných aktivit popularizující propojování tradiční výroby a aktuálních trendů v designu lze zmínit recentní společný projekt Etnografického ústavu Moravského zemského muzea v Brně a ateliérů FMK UTB s názvem „Boty. Odras tradice“. Podobná spolupráce se v minulosti odehrála například mezi ateliérem Design oděvu a Slovákým muzeem v Uherském Hradišti s názvem „Pod povrchem ornamentu“, zaměřená na otázku reflexe lidového oděvu a šperků, jejich historickému ukotvení a významu pro současnost. Na půdě ateliérů Produktový design a Digitální design vznikly v uplynulých letech projekty, které se také dotýkaly sledovaného tématu a byly realizovány ve spolupráci se zahraničními univerzitami (například Taste the Waste, FoodPrint, Long Life, Identita) nebo návrhy reagující na výzvu projektu Krásná práce, které měly představit české řemeslo a lidové umění v nových souvislostech.

Témata pracující s lidovými prvky, tradičními postupy či materiály se objevují také napříč klauzurními či kvalifikačními pracemi. Alespoň z vybraných bakalářských a diplomových prací z akademického roku 2024/2025 lze zmínit kolekci „Tapestry“, zaměřující se formou textilního umění a oděvu na oblast tradičního řemeslného zpracování, aktualizující problematiku Moravské gobelínové manufaktury a jejího odkazu. Dále pak diplomovou práci z ateliéru Tvorba prostoru, zkoumající možnosti aktuálního pojetí sklepní uličky na Slovácku s řešením respektujícím tradiční pojetí architektury. Mohli bychom zde zařadit také diplomovou práci z ateliéru Design obuvi, věnující se historii mimobaťovské obuvnické výroby ve Zlíně a okolí od konce 19. století do 30. let 20. století, zaměřující se na ševcovské řemeslo, produkci místních podniků a jejich představitelů, kteří zde tradičně působili paralelně s firmou Baťa, nebo projekt „Na slavkovských lókách“, osobní experiment studentky ateliéru Digitální design, která zkoumala, jakým způsobem lze s folklorem pracovat citlivě a současně v prostředí digitálního média, aniž by při tom byly potlačeny prvky autenticity.

1.12. Paměťové instituce ve Zlínském kraji a programy k prezentaci tradiční rukodělné výroby

K základním posláním paměťových institucí patří také edukační aktivity. Muzea a galerie Zlínského kraje i muzea v přírodě (Národní muzeum v přírodě – Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Muzeum v přírodě Rymice, Muzeum v přírodě Rochus) v tomto ohledu patří k velmi aktivním subjektům a každoročně navyšují nabídku programů pro Základní a střední školy o kvalitní programy, z nichž mnohé jsou zaměřené na rukodělné aktivity a jejich prezentaci mládeži i široké veřejnosti.

Tyto výchovně – vzdělávací programy pomáhají lépe pochopit a upevnit některé znalosti probíraných témat ve škole, často navazují na stálé expozice nebo krátkodobé výstavy. Muzea stojí na pomezí formálního a neformálního vzdělávání a představují alternativní nabídku na poli vzdělávání. Ze své podstaty umožňují budovat vztah širokých generací k ryze tradičním hodnotám. Nabídka muzeí a galerií často naráží na personální, kapacitní a finanční omezení lektorských oddělení. Programy zaměřené na rukodělnou výrobu vyžadují nemalé vstupní investice a finanční náklady.

Co se týče programů cílených na tradiční rukodělnou výrobu, v současné době má každé z krajských muzeí několik stálých programů věnovaných řemeslům. Mimo to jsou ukázky rukodělných technik pravidelnou součástí oblíbených velikonočních a vánočních dílen pro školy. Stálá programová nabídka muzejních institucí na území Zlínského kraje zahrnuje:

Muzeum regionu Valašsko, zámek Vsetín - programy **Šikovné ruce** a **Zapomenutá řemesla**. Muzeum regionu Valašsko, zámek Kinských ve Valašském Meziříčí - program **Spletitost gobelínů**, každoročně se koná **Sklářské kouzlení**, **Zámek plný řemesel**, a další. Každoročně jsou ve všech pobočkách Muzea regionu Valašsko hojně navštěvovány programy sezónního charakteru – Vánoce, Velikonoce, Masopust a další. Tradiční řemesla jsou v rámci komplexního přístupu k výuce zmiňovány i v případě přírodovědných edukačních programů.

Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně - programy **Za starými zlínskými řemesly** a **U ševce Tomáše**. Ševcovskou tradici města i celého regionu připomíná akce **Ševci žijí aneb svatý Kryšpín a Kryšpián**. Program pro širokou veřejnost **Stará řemesla na hradě Malenovice**. Mezi sezónní programy patří zejména **Vánoce našich předků** a **Velikonoce v muzeu**.

Slovácké muzeum v Uherském Hradišti - cyklus 2 programů **Bez práce nejsou koláče** a cyklus 6 programů **Rukodělná výroba na Slovácku** (hrnčířství, košíkářství, tradiční pečivo, vyšívání, dřevořezba, tkalcovství). Poměrně bohatá je nabídka muzejních programů k výročnímu zvykosloví (např. programy ve stálé etnografické expozici Slováckého muzea nazvané **Rok na Slovácku ve zvycích a slavnostech**).

Muzeum Kroměřížska – programy Muzea v přírodě Rymice – **Včelařství**, aneb rojení v Rymicích, **Pečeme v muzeu**, **Den řemesel**, **Dny lidové architektury Zlínského kraje** a **Den řemesel**, **Prázdninové řemeslné soboty v muzeu**, **Otevírání chaloupek**, **Zamykání chaloupek**, **Vánoční jarmark**.

Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – programy **Velikonoce na Valašsku**, **Jaro na dědině**, **Zvonečkový jarmark**, **Pekařská sobota**, **Hejčův nožík**, **Velké prádlo**, **Starodávny jarmark**, **Den řemesel a setkání kovářů**, **Kouzelná nitka**, **Podzim na poli a v chalupě**, **Vánoce na dědině a vánoční jarmark**.

Muzeum v přírodě Rochus v Uherském Hradišti – výukové programy **Vše o včelách**, **Řemeslo má zlaté dno**, **Dřevo je můj chléb**, **Z pole až na talíř** a **Šaty rostou na louce**, celoroční cyklus programů **Návraty k tradici** zaměřený na lidové obyčeje, samostatné pořady **Od fašanku do Velikonoc** a **Adventní čas je tady zas**. Dále jsou zde během července a srpna o víkendech realizovány prezentace vybraných lidových řemesel a výrobců v rámci cyklu **Řemeslné léto ve skanzenu Rochus**. Prostor k samostatné prezentaci dostává v Muzeu v přírodě Rochus také výroba keramiky během letního cyklu **Středy s keramikem**. Muzeum spolupracuje s oborem Výtvarné zpracování keramiky a porcelánu na Střední uměleckoprůmyslové škole v Uherském Hradišti. Tento atelier v muzeu na Rochusu příležitostně realizuje výpaly tzv. zakuřované keramiky.

1.13. Kulturní a kreativní sektor

V souvislosti s tradiční rukodělnou výrobou je třeba dotknout se také oblasti, která zejména v posledních letech nabývá na významu a může přinést pro lidové výrobce četné příležitosti. Jedná se o kulturní a kreativní sektor (KKS), který zahrnuje ekonomické činnosti založené na kulturních hodnotách, uměleckých projevech i kreativitě jedinců. Oblasti rukodělné výroby se dotýká především část KKS nazvaná jako kulturní dědictví a umělecká řemesla. Právě důraz na rozvoj KKS má potenciál napomoci také rozvoji její specializované části, kterou je tradiční rukodělná výroba. Zlínský kraj je si vědom důležitosti této oblasti a přijal Strategii rozvoje a podpory kreativního ekosystému Zlínského kraje³⁸, která vznikla v souvislosti s celonárodní iniciativou Ministerstva kultury ČR zmapovat kulturní a kreativní odvětví (KKO) ve všech krajích ČR v rámci Národního programu obnovy.

Zlínský kraj by chtěl v rámci hlavních opatření vyplývajících z analýz podporovat podnikání a vzdělávání kreativních talentů včetně školení či mentoringu, rozvíjet kreativní infrastrukturu, a to zejména kreativní huby, coworkingové prostory a technologické dílny. Dále propojovat kreativce s kulturními institucemi, firmami i veřejnou správou a zviditelnit kreativní obory a zdůraznit jejich význam pro regionální ekonomiku. V oblasti tradiční rukodělné výroby se jeví do budoucna jako nosné propojení s aktivitami v nově otevřeném kulturním a kreativním centru v Čiperově vile ve Zlíně a v Hvězdárně ve Valašském Meziříčí.

1.14. Kvalitativní analýza

V zásadě nedošlo v kvalitativním zhodnocení tradiční rukodělné výroby ve Zlínském kraji k zásadnímu posunu a lze tedy konstatovat, že platí většina závěrů z předchozí Koncepce:

- 1) Rukodělná výroba má ve Zlínském kraji silnou tradici, v regionu existuje stále ještě poměrně velké množství řemeslníků a výrobců v mnoha oborech tradiční rukodělné výroby. Jsou však také obory, které jsou ohroženy zánikem z důvodu nedostatku/absence pokračovatelů.
- 2) Rukodělná výroba má potenciál v oblasti cestovního ruchu, který lze vhodně využít v rámci cílené propagace a prezentace kraje navenek jako významné turistické destinace v ČR jako jedinečného kraje se zachovalou tradiční lidovou kulturou, zahrnující nejen oblast folkloru, ale také rukodělné výroby.
- 3) Představitelé krajské samosprávy, ale také zástupci některých městských či obecních samospráv mají zájem na vytváření podmínek pro systematickou péči a podporu tradiční rukodělné výroby, což se projevuje mimo jiné v pravidelném organizování farmářských dnů, jarmarků a dalších akcí.
- 4) Ve Zlínském kraji existuje síť odborných institucí, které se mohou zapojit do systematické péče o tradiční rukodělnou výrobu. Ve Slováckém muzeu funguje **Centrum pro péči o tradiční lidovou kulturu ve Zlínském kraji**, které poskytuje metodickou pomoc a realizuje výzkumy v několika oblastech tradiční lidové kultury, včetně tradiční rukodělné výroby, v této oblasti metodicky působí a koordinuje výzkumy v oblasti tradiční lidové kultury s partnerskými institucemi na území Zlínského kraje. Slovácké muzeum také úzce spolupracuje s **Národním ústavem lidové kultury**, který je péčí o tradiční lidovou kulturu pověřen na celostátní úrovni. Rozsáhlým výzkumům tradiční rukodělné výroby se dlouhodobě věnuje také Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně i Národní muzeum v přírodě - Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Všechna muzea mají bohaté etnografické sbírkové fondy a využívají možnosti pro jejich prezentaci ve stálých, ale také krátkodobých expozicích a výstavách. Na druhou stranu většina muzeí nemá dostatek finančních prostředků na akvizice výrobků od řemeslníků ani dostatek odborných pracovníků pro systematickou práci na výzkumu a prezentaci tradiční rukodělné výroby.
- 5) V oblasti péče o tradiční rukodělnou výrobu existuje řada dalších úspěšných novodobých projektů. Ministerstvo kultury od roku 2001 úspěšně realizuje národní projekt *Nositel tradice lidových řemesel*, který byl v roce 2022 zapsán do Registru osvědčených postupů UNESCO. Ve Zlínském kraji se

³⁸ <https://zlinskykraj.cz/strategie-rozvoje-a-podpory-kreativniho-ekosystemu-zlinskeho-kraje-2025-2030>

podařilo zavést krajskou obdobu tohoto ocenění *Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje* a na místní úrovni funguje *Cena Vladimíra Boučka v Uherském Hradišti*. V návaznosti na Ministerstvem kultury vedený *Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky* se podařilo ustavit jeho krajskou obdobu – *Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury Zlínského kraje*.

- 6) Veřejnost trvale projevuje zájem o muzea v přírodě, která nabízejí řadu příležitostí pro zvyšování obecného povědomí o projevech hmotné a nehmotné tradiční lidové kultury včetně tradiční rukodělné výroby ve specifickém prostředí expozičních objektů a areálů.
- 7) Všechny zapojené muzejní instituce realizují výukové programy s tematikou tradiční rukodělné výroby pro školy i veřejnost i výstavní činnost zaměřenou na tuto oblast.
- 8) Přestože se jedná o možnosti poměrně omezené, lze tradiční rukodělnou výrobu a její prezentaci využít při školním vzdělávání dětí a mládeže. Velkou příležitostí je hledání způsobů obsáhlejšího zahrnutí této tematiky do školních vzdělávacích programů. Vzhledem k určité míře individuálního přístupu k obsahu výuky by bylo vhodné posílit motivaci a metodickou podporu učitelů, aby do výuky zařazovali více informací o tradiční lidové kultuře i tradiční rukodělné výrobě.
- 9) Příležitosti ke spolupráci při prezentaci a předávání vědomostí o tradiční rukodělné výrobě nabízejí některé aktivity středisek volného času, domů dětí a mládeže nebo základních uměleckých škol, ale také některé spolky a společnosti, neziskové organizace zaměřené mj. na environmentální vzdělávání, např. Líška z.s. aj.
- 10) V oblasti uměleckého školství dochází k propojení tradičních řemesel a soudobého designu. Tradiční rukodělná výroba bývá využívána jako zdroj inspirace pro mladé umělce.
- 11) Ve většině měst a obcí Zlínského kraje se konají regionální trhy a jarmarky. Ty jsou vhodným prostorem pro prodej výrobků tradiční rukodělné výroby a pro některé z řemeslníků jsou jedním ze stěžejních míst odbytu vlastní produkce. Na organizaci těchto příležitostí se podílejí místní spolky a komunity.
- 12) V některých muzeích nebo také v některých městských, příp. obecních turistických informačních centrech existují specializované prodejny s produkcí tradiční rukodělné výroby.
- 13) Dochází ke stárnutí a vymírání řemeslníků, a tím i k zániku jejich znalostí a dovedností. Někteří aktivně působící nemají další pokračovatele a jejich řemeslo je tak bezprostředně ohroženo zánikem.
- 14) Protože tradiční rukodělná výroba ve většině případů spadá do oblasti drobného podnikání, některé požadavky vyplývající ze zákonných a podzákonných norem českého i unijního práva ztěžují podmínky pro existenci a fungování jednotlivých řemeslníků. To má za následek přerušení nebo ukončení činnosti některých výrobců.

1.15. Stávající formy hmotné podpory

Jedním z cílů koncepce je zmapovat dostupné formy podpory napříč jednotlivými sektory, které lze uplatnit na území Zlínského kraje – a to jak na místní, krajské, tak i národní či evropské úrovni. Obecně lze podporu rozdělit na hmotnou a nehmotnou.

Hmotná podpora zahrnuje především dotace, granty a další finanční nástroje, nicméně v oblasti tradiční rukodělné výroby má tato podpora spíše okrajový význam. Drobní výrobci velmi zřídka dosáhnou na dotaci, která by podporovala jejich obor výroby. Na dotační titul vyhlašovaný MK ČR v oblasti Podpora tradiční lidové kultury v kategorii B mohli až do roku 2025 dosáhnout např. lidoví tvůrci pouze ocenění titulem Nositel tradice lidových řemesel. Od roku 2020 do roku 2025 existoval stipendijní program pro Nositele tradice lidových řemesel, který vznikl jako podpora v době pandemie Covidu-19.

Národní programy

Ministerstvo kultury České republiky administruje pestrou paletu programů podpory týkajících se památkové péče, rozvoje regionální a národnostní kultury, rozvoje muzeí a galerií (standardizovaných veřejných služeb, činnosti metodických center, významných a mimořádných aktivit), podpory orchestrů a sborů a rozvoje knihoven. V daném odvětví vyhlašuje Ministerstvo kultury ČR výběrové dotační řízení na podporu tradiční lidové kultury, konkrétně na realizaci projektů, které přispívají k naplňování Plánu péče o tradiční lidovou kulturu na léta 2023–2030, prezentaci a rozvíjení projektu Nositel tradice lidových řemesel a zdárné implementaci Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO.

Výzva je hlavním nástrojem finanční podpory regionálních odborných pracovišť pro péči o tradiční lidovou kulturu, pověřených krajskými úřady na základě usnesení vlády č. 571/2003 (dále jen „regionální odborná pracoviště“), řemeslníky oceněné titulem Nositel tradice lidových řemesel dle Nařízení vlády č. 5/2003 Sb., o oceněních v oblasti kultury udělovaných Ministerstvem kultury (dále jen „Nositelé tradice lidových řemesel“), a projektů dalších předkladatelů zaměřených na péči o tradiční lidovou kulturu.

Více informací na: (<https://mk.gov.cz/dotacni-okruhy-cs-1137>)

Podporou živnostníků se zabývá **Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky** v rámci Operačního programu Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost 2021–2027

Operační program Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost (OP TAK) je stěžejní program na podporu českých podnikatelů v období 2021–2027 z fondů EU. Podporuje českou podnikatelskou sféru pomocí svých priorit, aktivit a finančních nástrojů, kterými rozděluje finanční prostředky do různých oblastí od výzkumu, vývoje a inovací až po efektivní nakládání se zdroji. Cílem dotačního programu OP TAK je zvýšit přidanou hodnotu a produktivitu malých a středních podniků, podpořit rozvoj nových inovativních firem a klíčových dovedností, usnadnit chytrý přechod k udržitelné a digitální ekonomice. OP TAK je primárně zaměřen na podporu malých a středních podniků, přesto v některých případech podporuje i velké podniky, např. v oblasti úspor energií, energetické a digitální infrastruktury či výzkumu a vývoje.

Více informací na: (<https://optak.gov.cz/>)

Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky pravidelně vyhlašuje dotační výzvy v rámci programů Podpory obnovy a rozvoje regionů. Tyto programy jsou považovány za účinné nástroje, jejichž prostřednictvím může stát pozitivně ovlivňovat území regionů, především těch znevýhodněných nebo strukturálně či jinak postižených.

Více informací na: (<https://mmr.gov.cz/cs/narodni-dotace/podpora-a-rozvoj-regionu>)

Krajské a regionální programy

Šíření a prezentace projevů tradiční lidové kultury mohou být podporovány nejen Ministerstvem kultury ČR, ale i grantovými systémy obecní a krajské samosprávy.

Dotační programy Zlínského kraje

Zlínský kraj podporuje rozvoj svého územního obvodu v souladu se svými prioritami definovanými v základních a sektorových koncepcích (viz kapitola 1.1.) a vyhlašuje každoročně dotační programy ve čtyřech sekcích (Rozvojové programy a krizové řízení, Kultura, Sociální věci, Mládež a sport)

Obecně je podpora aktivit v rámci sekce KULTURA zaměřena spíše na pořádání kulturních akcí, kde mají výrobci příležitost se prezentovat. Vazbu na oblast tradiční rukodělné výroby má okrajově dotační program z oblasti kultura, konkrétně KUL01-25 Program na podporu klubové scény, kulturních aktivit a akcí regionálního významu. Samotný program zaměřený na podporu odvětví tradičních řemesel a lidového umění, v rámci kterého by mohli výrobci žádat např. na vybavení provozovny, materiál a další výdaje související s jejich činnostmi, schází. V současných podmínkách není možné podpořit ani investiční záměry nových vesnických nebo soukromých muzeí, která v dané oblasti zastávají významné postavení.

Více informací na: (<https://zlinskykraj.cz/dotace>)

Nadnárodní programy

Fondy Evropské unie v programovém období 2021-2027 skýtají řadu příležitostí pro podporu rozvojových záměrů. Pro oblast tradičních řemesel je možné uplatit žádost o dotaci v rámci:

Programu Interreg V-A Slovenská republika – Česká republika, který si na toto období stanovil tyto programové priority: životní prostředí, vzdělávání, kulturu a cestovní ruch, institucionální spolupráci. Z hlediska možnosti získat podporu pro oblast lidových řemesel a tradiční rukodělné výroby je v rámci tohoto programu přeshraniční spolupráce nejvýznamnější Fond malých projektů, zaměřený na podporu partnerství a přeshraničních struktur, včetně volnočasových a zájmových aktivit. Více informací na: (<https://www.sk-cz.eu/program-2021-2027/>)

Program Creative Europe pro kulturní a kreativní sektory. Podporuje mezinárodní spolupráci, inovace v kultuře, propagaci, marketing, digitalizaci. (<https://www.kreativnievropa.cz/>)

Ostatní zdroje financování představují další dotační a grantové možnosti, např. Fondy EHP a Norska (<https://www.eeagrants.cz/>), švýcarské fondy (<https://www.swiss-contribution.cz/>) nebo Horizon europe apod. dle aktuálně vyhlašovaných výzev.

Ostatní zdroje financování

K dalším formám podpory můžeme zařadit sponzoring, dary od právnických či fyzických osob a dotační programy měst a obcí.

Finanční podpora v rámci ocenění na území Zlínského kraje

- Mistr tradiční rukodělné výroby ve Zlínském kraji

Od roku 2017 je v souladu s novými formami podpory tradiční rukodělné činnosti na území ZK oceněným řemeslníkům v rámci výše zmíněného ocenění udělena mimo jiné jednorázová finanční podpora a za jistou formu podpory můžeme označit také nákup předmětů oceněných řemeslníků do sbírek Slovákého muzea v Uherském Hradišti, které má každoročně na tuto akviziční činnost alokováno 50.000 Kč.

1.16. Nehmotná podpora

Nehmotná podpora je poskytována např. ve formě zvýhodněných pronájmů či poskytování bezúplatných služeb v podobě propagace, zajištění informací a metodické pomoci formou metodických dnů (semináře k aktuálním výzvám), zejména u přímých dotací EU vyhlášených a zpracovávaných v cizím jazyce, podpora vzdělávání, prostřednictvím různých forem spolupráce, poskytování záštít, udělení titulů, regionálních značek, cen a ocenění aj. Nezastupitelné místo podpory daného odvětví sehrávají mezinárodní, národní a sektorové dokumenty, z nichž jsou přijímána opatření, naplňována vládní usnesení a realizovány další aktivity. Stěžejními dokumenty sehrávající rozhodující roli v péči o záchranu nejcitlivější části kulturního dědictví lidstva v České republice je zejména dokument UNESCO z roku 1989 *Doporučení k ochraně tradiční a lidové kultury*, Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví z roku 2003 a *Plán péče o tradiční lidovou kulturu na léta 2023–2030*.

Regionální ceny a ocenění

Zlínský kraj, ve vazbě na udělování celostátního titulu Nositel tradice lidových řemesel, zřídil v roce 2011 titul **Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje**. Od roku 2012 se stalo toto ocenění další formou krajského veřejného uznání a podpory těm, kdo vynakládají úsilí o udržení znalostí a dovedností, jež jsou nezbytné k provozování tradičních rukodělných technologií, k jejich účinnému a kvalifikovanému prezentování a předávání dalším generacím. Zpravidla je titul udělován každoročně třem osobnostem. Nositel titulu získá právo užívat zdarma na výrobku a propagačních materiálech označení (ochrannou známku) administrovanou Slovákým muzeem v Uherském Hradišti. S oceněním se pojí i finanční odměna ve výši 10 tis. Kč pro každého laureáta.

Více informací na: <https://www.slovackemuzeum.cz/mistr-tradicni-rukodelne-vyroby-zlinskeho-kraje>.

V souladu s vládními dokumenty a v návaznosti na tradice místního regionu a velký potenciál tradičních řemesel na svém území uděluje město Uherské Hradiště od roku 2005 ocenění s názvem **Cena Vladimíra Boučka za zachování a rozvoj lidové umělecké výroby v regionu**. Ocenění nese název po Ing. arch. Vladimíru Boučkovi, zakladateli novodobých forem péče o tradiční lidovou uměleckou výrobu. Město Uherské Hradiště uděluje tuto cenu každoročně jednomu nebo dvěma laureátům jako formu veřejného uznání v regionu žijících a tvořících mistrů lidové umělecké výroby.

Více informací na: <https://www.mesto-uh.cz/o-meste/ceny-mesta/cena-vladimira-boucka>.

Spolupráce s metodickými centry a ostatními subjekty v odvětví

Významnou a nezastupitelnou roli sehrávají státní a krajské paměťové instituce zřizované státní správou, které plní funkci metodických center a zároveň uchovávají hmotné dědictví tradičních řemesel a rukodělné výroby. Na území Zlínského kraje se jedná o tyto instituce:

- Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě – <http://www.mjakub.cz>
- Národní muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm – <http://www.nvmp.cz>
- Slováké muzeum v Uherském Hradišti – <http://www.slovackemuzeum.cz>
- Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně – <http://www.muzeum-zlin.cz>
- Muzeum regionu Valašsko – <http://www.muzeumvalassko.cz>
- Muzeum Kroměřížska – <http://www.muzeum-km.cz>

V souladu s vládním usnesením č. 571 ze dne 11. června 2003 o Koncepti účinnější péče o tradiční lidovou kulturu bylo na území Zlínského kraje zřízeno **Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje**. Plněním usnesení, konkrétně identifikací a dokumentací projevů tradiční lidové kultury bylo v regionu pověřeno **Slováké muzeum v Uherském Hradišti**.

Metodická pomoc je poskytována i na úrovni veřejné správy prostřednictvím Ministerstva kultury České republiky, krajů a zřizovaných příspěvkových organizací.

Významnou odbornou organizací zajišťující prostřednictvím celostátní sítě odborných pracovišť příkladnou péči o tradiční lidovou kulturu ve všech krajích je **Národní ústav lidové kultury** ve Strážnici nacházející se na území Jihomoravského kraje.

Nelze opomenout městské muzejní instituce, vesnická muzea, soukromá muzea a sběratele a další odborně specializovaná pracoviště, např. **Muzeum v přírodě Rochus v Uherském Hradišti, Košíkářské muzeum v Morkovicích, Muzeum Tupeské keramiky v Tupesích, Muzeum sklářství Karolinka, Galerie Muzea sklářství v Karolince, Karlovské muzeum ve Velkých Karlovicích, Muzeum Františka Skopalíka v Záhlinicích** aj.

Samostatnou kapitolu ve významu forem péče o tradiční rukodělnou výrobu ve Zlínském kraji tvoří činnost zapsaných spolků, které zajišťují řadu prezentačních příležitostí, organizují rozmanité regionální trhy a jarmarky jako prostor prodeje výrobků tradičních řemesel. Pro některé z řemeslníků jsou tyto příležitosti jedním ze stěžejních míst odbytu jejich produkce. Stranou by neměl zůstat ani význam Místních akčních skupin, které svými projekty mnohdy tyto aktivity podporují. Na činnost místních akčních skupin jsou také navázány některé regionální značky a ochranné známky.

Regionální značky

Nezastupitelné místo specifické formy péče o tradiční rukodělnou výrobu ve Zlínském kraji představuje udělování ocenění a regionálních značek, které jsou rovněž jedním z možných způsobů, jak zviditelnit tvůrce v nepřeberné nabídce necertifikovaného sortimentu výrobků a současně s tím účinně upozornit místní obyvatele i turistickou veřejnost na lokální výjimečnosti a kvalitu výrobků produkovaných ve Zlínském kraji. Na území regionu je v současné době registrováno několik ochranných značek. Různorodost kritérií a rozdílné způsoby udělování však mohou být pro veřejnost matoucí.

S gastronomií souvisí prestižní značka **Regionální potravina** udělovaná od roku 2010 Ministerstvem zemědělství nejvyšší kvalitou zemědělským nebo potravinářským výrobkům, které zvítězí v krajských soutěžích (www.regionalnipotravina.cz). Cílem je podpořit domácí producenty lokálních potravin a motivovat zákazníky k jejich nákupu v síti obchodů, na farmářských a selských trzích, jarmarcích či přímo u výrobců. I zde k prodeji přispívá značka – logo Regionální potravina, která je zárukou kvality, místních surovin, tradiční receptury a jedinečné chuti. Oceněné Regionální potraviny by měly splňovat ty nejpřísnější evropské i národní požadavky na kvalitu potravin.

(<https://regionalnipotravina.gov.cz/ocenene-potraviny?kraj=zlinsky>).

V roce 2008 vznikl projekt oblastní destinační společnosti Region Slovácko – sdružení pro rozvoj cestovního ruchu a Městského informačního centra v Uherském Hradišti s názvem **Tradiční výrobek Slovácka**, který je zaměřen na rozvoj drobné řemeslné výroby, udržování lidových tradic a podporu technologických postupů tradičních výrob minulosti. V rámci tohoto projektu byla na Úřadu průmyslového vlastnictví v roce 2010 zaregistrována ochranná známka *Tradiční výrobek Slovácka*, jež zaručuje především precizní rukodělnou práci, vazbu výrobku na území Slovácka, tradici výroby s šetrným přístupem k přírodě, s cílem jednotné podpory výrobců, tradičních technologií, prodeje, marketingu a odborné garance. V současné době projekt sdružuje téměř devadesát výrobců z celého Slovácka. Jejich výběr probíhá ve spolupráci s hlavními partnery projektu – Slováckým muzeem v Uherském Hradišti a Národním ústavem lidové kultury ve Strážnici. Výrobci a jejich výrobky musí splnit přísná hodnotící kritéria stanovená podmínkami pro udělení známky (www.tradicnivyrobek.cz).

V roce 2020 vznikla partnerská značka **SLOVÁCKO regionální produkt**. Značka nabízí místním výrobcům a farmářům ze Slovácka nejen možnost odlišit se od těch, kteří dodávají zákazníkům konvenční a uniformní zboží, ale také spoustu dalších výhod. Společná prezentace a propagace, součást regionálního i celorepublikového značení, prodej výrobků v nových prodejních místech, možnost účastnit se společných akcí jako jsou jarmarky, trhy, vzdělávací akce a další. Značka má téměř dvacet udělených certifikátů. Ve všech případech jde o živnostníky, kteří se danou výrobou živí, ale značka jim dodává punc originality a deklaruje jejich příslušnost k hrdému regionu Slovácka (<https://www.tradicnivyrobek.cz/slovacko-regionalni-produkt/>).

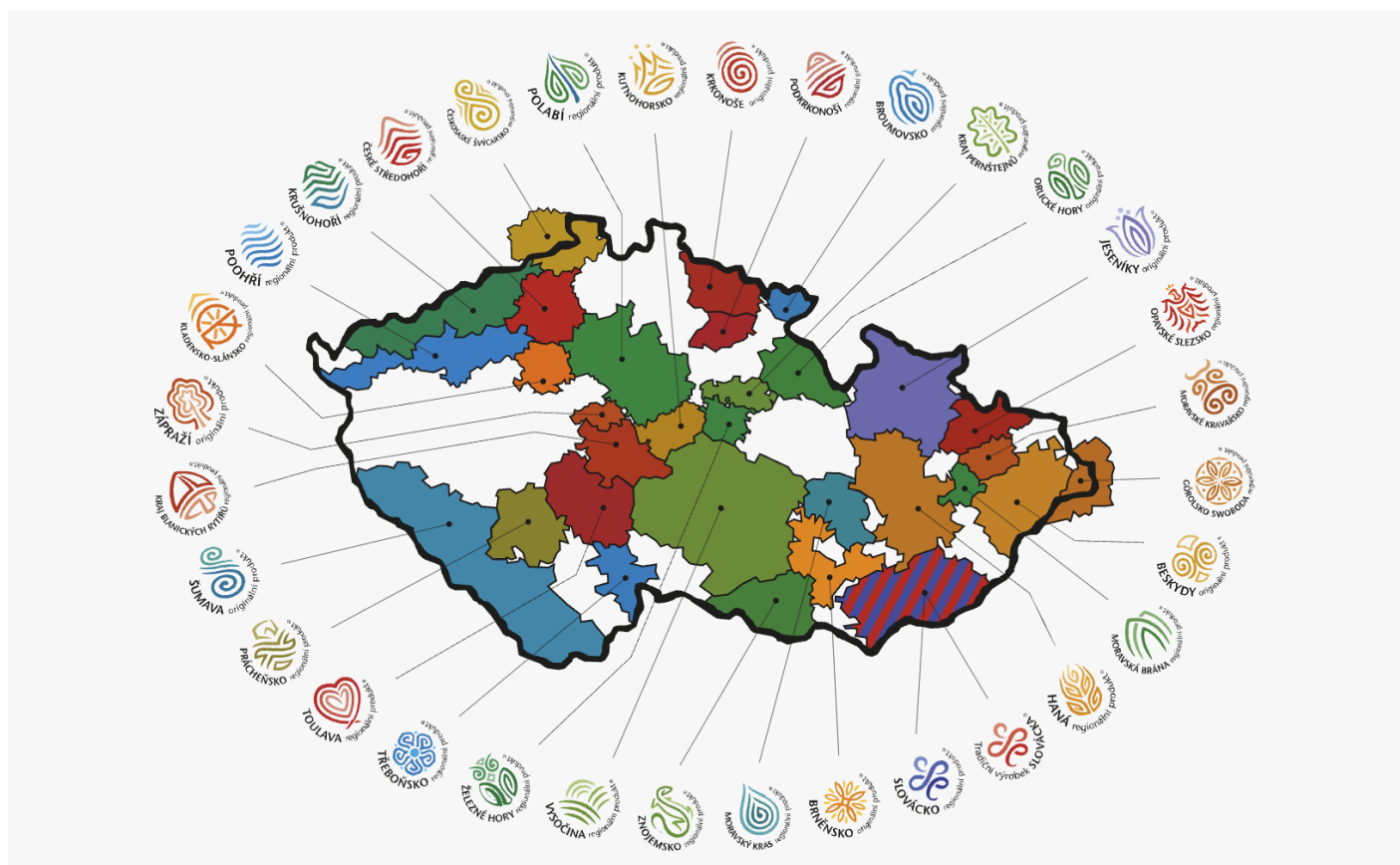
Beskydy originální produkt – tato značka znamená, že výrobky prošly přísným procesem certifikace, který zákazníkovi garantuje jejich skutečný původ v Beskydech. Místní původ však není jedinou podmínkou pro udělení značky. Značené výrobky musí přispívat k dobrému jménu regionu, proto musí být také

dostatečně kvalitní, šetrné vůči životnímu prostředí, jedinečné ve vztahu k Beskydům – vyrobené tradiční technologií, ručně nebo z místních surovin, výjimečné svou vysokou kvalitou (<https://www.pobeskydi.cz/beskydy-originalni-produkt/>).

Značka **Haná regionální produkt** garantuje zejména místní původ výrobku, ale také jeho kvalitu a šetrnost k životnímu prostředí. Místním živnostníkům, zemědělcům, malým a středním firmám značka přináší především konkurenční výhodu a zvýšení odbytu, ale také propagaci a reklamu pro jejich produkty a sounáležitost s regionem a vzájemnou spolupráci (<https://www.moravska-cesta.cz/haha-regionalni-produkt/>).

Projekty **Tradiční výrobek Slovácka**, **Slovácko regionální produkt**, **Beskydy originální produkt** a **Haná regionální produkt** jsou členy **Asociace regionálních značek, z.s.**, která podle vlastního webu (<https://www.regionalni-znacky.cz/>) plní roli Národního koordinátora systému regionálních značek a aktuálně zastřešuje 32 značek ve 31 regionech celé České republiky. Prakticky se však jedná pouze o „marketingovou bublinu“, která sice zveřejňuje společné informace na vlastním webu, ale do sjednocování podmínek a propojování pravidel mezi jednotlivými značkami koordinčně nijak nevstupuje.)

Obrázek 2: regionální značky a jejich rozmístění na mapě České republiky

Zdroj: Převzato z: <https://www.regionalni-znacky.cz/>

Tradice Bílých Karpat je původně sdružením, které se od svého vzniku v roce 1998 snaží rozvíjet ovocnářství v oblasti Bílých Karpat. Udělování známky zajišťuje Spolek Tradice Bílých Karpat, z.s., který je dobrovolným, nevládním a neziskovým sdružením fyzických a právnických osob, které spojuje zájem napomáhat všem aktivitám, jež trvale rozvíjejí tradiční zemědělskou a řemeslnou produkci Bílých Karpat. Stejnomená ochranná známka je udělována řemeslným výrobkům i regionálním produktům, potravinám a nápojům (www.tradicebk.cz).

Známka **Pravé Valašské** označuje především zemědělské a potravinářské produkty, místní speciality a řemeslné výrobky pocházející z regionu Valašska. Garantem značky je oblastní destinační společnost Sdružení obcí Mikroregionu Vsetínsko. Cílem fungování této známky je podpora místních řemeslníků, zemědělců a výrobců potravin, jejichž výrobky jsou vyrobené z místních surovin nebo se jedná o řemeslné

výrobky, při jejichž výrobě je v převážné míře využita ruční práce a jsou spojené s místní kulturou a tradicemi (www.pravevalasske.cz).

Od roku 2013 je na území regionu realizován projekt „**Poctivě vyrobené – podpora udržitelné místní ekonomiky ve Zlínském kraji**“, který zaštiťuje Líska, z.s., nevládní nezisková organizace, která od roku 2007 působí v regionu Zlínského kraje v oblasti environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty. Cílem projektu Poctivě vyrobené je podpora udržitelné místní ekonomiky vycházející z přírodního a kulturního dědictví regionu, tradičních technologií a řemesel i dovedností místních obyvatel. Klíčové je též zaměstnávání obyvatel, využívání místních surovin, prodej v místě či v regionu s minimálním negativním dopadem na životní prostředí. Specifickým cílem je spolupráce organizací, sdílení informací a přehledu aktivit v regionu, společná podpora a propagace regionálního značení. V období 2014–2020 vydávala Líska, z.s., tištěné noviny Poctivě vyrobené, prezentující příběhy výrobců a řemeslníků, farmářů, ale i příklady dobré praxe škol, středisek ekologické výchovy a dalších organizací, které se tématu věnují. Od roku 2024, po deseti letech od vydání prvního čísla, začala Líska, z.s., vydávat noviny v elektronické podobě. (Výstupy na www.liska-evvo.cz/doc/poctive-vyrobene.)

Enviromentální vzdělání, výchova a osvěta (EVVO)

Ve Zlínském kraji existuje síť organizací realizujících programy environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty (EVVO), které využívají některé etnokulturní tradice regionu a autentická prostředí – muzea v přírodě, lidové stavby, expozice venkovského charakteru – jako ideální scénu pro propojování témat přírody, kultury a řemesel. Tyto programy umožňují srozumitelně a zážitkově demonstrovat, jak byl člověk v minulosti úzce propojen s přírodou, a zároveň prezentovat principy udržitelného rozvoje zahrnující environmentální, ekonomickou i sociální dimenzi.

Klíčovým aktérem na tomto poli je spolek **LÍSKA, z.s.** poskytující metodickou podporu, vzdělávací programy a osvětové aktivity v oblasti EVVO pro školy, veřejnost i samosprávy. Líska prostřednictvím svých programů (např. „Učíme se s POLY“, výukové besedy, exkurze, projektové dny) často využívá tradiční řemeslné postupy – práce se dřevem, proutím, ovčí vlnou, barvení přírodními barvivy apod. – jako nositele témat lokality, regionu, kulturní identity a ohleduplného vztahu k přírodě.

Jako konkrétní příklad integrace environmentální výchovy a tradičních řemesel v autentickém prostředí lze uvést **Muzeum v přírodě Rochus** v Uherském Hradišti. Muzeum nabízí pro školy a veřejnost řadu výukových programů, při nichž jsou tradiční řemesla nedílnou součástí interaktivních činností. Mezi nabízené programy patří například: *Řemeslo má zlaté dno*, *Návraty k tradici*, *Šaty rostou na louce*, *Z pole až na talíř*, *Dřevo je můj chléb*, *Vše o včelách* a další.

V těchto programech se environmentální, ekonomická a sociální rovina udržitelného rozvoje projevuje následovně:

- **Environmentální rovina:** Žáci a účastníci programů jsou vedeni k pozorování přírodních cyklů, rozmanitosti rostlin (např. staré odrůdy ovocných dřevin v parku Rochus), péči o krajinu, využívání obnovitelných materiálů a šetrným přístupům.
- **Ekonomická rovina:** Tradiční řemesla nejsou zobrazována pouze jako minulost, ale jako potenciální ekonomická aktivita – rukodělné výrobky, regionální produkty, dílničky pro veřejnost, zákaznický kontakt s autentickým řemeslným přístupem. Programy také pomáhají zvyšovat prestiž řemeslné výroby a motivují mladší generace k zájmu o tento typ podnikání.
- **Sociální (kulturní) rovina:** Programy podporují předávání znalostí mezi generacemi, budování místní identity, zapojení komunit do kulturních akcí, posilování vztahu k regionální historii a hodnotám. Děti i dospělí zažijí, že tradiční řemesla nejsou jen muzeální artefakty, ale živá součást kulturní tradice.

Cestovní ruch

Zlínský kraj lze turisticky rozdělit do čtyř hlavních oblastí: **Slovácko, Valašsko, Kroměřížsko a Zlínsko/Luhačovsko**. Tato rozmanitost nabízí vše od hor v CHKO Beskydy a Bílých Karpatech, přes historické památky jako Kroměříž, Buchlov, Velehrad a Rožnov pod Radhoštěm, až po lázeňské město

Luhačovice. Nedílnou součástí kraje je rovněž nehmotné kulturní dědictví a lidová kultura, kam patří také tradiční řemesla a rukodělná výroba. Ve Zlínském kraji je doposud živá široká škála zastoupení rukodělných výrobců a řemeslníků, kteří svůj um a dovednost prezentují na řadě kulturních akcí a tematických programů, pořádaných muzei, městy, obcemi i dalšími kulturními zařízeními. Své výrobky prodávají řemeslníci sami, nebo je nabízejí prostřednictvím muzejních obchůdků a informačních center.

Tento potenciál lze vhodně využít v rámci cílené propagace a prezentace kraje navenek jako významné turistické destinace v oblasti cestovního ruchu ČR jako jedinečného kraje se zachovalou tradiční lidovou kulturou, zahrnující nejen oblast folkloru, ale také rukodělné výroby. Dlouholetá tradice a zachovalost zdejší řemeslné a rukodělné výroby může být významným činitelem pro zvýšení atraktivity kraje v rámci cestovního ruchu. Na tuto skutečnost upozorňuje i Koncepce rozvoje cestovního ruchu Zlínského kraje na období 2020–2030.

Příkladem dobré praxe je Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, které patří mezi nejnavštěvovanější turistické cíle nejen ve Zlínském kraji, ale v rámci celé ČR. Je součástí Národního muzea v přírodě jako příspěvková organizace MK. Každoročně organizuje řadu programů, kde se prezentují řemeslníci a lidové výrobci, připravuje výchovně-vzdělávací pořady a workshopy, jejichž tématem je často rukodělná výroba a osvojení technologií nejen pro děti, ale též dospělé. Vyvíjí i metodickou a poradenskou činnost v oblasti muzejnictví v přírodě a tradičních stavebních technologií. Jeho směřování se řídí koncepčním dokumentem, kterým je Strategie rozvoje Valašského muzea v přírodě na roky 2024–2033. V oblasti paměťové funkce je jedním z jeho cílů rozvíjet spolupráci s nositeli místních tradic lidové kultury, podporovat dokumentaci, zachovávání a přenos lidových tradic, prvků TLK a řemesel na další generace (např. zapojování nositelů TLK do programů apod.)

V oblasti propagace turistických cílů a destinací působí Centrála cestovního ruchu Východní Moravy, která koordinuje rozvoj, propagaci a prezentaci cestovního ruchu v turistickém regionu, který geograficky pokrývá území Zlínského kraje, a zaměřuje se na maximální využití turistického potenciálu území.

2. SWOT ANALÝZA A KLÍČOVÉ ZÁVĚRY

2.1. SWOT analýza a klíčové závěry

Na základě provedených analýz byla identifikována následující zjištění:

Silné stránky	Slabé stránky
• Silná tradice, existence stále ještě poměrně velkého množství řemeslníků a výrobců ve většině oborů tradiční rukodělné výroby. • Zájem a snaha krajské samosprávy, ale také představitelů některých městských samospráv, vytvořit podmínky pro systematickou péči a podporu tradiční rukodělné výroby. • Existence Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu. • Úspěšné projekty a výzkumy. Úspěšně se realizuje národní projekt <i>Nositel tradice lidových řemesel</i>, ve Zlínském kraji ocenění <i>Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje</i> a na místní úrovni funguje <i>Cena Vladimíra Boučka</i> v Uherském Hradišti. • Existence sítě odborných institucí, které se zapojují do systematické péče o tradiční rukodělnou výrobu, především pak fungování <i>Centra péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje</i>, které bylo zřízeno ve <i>Slováckém muzeu v Uherském Hradišti</i>. • Etnografické sbírkové fondy muzejních institucí. • Realizace výukových programů pro školy i veřejnost s tematikou tradiční rukodělné výroby a výstavní činnost zaměřená na tuto oblast.	• Absence organizace, která by na krajské, národní nebo mezinárodní úrovni koordinovala péči o tradiční lidovou rukodělnou a uměleckou výrobu. • Absence sítě prodejen, která by zajišťovala řemeslníkům stálý odbyt a prezentaci výrobků. • Rozdílná úroveň předávání znalostí o tradiční lidové kultuře i tradiční rukodělné výrobě v rámci školního a mimoškolního vzdělávání. • Nedostatečné zveřejňování výsledků výzkumů široké veřejnosti. Řada výzkumů není odbornými pracovišti dostatečně zpracována a publikována. • Absence monografie o tradiční rukodělné výrobě na území Zlínského kraje. • Nedostatečné využití elektronických databází neodpovídající ve většině případů možnostem současných informačních technologií. To současně provází také nedostatečná informovanost o existenci konkrétních elektronických databází a odborných informačních kanálů. • Personální poddimenzovanost pracovišť zabývajících se tradiční lidovou kulturou i péčí o tradiční rukodělnou výrobu. • Nedostatečné prostředky na akvizice a na dokumentaci tradiční rukodělné výroby.
Příležitosti	Hrozby
• Regionální trhy a jarmarky jako prostor prodeje výrobků tradiční rukodělné výroby. Výrazný podíl aktivit spolků a místních komunit při organizaci příležitostí pro prezentaci tradiční rukodělné výroby. • Tradiční rukodělná výroba jako zdroj inspirace pro mladé umělce, propojení tradičních řemesel a současného designu, zejména v oblasti uměleckého.	• Stárnutí a vymírání řemeslníků, a tím hrozící zánik jejich znalostí a dovedností, nemožnost předat tyto znalosti a dovednosti dalším pokračovatelům. • Nezájem široké veřejnosti o tradiční rukodělnou výrobu. • Pokles všeobecného povědomí o tradiční lidové kultuře, regionálních a národních dějinách, identitě a kontinuitě českého kulturního prostředí. • Devalvace hodnoty ruční práce a s tím související prestiže konkrétních řemesel.

• Spolupráce výrobců se středními a vysokými školami při uplatňování tradičních materiálů, technologií a motivů v soudobém umění. • Možnost využití tradiční rukodělné výroby a její prezentace pro školní vzdělávání dětí a mládeže. Hledání způsobů obsáhlejšího zahrnutí této tematiky do Rámcově vzdělávacích programů. Motivace a metodická podpora učitelů, aby do výuky zařazovali více informací o tradiční lidové kultuře i tradiční rukodělné výrobě. • Image Zlínského kraje jako jednoho z regionů s největším počtem živých tradic v České republice. • Trvalý zájem veřejnosti o muzea v přírodě je příležitostí pro zvyšování obecného povědomí o projevech hmotné a nehmotné tradiční lidové kultury včetně tradiční rukodělné výroby ve specifickém prostředí těchto institucí. • Systematické budování specializovaných prodejen s produkcí tradiční rukodělné výroby. • Využití výrobků tradiční rukodělné výroby v cestovním ruchu, zájem domácích i zahraničních návštěvníků regionu. • Nastavení a realizace podpory spolupráce mezi všemi klíčovými aktéry a zájmovými skupinami. • Využití konkrétních postupů a technologií tradiční rukodělné výroby jako významných činitelů udržitelného rozvoje. • Potenciál k mezinárodní spolupráci a případně i k související grantové podpoře. • Budovaná kulturní a kreativní centra ve Zlíně a Valašském Meziříčí. • Možnosti prezentace tradiční rukodělné výroby v rámci cestovního ruchu. • Prezentace lidových řemesel a tradiční rukodělné výroby jako součásti školních výukových programů Enviromentálního vzdělávání, výchovy a osvěty. Rozšířit a cíleněji podpořit spolupráci mezi vzdělávacími institucemi, muzei, muzei v přírodě a řemeslníky. Rozvíjet metodickou podporu také pro školy a pedagogy v integraci tradičních řemesel do školních vzdělávacích plánů v Enviromentálním vzdělávání.	• Pokles obecné estetické úrovně daný konzumním životním stylem velké části populace. • Nezájem mladé generace věnovat se konkrétnímu řemeslu jako životnímu povolání. • Požadavky vyplývající ze zákonných a podzákonných norem českého i unijního práva ztěžující podmínky pro existenci a fungování drobných výrobců a jejich podnikání (nejrůznější byrokratické procesy od získání oprávnění, certifikace, povolení, přes evidenční povinnosti, až po řadu hrožících represivních kontrol a souvisejících postihů). • Ohrožení tradičních řemesel tlakem masové produkce a tuzemského i zahraničního kýče. • Slabá finanční priorita kultury v rámci rozpočtové politiky. • Stále se prohlubující nedostupnost přírodních lokálních zdrojů: kámen, dřevo, hlína, proutí, sláma, kůže, byliny, ovčí vlna ad. • Nízký zisk, neodpovídající návratnosti vynaložených prostředků a času, vysoké náklady na zřízení a pronájem dílen.
---	--

3. NÁVRHOVÁ ČÁST

Návrhová část Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu ve Zlínském kraji bezprostředně navazuje na závěry první analytické části shrnuté ve SWOT analýze. Prostřednictvím následujících opatření je navrhováno pracovat se silnými stránkami a rozvíjet příležitosti a účinnými opatřeními pak potlačit slabé stránky a eliminovat hrozby vedoucí ke snižování počtu lidových tvůrců, zániku znalosti některých rukodělných technik a ohrožení tradičních lidových řemesel tlakem masové produkce.

Koncepce usiluje o dosažení této VIZE:

Udržovat a rozvíjet dovednosti, technologické znalosti a produkty vycházející z tradiční rukodělné výroby. Zajistit podmínky pro dlouhodobou ekonomickou životaschopnost tradiční rukodělné výroby ve Zlínském kraji.

Východiska a cesty, jak zamýšlené vize dosáhnout lze spatřovat v těchto hlavních směrech:

Identifikace a dokumentace tradiční rukodělné výroby

Identifikace a dokumentace tradiční rukodělné výroby je proces mapování, sběru dat o konkrétních rukodělných technikách i jejich nositelích. Cílem je vytvořit přehled o výskytu a stavu tradičních rukodělných technik a databázi technik i jejich nositelů pro účely uchování, ochrany a prezentace tohoto kulturního dědictví.

Uchování tradiční rukodělné výroby

V oblasti uchování tradiční rukodělné výroby je důležitá podpora jejího předávání mezi generacemi, mimo jiné prostřednictvím vzdělávacích programů, workshopů a kurzů.

Předávání znalostí a technologických postupů

Nezbytným předpokladem pro další životaschopnost tradiční rukodělné výroby je předávání znalostí a dovedností konkrétních technologií tradičních řemesel mezi mistry svých oborů a novou generací jejich nositelů.

Propagace a prezentace tradiční rukodělné výroby

Zahrnuje mediální a propagační aktivity zaměřené na udržení kulturní diverzity a podporu jejího povědomí. Důležité je pořádání výstav, akcí, oceňování výjimečných tvůrců a medializace všech aktivit koordinovaným způsobem směrem k široké veřejnosti na úrovni paměťových institucí, orgánů kraje i organizací pracujících v oblasti cestovního ruchu.

Dílčí dosažitelné cíle Koncepce, které směřují k výše uvedené vizi:

CÍL 1: Zabránit úbytku lidových tvůrců v regionu

Zajistit, aby počet aktivních nositelů tradičních řemesel v kraji neklesal, a to cílenou podporou, metodickou pomocí a propagací jejich činnosti.

Indikátor plnění: Počet aktivních tvůrců v krajské evidenci zůstává stabilní nebo roste.

Toho lze dosáhnout mimo jiné následujícími OPATŘENÍMI:

➤ **1.1. Vytvořit funkční model podpory a prodeje řemeslných výrobků**

Rozvíjet regionální síť prodejen a online platform, které nabídnou výrobky lidových tvůrců jako lokální, kvalitní a udržitelné produkty.

- Aktivita 1.1.1: Podpořit fungování již existujících muzejních prodejen nabízejících výrobky lidových tvůrců, zejména tvůrců oceněných titulem Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje, zefektivnit jejich činnost a rozšířit možnost prodeje těchto produktů na dalších místech, zejména v Krajském turistickém informačním centru Zlín a prověřit a pracovat na možnosti online prodeje výrobků z výše uvedených prodejen.

Odpovědnost za realizaci: Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče) ve spolupráci s Centrem péče o tradiční lidovou kulturu ZK, příspěvkové organizace Zlínského kraje v oblasti kultury

Spolupráce: turistická a kulturní centra, další paměťové instituce

Termín plnění: průběžně, 2026–2036

Finanční náklady: 500 000 Kč/rok (náklady na úpravy prostor, nákup výrobků)

Indikátor plnění: počet zapojených prodejen (minimálně 4), počet zapojených tvůrců (minimálně 15 na jednu prodejnu)

➤ **1.2. Posílit ekonomickou soběstačnost tvůrců**

Zlepšit přístup k finančním zdrojům, dotacím a marketingu; usnadnit orientaci v legislativě a podpořit podnikatelské dovednosti tvůrců.

- Aktivita 1.2.1: Pořádání školení a workshopů pro tvůrce v oblasti marketingu, komunikace se zákazníky, orientace v dotacích a daních a další metodická podpora.

Odpovědnost za realizaci: Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče) ve spolupráci s Centrem péče o tradiční lidovou kulturu ZK, příspěvkové organizace Zlínského kraje v oblasti kultury

Spolupráce: podnikatelské inkubátory, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Termín plnění: 1× ročně, 2026–2036

Finanční náklady: 50 000 Kč/rok

Indikátor plnění: počet proškolených tvůrců (minimálně 20 ročně)

➤ **1.3. Zefektivnit dotační systém pro podporu řemesel**

Zřídit specifický dotační titul zaměřený výhradně na tradiční rukodělnou výrobu, její nástroje, dílny a prezentaci.

- Aktivita 1.3.1: Vznik a vyhlášení specifického dotačního titulu Zlínského kraje pro tradiční řemesla, ve vyhlášovacích podmínkách možnost zohlednit i začínající a inovující tvůrce.

Odpovědnost za realizaci: Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče)

Spolupráce: Zlínský kraj (odbor strategického rozvoje kraje a odbor ekonomický)

Termín plnění: 1x ročně, 2028–2036

Finanční náklady: 1 000 000 Kč/rok

Indikátor plnění: počet podpořených projektů (minimálně 20 za rok), objem rozdělených finančních prostředků

➤ 1.4. Podporovat prezentaci řemesel na trzích a jarmarcích

Zvýhodňovat akce, které skutečně prezentují tradiční řemesla a erudovat v tomto směru místní samosprávy za pomoci metodiky.

- Aktivita 1.4.1: Podpora prezentace řemesel na trzích a jarmarcích. Spolupráce s pořadateli. V dotačním programu KUL01–Program na podporu klubové scény, kulturních aktivit a akcí místního významu i nadále prioritně podporovat akce s podmínkou účasti min. 5 osob, které jsou držiteli některého z ocenění (Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje, Nositel tradice lidových řemesel, Cena Vladimíra Boučka).

Odpovědnost za realizaci: Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče)

Spolupráce: pořadatelé jarmarků, obce a města

Termín plnění: průběžně

Finanční náklady: 0 Kč

Indikátor plnění: podíl podpořených akcí s autentickými ukázkami řemesel (cílová hodnota: 70 % do roku 2030)

- Aktivita 1.4.2. Vytvoření metodických doporučení pro organizátory trhů a jarmarků, jak podpořit účast regionálních výrobců a zvýšit estetickou úroveň prodávaného sortimentu.

Odpovědnost za realizaci: Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje

Spolupráce: pořadatelé jarmarků, města a obce, Místní akční skupiny, Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče)

Termín plnění: průběžně

Finanční náklady: 0 Kč

Indikátor plnění: vytvoření metodického materiálu dostupného na webových stránkách Zlínského kraje a Centra péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje

➤ 1.5. Pravidelné mapování (výzkum) aktivních tvůrců, podpora jejich prezentace a zapojení do programů v paměťových institucích

- Aktivita 1.5.1: Průběžný výzkum tradiční rukodělné výroby. Cíleně dle stanoveného plánu pořizovat fotodokumentaci i videodokumentaci vybraných řemesel včetně popisu postupů. Upřednostnit řemesla ohrožená zánikem.

Odpovědnost za realizaci: Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje

Spolupráce: příspěvkové organizace Zlínského kraje v oblasti kultury, další paměťové instituce

Termín plnění: 2026–2035

Finanční náklady: 100 000 Kč/rok

Indikátor plnění: počet realizovaných výzkumů, sepsané výzkumné zprávy, natočené videomedailonky (ročně minimálně 2 řemeslné obory)

- Aktivita 1.5.2: Výzkum tradiční rukodělné výroby ve Zlínském kraji v závěru platnosti Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu Zlínského kraje 2026–2036+. Zhodnocení dopadů aktivit stávající Koncepce na životaschopnost tradiční rukodělné výroby ve Zlínském kraji. Terénní výzkum i dotazníkové šetření zaměřené na přínosy konkrétních aktivit pro tvůrce. Data z výzkumu budou sloužit pro aktualizaci Koncepčního dokumentu na další období.

Odpovědnost za realizaci: Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje a Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče)

Spolupráce: příspěvkové organizace Zlínského kraje v oblasti kultury

Termín plnění: 2036

Finanční náklady: 200 000 Kč

Indikátor plnění: počet tvůrců ve Zlínském kraji oproti roku 2025 neklesl nebo roste

➤ **1.6. Mapovat a chránit ohrožené technologie**

Vést a průběžně aktualizovat seznam ohrožených rukodělných technik a směřovat podporu na jejich záchranu a předávání.

- Aktivita 1.6.1: Vedení seznamu ohrožených technik. Prioritní podporu dále cílit na jejich zachování.

Odpovědnost za realizaci: Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje

Spolupráce: Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče) a příspěvkové organizace Zlínského kraje v oblasti kultury

Termín plnění: průběžně

Finanční náklady: 0 Kč

Indikátor plnění: aktualizovaný seznam, počet technik ohrožených zánikem neroste, počet technik s aktivními nositeli je stabilní nebo roste

➤ **1.7. Zajistit dlouhodobou koordinaci a evaluaci koncepce**

Zřídit pracovní skupinu pro tradiční rukodělnou výrobu, která bude vyhodnocovat plnění cílů, navrhopvat aktualizace a zajišťovat kontinuitu politiky kraje.

- Aktivita 1.7.1 Vznik pracovní skupiny při Zlínském kraji zajišťující evaluaci koncepce. Pravidelné hodnocení a aktualizace koncepce.

Odpovědnost za realizaci: Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče)

Spolupráce: Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje, zástupci příspěvkových organizací Zlínského kraje v oblasti kultury a dalších paměťových institucí, případně zástupci výrobců, obcí a Místních akčních skupin

Termín plnění: 2026 – ustanovení; následně pravidelná jednání 1x ročně

Finanční náklady: 0 Kč

Indikátor plnění: počet zasedání ročně (minimálně 1x ročně), výroční hodnotící zprávy

CÍL 2: Zajistit předávání znalostí a dovedností tradiční rukodělné výroby

➤ **2.1. Podporovat komunitní a mezigenerační aktivity v oblasti tradiční rukodělné výroby**

Rozvíjet spolupráci mezi tvůrci, školami, seniorskými kluby a komunitními centry, které mohou přispět k předávání řemeslných tradic.

- Aktivita 2.1.1: Zapojení tradiční rukodělné výroby do programové náplně Kulturního a kreativního centra Zlínského kraje (Čiperova vila)

Odpovědnost za realizaci: Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče)

Spolupráce: Kulturní a kreativní centrum Zlínského kraje v Čiperově vile, místní řemeslníci, Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje

Termín plnění: průběžně

Finanční náklady: 150 000 Kč/rok

Indikátor plnění: počet programů z oblasti tradiční rukodělné výroby (minimálně 20 ročně)

➤ **2.2. Rozvíjet činnost paměťových institucí v oblasti předávání znalostí tradiční rukodělné výroby**

- Aktivita 2.2.1: Pořádání workshopů, exkurzí a programů zaměřených na tradiční řemesla v muzeích a muzeích v přírodě.

Odpovědnost za realizaci: příspěvkové organizace Zlínského kraje v oblasti kultury, Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče)

Spolupráce: Základní školy, Střední školy, Domy dětí a mládeže

Termín plnění: průběžně (2026–2036)

Finanční náklady: 250 000 Kč/rok

Indikátor plnění: počet realizovaných programů (minimálně 25 za rok)

CÍL 3: Podpořit spolupráci designerů a tvůrců v oblasti tradiční rukodělné výroby
--

➤ **3.1. Rozvíjet spolupráci mezi řemeslníky a designéry**

Podporovat soutěže, kolokvia, projekty a spolupráci mezi tvůrci, studenty designu a firmami pro vznik moderních produktů inspirovaných tradicí a prezentace autorské tvorby spojené s tradičními rukodělnými technikami.

- Aktivita 3.1.1: Pořádání workshopů a kreativních laboratoří propojujících studenty designu a mistry rukodělné výroby

Odpovědnost za realizaci: Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje, příspěvkové organizace Zlínského kraje v oblasti kultury

Spolupráce: Vysoké školy designu, Střední uměleckoprůmyslové školy, místní tvůrci

Termín plnění: průběžně od roku 2027

Finanční náklady: 250 000 Kč/rok

Indikátor plnění: Počet workshopů (minimálně 6 za rok), počet účastníků (minimálně 50 za rok)

- Aktivita 3.1.2: Prezentace výsledků spolupráce mezi designéry a mistry tradiční rukodělné výroby na výstavách, i online platformách pro zvýšení viditelnosti tradičních výrob propojených s moderním designem

Odpovědnost za realizaci: Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje, příspěvkové organizace Zlínského kraje v oblasti kultury

Spolupráce: online portály

Termín plnění: 1× za dva roky, 2027–2035

Finanční náklady: 150 000 Kč/1x za 2 roky

Indikátor plnění: Počet prezentací (minimálně 2 za rok), návštěvnost výstav/online zobrazení

CÍL 4: Zvýšit zájem mladé generace o technologie tradiční rukodělné výroby

➤ 4.1. Zvyšovat atraktivitu řemesel pro mladou generaci

Propojovat tradiční řemesla s moderním designem, ekologickými trendy a udržitelným životním stylem, aby získala nové publikum i tvůrce.

- Aktivita 4.1.1: Propagace řemesel prostřednictvím stávajících komunikačních kanálů Zlínského kraje. Tuto propagaci propojit s aktivitami Centrály cestovního ruchu východní Moravy a Centra péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje. Možnost tvorby videí, podcastů ad.

Odpovědnost za realizaci: Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče) ve spolupráci s Centrálou cestovního ruchu východní Moravy a Centrem péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje

Spolupráce: školy, média, designéři, marketingové agentury

Termín plnění: 2028–2031 (s možností prodloužení)

Finanční náklady: 400 000 Kč/rok

Indikátor plnění: počet vytvořených materiálů (minimálně 13 za rok)

➤ 4.2. Akcentovat pozitivní psychologické působení tradiční rukodělné výroby nejen na mladou generaci.

Nabídnout tuto činnost jako formu wellbeeingu, například jako možnou cestu k digitálnímu detoxu. Rozvíjet manuální dovednosti nejmladší generace.

- Aktivita 4.2.1: Tematické programy „Řemeslo. Moje mindfulness, aneb offline mode: ON.“ Workshopy zaměřené na rozvoj trpělivosti, koncentrace a kreativního myšlení (v muzeích, školách a komunitních centrech)

Odpovědnost za realizaci: Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje

Spolupráce: příspěvkové organizace Zlínského kraje v oblasti kultury, Základní školy, Domy dětí a mládeže, psychologická centra, komunitní centra, knihovny, tvůrci, Kulturní a kreativní centrum Zlínského kraje Čiperova vila

Termín plnění: průběžně (2026–2036)

Finanční náklady: 250 000 Kč/rok

Indikátor plnění: počet zorganizovaných akcí (5 akcí za rok), počet účastníků

➤ 4.3. Vytvářet vzdělávací materiály a publikace

Vydávat publikace, výukové aplikace a on-line dostupné materiály o tradičních řemeslech.

- Aktivita 4.3.1: Vydávání publikací, katalogů a on-line výukových materiálů pro školy a veřejnost, např. „Tradiční řemesla Zlínského kraje – pracovní listy pro žáky“.

Odpovědnost za realizaci: Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje

Spolupráce: příspěvkové organizace Zlínského kraje v oblasti kultury, školy

Termín plnění: průběžně (2027–2036)

Finanční náklady: 300 000 Kč/rok

Indikátor plnění: počet vydaných publikací/on-line materiálů (minimálně 4 za rok)

CÍL 5: Zvýšit informovanost o tradiční lidové kultuře a tradiční rukodělné výrobě

- **5.1. Zefektivnit strategii komunikace Zlínského kraje jako regionu s živým kulturním dědictvím, jehož je tradiční rukodělná výroba výraznou částí**

Revize stávající komunikace a vyhledávání nových možností a příležitostí k prezentaci tradiční rukodělné výroby směrem k veřejnosti, institucím, firmám atd.

- Aktivita 5.1.1: Iniciovat společnou propagaci řemesel v cestovním ruchu, prezentovat akce, festivaly s prezentací rukodělné výroby, zejména prostřednictvím stávajících komunikačních kanálů Zlínského kraje

Odpovědnost za realizaci: Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče a odbor kanceláře hejtmána – oddělení komunikace)

Spolupráce: Centrála cestovního ruchu východní Moravy, příspěvkové organizace Zlínského kraje v oblasti kultury, turistická informační centra, destinační společnosti

Termín plnění: průběžně

Finanční náklady: 0–300 000 Kč, konkretizovat dle připravované mediální kampaně

Indikátor plnění: Počet společných projektů a prezentací

- **5.2. Prezentace tradiční rukodělné výroby on-line**

Revize stávající komunikace a vyhledávání nových možností a příležitostí k prezentaci tradiční rukodělné výroby směrem k veřejnosti, institucím, firmám atd.

- Aktivita 5.2.1: Vytvoření webové prezentace rukodělné výroby a tvůrců ve Zlínském kraji

Odpovědnost za realizaci: Centrum péče o tradiční lidovou kulturu ve Zlínském kraji

Spolupráce: příspěvkové organizace Zlínského kraje v oblasti kultury

Termín plnění: 2028

Finanční náklady: 250 000 Kč (vývoj, údržba, obsah)

Indikátor plnění: spuštění stránek

- **5.3. Systematicky oceňovat výjimečné tvůrce**

Pokračovat v udělování titulu *Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje* a rozšířit oceňování i na lokální úroveň měst a obcí.

- Aktivita 5.3.1: Udělování titulu „Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje“. Pokračovat v dosavadním ocenění, apelovat na rozšíření ocenění na lokální úrovni měst a obcí.

Odpovědnost za realizaci: Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče)

Spolupráce: Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje

Termín plnění: každoročně

Finanční náklady: 150 000 Kč/rok

Indikátor plnění: Počet oceněných tvůrců (maximálně 3 za rok)

➤ **5.4 Zapisovat vybrané tradiční rukodělné technologie a řemesla na Seznamy nemateriálních statků**

Řemesla, která mají ve Zlínském kraji dlouholetou tradici, jsou lokálně omezená nebo jinak výjimečná zapisovat na krajský seznam, případně navrhopvat na zápis do Národního seznamu nemateriálních statků/nehmotného kulturního dědictví.

- Aktivita 5.4.1: Pokračovat v nominacích a zápisech rukodělných postupů na krajský i národní Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury/nehmotného kulturního dědictví

Odpovědnost za realizaci: Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče)

Spolupráce: Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje

Termín plnění: průběžně

Finanční náklady: 100 000 Kč/nominace

Indikátor plnění: Počet zapsaných řemesel

➤ **5.5. Propagovat řemesla jako součást identity kraje**

Zařadit výrobky tvůrců do oficiální prezentace Zlínského kraje, využívat je jako dárky, suvenýry a symboly regionální kultury.

- Aktivita 5.5.1: Zařazení řemeslných výrobků do prezentací kraje, využívat je jako dárky, suvenýry a symboly regionální kultury

Odpovědnost za realizaci: Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče, odbor kanceláře hejtmána)

Spolupráce: Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje, příspěvkové organizace Zlínského kraje v oblasti kultury, regionální tvůrci

Termín plnění: průběžně

Finanční náklady: 200 000 Kč/rok

Indikátor plnění: počet tvůrců od nichž jsou předměty pro prezentaci odebírány (minimálně 5 ročně)

➤ **5.6.Posilovat roli muzeí a paměťových institucí**

Rozvíjet vzdělávací programy, akviziční činnost a interaktivní expozice o řemeslech v muzeích a muzeích v přírodě, podporovat odborné kurátory a pedagogy. Podporovat výstavy, prezentace a marketingové kampaně propagující kvalitu, originalitu a estetickou hodnotu tradiční rukodělné výroby.

- Aktivita 5.6.1: Vytvářet interaktivní expozice, vzdělávací programy, posilovat spolupráci s tvůrci. Pořádat zejména výstavy, soutěže, mediální kampaně věnované tradiční rukodělné výrobě a estetické hodnotě výrobků

Odpovědnost za realizaci: příspěvkové organizace Zlínského kraje v oblasti kultury

Spolupráce: Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče), školy, tvůrci

Termín plnění: průběžně

Finanční náklady: dle rozpočtu připravované expozice/akce

Indikátor plnění: Počet expozic (minimálně 1 ročně) a návštěvníků programů zaměřených na řemesla a návštěvníků programů zaměřených na řemesla

- Aktivita 5.6.2: Nákup výrobků současných řemeslných tvůrců do sbírek muzeí a galerií. Nakupovat do sbírek předměty od současných rukodělných tvůrců v souladu se sbírkotvornou strategií jednotlivých institucí

Odpovědnost za realizaci: příspěvkové organizace Zlínského kraje v oblasti kultury

Spolupráce: Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče)

Termín plnění: průběžně

Finanční náklady: 250 000 Kč/rok (celkem 5 institucí – příspěvkových organizací Zlínského kraje v oblasti kultury)

Indikátor plnění: Počet sbírkových předmětů od konkrétních tvůrců (100 předmětů ročně)

➤ **5.7. Zlepšit informovanost o tradiční rukodělné výrobě směrem k široké veřejnosti**

Vydávat tištěné i elektronické publikace a propagační materiály prezentující tradiční rukodělnou výrobu i jednotlivé řemeslníky, zejména Mistry tradiční rukodělné výroby ZK

- Aktivita 5.7.1: Vydávání katalogových listů Mistra tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje. Pokračovat v dosavadním formátu vydávání listů věnovaných nově oceněným mistrům a v digitální podobě je zveřejňovat na webu Zlínského kraje

Odpovědnost za realizaci: Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče)

Spolupráce: Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje

Termín plnění: průběžně

Finanční náklady: 20 000 Kč/rok

Indikátor plnění: vydané listy konkrétních výrobců (3 listy za rok)

- Aktivita 5.7.2: Vytvoření putovní expozice „Řemesla Zlínského kraje“ pro prezentaci na akcích ve Zlínském kraji i celé České republice

Odpovědnost: Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje, příspěvkové organizace Zlínského kraje v oblasti kultury

Spolupráce: Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče (zajištění spolufinancování))

Termín: 2028

Finanční náklady: 500 000 Kč

Indikátor: počet realizovaných prezentací (1 realizace v roce 2028, následující roky minimálně 1 prezentace ročně)

- Aktivita 5.7.3: Vydání čtyřdílné monografie „Když ruce pracují srdcem“. Tradiční rukodělná výroba ve Zlínském kraji“

Odpovědnost: Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje, příspěvkové organizace Zlínského kraje v oblasti kultury

Spolupráce: Zlínský kraj (odbor kultury a památkové péče (zajištění spolufinancování))

Termín plnění: 2028, 2030, 2033, 2036

Finanční náklady: 400 000 Kč v roce realizace

Indikátor plnění: vydané publikace

4. IMPLEMENTAČNÍ ČÁST

Cílem implementační části je popsat koordinaci a monitoring naplňování Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu ve Zlínském kraji na léta 2026–2036+.

4.1. Řídící struktura implementace

Odpovědnost za koordinaci naplňování Koncepce bude rozdělena mezi:

Gestora

Hlavním garantem plnění Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu Zlínského kraje, odpovídajícím za věcné naplňování plánu jako celku, je radní Zlínského kraje pro oblast kultury a památkové péče.

Nositele

Nositelem a koordinátorem implementace, který koordinuje naplňování a průběžné vyhodnocování koncepčního dokumentu, byl stanoven Odbor kultury a památkové péče Zlínského kraje.

4.2. Další subjekty zapojené do implementace

Implementační skupina

Koncepce navrhuje zřízení pracovní skupiny při Odboru kultury a památkové péče Zlínského kraje zajišťující evaluaci koncepce, která bude pravidelně vyhodnocovat plnění cílů, navrhopvat aktualizace a zabezpečovat kontinuitu politiky kraje. Jednání pracovní skupiny složené ze zástupců koordinátora implementace a odborníků z řad pracovníků Centra péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje a paměťových institucí Zlínského kraje v oblasti kultury bude každoročně vyhodnocovat realizovaná opatření a aktivity a navrhopvat aktualizaci akčního plánu. Výstupy pracovní skupiny budou předkládány koordinátorovi implementace Koncepce k dalšímu projednání a rozhodnutí.

Centrum péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje

Od roku 2004 na základě doporučení Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v ČR vznikly ve všech krajích v České republice regionální pověřená pracoviště v péči o tradiční lidovou kulturu. Ve Zlínském kraji se pověřeným pracovištěm stalo Slovácké muzeum v Uherském Hradišti, které provádí výzkumy a dokumentaci tradiční lidové kultury a v tomto směru spolupracuje s dalšími paměťovými organizacemi v oblasti kultury na území Zlínského kraje: V kontextu Koncepce bude Centrum péče o tradiční lidovou kulturu ZK koordinovat plnění jednotlivých úkolů ve své gesci dle nastavení v návrhové části Koncepce a spolupracovat s dalšími paměťovými institucemi a příspěvkovými organizacemi v oblasti kultury na území Zlínského kraje.

Příspěvkové organizace na území Zlínského kraje

Mezi zainteresované organizace na plnění Koncepce patří všechny paměťové instituce zřizované Zlínským krajem, které s oblastí tradiční rukodělné výroby jakýmkoli způsobem pracují. Jedná se především o Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, Muzeum regionu Valaško, Muzeum Kroměřížska a okrajově také o Krajskou galerii výtvarného umění ve Zlíně.

Paměťové instituce na území Zlínského kraje

Na území Zlínského kraje působí další instituce, které nejsou zřizovány Zlínským krajem, avšak na dokumentaci, prezentaci a péči o tradiční rukodělnou výrobu se aktivně a dlouhodobě podílí. Jedná se především o Národní muzeum v přírodě. Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm a Skanzen Rochus v Uherském Hradišti i některé další instituce.

4.3. Rámcový/indikativní rozpočet a financování

Financování aktivit Koncepce je plánováno jako vícezdrojové s dopadem nejen na rozpočet Zlínského kraje, ale i na rozpočet dalších subjektů, které se po dohodě s nositelem (koordinátorem implementace) Koncepce budou na realizaci jednotlivých aktivit podílet. Požadavky na rozpočet Zlínského kraje budou pravidelně sumarizovány koordinátorem implementace Koncepce a předloženy k projednání v orgánech Zlínského kraje. Výše plnění tak bude závislá na aktuálních rozpočtových možnostech. Finanční nároky jednotlivých opatření jsou popsány v návrhové části a akčním plánu.

4.4. Monitoring naplňování Koncepce

U jednotlivých aktivit jsou v návrhové části nastaveny monitorovací indikátory plnění, které bude spolu s akčním plánem pravidelně vyhodnocovat koordinátor implementace ve spolupráci s implementační skupinou.

4.5. Akční plán

Plnění jednotlivých opatření a aktivit Koncepce je definováno akčním plánem nastaveným na celé období platnosti Koncepce. Během platnosti Koncepce je možné aktualizovat/rozpracovat akční plán na kratší časová období stanovená Pracovní skupinou pro evaluaci Koncepce. Akční plán zohledňuje míru priority jednotlivých aktivit definovaných pracovní skupinou, popisuje tyto aktivity, definuje termín plnění a předpokládané náklady. Akční plán je navázán na návrhovou část, která definuje kompetence vzhledem k jednotlivým úkolům i hodnotící indikátory, na základě kterých budou realizované aktivity na konci daného období vyhodnocovány.

Ve vazbě na vyhodnocení akčního plánu bude koordinátorem implementace Koncepce sestavena hodnotící zpráva, která bude předložena gestorovi. Zpráva bude vyhodnocovat uplynulé období platnosti konkrétního akčního plánu na základě hodnotících indikátorů. Formou přehledného soupisu budou uvedeny úspěšně realizované nebo nerealizované aktivity. Pokud nebudou stanovené indikátory naplněny, bude hodnotící zpráva navrhopvat řešení.

Po celou dobu platnosti dokumentu bude Koncepce zveřejněna na webových stránkách Zlínského kraje. V posledním roce plnění Koncepce je plánován výzkum tradiční rukodělné výroby ve Zlínském kraji mapující dopad opatření a vyhodnocení výstupů za všechny uplynulé roky plnění Koncepce. V návaznosti na výsledky výzkumu i hodnocení zpracované do hodnotící zprávy je možné navrhnout prodloužení platnosti stávající Koncepce, případně aktualizaci a přípravu navazujícího koncepčního dokumentu.

5. AKČNÍ PLÁN

Cíl	Priorita	Aktivita	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
1. Zabránit úbytku lidových tvůrců v regionu	vysoká	1.1.1. Podpořit fungování již existujících muzejních prodejen nabízejících výrobky lidových tvůrců, zejména tvůrců oceněných titulem Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje, zefektivnit jejich činnost a rozšířit možnost prodeje těchto produktů na dalších místech, zejména v Krajském turistickém informačním centru Zlínského kraje a prověřit a pracovat na možnosti on line prodeje výrobků z výše uvedených prodejen.	500 000 Kč	500 000 Kč	500 000 Kč	500 000 Kč	500 000 Kč	500 000 Kč	500 000 Kč	500 000 Kč	500 000 Kč	500 000 Kč	500 000 Kč
	vysoká	1.2.1. Pořádání školení a workshopů pro tvůrce v obl. marketingu, komunikace se zákazníky, orientace v dotacích a daních a další metodická podpora.	50 000 Kč	50 000 Kč	50 000 Kč	50 000 Kč	50 000 Kč	50 000 Kč	50 000 Kč	50 000 Kč	50 000 Kč	50 000 Kč	50 000 Kč
	střední	1.3.1. Vznik a vyhlášení specifického dotačního titulu Zlínského kraje pro tradiční řemesla, ve vyhlášovacích podmínkách možnost zohlednit	0 Kč	0 Kč	1 000 000 Kč	1 000 000 Kč	1 000 000 Kč	1 000 000 Kč	1 000 000 Kč	1 000 000 Kč	1 000 000 Kč	1 000 000 Kč	1 000 000 Kč

		i začínající a inovující tvůrce.											
	střední	1.4.1. Podpora prezentace řemesel na trzích a jarmarcích. Spolupráce s pořadateli. V dotačním programu KUL01– Program na podporu klubové scény, kulturních aktivit a akcí místního významu i nadále prioritně podporovat akce s podmínkou účasti min. 5 osob, které jsou držiteli některého z ocenění (Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje, Nositel tradice lidových řemesel, Cena Vladimíra Boučka).	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč
	vysoká	1.4.2. Vytvoření metodických doporučení pro organizátory trhů a jarmarků, jak podpořit účast regionálních výrobců a zvýšit estetickou úroveň prodávaného sortimentu.	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč
	střední	1.5.1. Průběžný výzkum tradiční rukodělné výroby. Cíleně dle stanoveného plánu pořizovat fotodokumentaci i videodokumentaci vybraných řemesel včetně popisu postupů.	100 000 Kč	100 000 Kč	100 000 Kč	100 000 Kč	100 000 Kč	100 000 Kč	100 000 Kč	100 000 Kč	100 000 Kč	100 000 Kč	0 Kč

		Upřednostnit řemesla ohrožená zánikem.											
	nízká	1.5.2. Výzkum tradiční rukodělné výroby ve Zlínském kraji v závěru platnosti Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu Zlínského kraje 2026-2036+. Zhodnocení dopadů aktivit stávající Koncepce na životaschopnost tradiční rukodělné výroby ve Zlínském kraji. Terénní výzkum i dotazníkové šetření zaměřené na přínosy konkrétních aktivit pro tvůrce.	0 Kč	0 Kč0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	200 000 Kč
	střední	1.6.1. Vedení seznamu ohrožených technik. Prioritní podporu dále cílit na jejich zachování.	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč
	vysoká	1.7.1. Vznik pracovní skupiny při Zlínském kraji zajišťující evaluaci koncepce. Pravidelné hodnocení a aktualizace koncepce.	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč
2. Zajistit předávání znalostí a dovedností tradiční rukodělné výroby	střední	2.1.1. Zapojení tradiční rukodělné výroby do programové náplně Kulturního a kreativního centra Zlínského kraje (Čiperova vila)	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč

	vysoká	2.2.1. Pořádání workshopů, exkurzí a programů zaměřených na tradiční řemesla v muzeích a muzeích a přírodě.	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč
3. Podpořit spolupráci designerů a tvůrců v oblasti tradiční rukodělné výroby	střední	3.1.1. Pořádání workshopů a kreativních laboratoří propojujících studenty designu a mistry rukodělné výroby.	0 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč
	střední	3.1.2. Prezentace výsledků spolupráce mezi designéry a mistry tradiční rukodělné výroby na výstavách, veletrzích a online platformách pro zvýšení viditelnosti tradičních výrob propojených s moderním designem	0 Kč	150 000 Kč	0 Kč	150 000 Kč	0 Kč	150 000 Kč	0 Kč	150 000 Kč	0 Kč	150 000 Kč	0 Kč
4. Zvýšit zájem mladé generace o technologie tradiční rukodělné výroby	střední	Aktivita 4.1.1: Propagace řemesel prostřednictvím stávajících komunikačních kanálů Zlínského kraje. Tuto propagaci propojit s aktivitami Centrály cestovního ruchu východní Moravy a Centra péče o tradiční lidovou kulturu Zlínského kraje. Možnost tvorby videí, podcastů ad.	0 Kč	0 Kč	400 000 Kč	400 000 Kč	400 000 Kč	400 000 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč

	střední	4.2.1. Tematické programy "Řemeslo. Moje mindfulness aneb offline mode: ON." Workshopy zaměřené na rozvoj koncentrace a kreativního myšlení (v muzeích, školách a komunitních centrech).	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč
	vysoká	4.3.1. Vydávání publikací, katalogů a on-line výukových materiálů pro školy a veřejnost – např. „Tradiční řemesla Zlínského kraje – pracovní listy pro žáky“.	0 Kč	300 000 Kč	300 000 Kč	300 000 Kč	300 000 Kč	300 000 Kč	300 000 Kč	300 000 Kč	300 000 Kč	300 000 Kč	300 000 Kč
	střední	5.1.1. Iniciovat společnou propagaci řemesel v cestovním ruchu, prezentovat akce, festivaly s prezentací rukodělné výroby, zejména prostřednictvím stávajících komunikačních kanálů Zlínského kraje	konkretizováno dle připravované mediální kampaně 0–300 000 Kč	konkretizováno dle připravované mediální kampaně 0–300 000 Kč	konkretizováno dle připravované mediální kampaně 0–300 000 Kč	konkretizováno dle připravované mediální kampaně 0–300 000 Kč	konkretizováno dle připravované mediální kampaně 0–300 000 Kč	konkretizováno dle připravované mediální kampaně 0–300 000 Kč	konkretizováno dle připravované mediální kampaně 0–300 000 Kč	konkretizováno dle připravované mediální kampaně 0–300 000 Kč	konkretizováno dle připravované mediální kampaně 0–300 000 Kč	konkretizováno dle připravované mediální kampaně 0–300 000 Kč	konkretizováno dle připravované mediální kampaně 0–300 000 Kč
5. Zvýšit informovanost o tradiční lidové kultuře a tradiční rukodělné výrobě	vysoká	5.2.1. Vytvoření webové prezentace rukodělné výroby a tvůrců ve Zlínském kraji.	0 Kč	0 Kč	250 000 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč
	vysoká	5.3.1. Udělování titulu Mistr tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč	150 000 Kč
	střední	5.4.1. Pokračovat v nominacích a	konkretizován dle	konkretizován dle	konkretizován dle	konkretizován dle	konkretizován dle	konkretizován dle	konkretizován dle	konkretizován dle	konkretizován dle	konkretizován dle	konkretizován dle

		zápisech rukodělných postupů na krajský i národní Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury/nehmotného kulturního dědictví.	připravované nominace až cca 100 000 Kč	připravované nominace až cca 100 000 Kč	připravované nominace až cca 100 000 Kč	připravované nominace až cca 100 000 Kč	připravované nominace až cca 100 000 Kč	připravované nominace až cca 100 000 Kč	připravované nominace až cca 100 000 Kč	připravované nominace až cca 100 000 Kč	připravované nominace až cca 100 000 Kč	připravované nominace až cca 100 000 Kč	připravované nominace až cca 100 000 Kč
	vysoká	5.5.1. Zařazení řemeslných výrobků do prezentací kraje, využívat je jako dárky, suvenýry a symboly regionální kultury	200 000 Kč	200 000 Kč	200 000 Kč	200 000 Kč	200 000 Kč	200 000 Kč	200 000 Kč	200 000 Kč	200 000 Kč	200 000 Kč	200 000 Kč
	střední	5.6.1. Vytvářet interaktivní expoziční programy, posilovat spolupráci s tvůrci. Pořádat zejména výstavy, soutěže, mediální kampaně věnované tradiční rukodělné výrobě a estetické hodnotě výrobků	konkretizován dle připravované expoziční	konkretizován dle připravované expoziční	konkretizován dle připravované expoziční	konkretizován dle připravované expoziční	konkretizován dle připravované expoziční	konkretizován dle připravované expoziční	konkretizován dle připravované expoziční	konkretizován dle připravované expoziční	konkretizován dle připravované expoziční	konkretizován dle připravované expoziční	konkretizován dle připravované expoziční
	vysoká	5.6.2. Nákup výrobků současných řemeslných tvůrců do sbírek muzeí a galerií	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč	250 000 Kč
	střední	5.7.1. Vydávání katalogových listů Mistra tradiční rukodělné výroby Zlínského kraje.	20 000 Kč	20 000 Kč	20 000 Kč	20 000 Kč	20 000 Kč	20 000 Kč	20 000 Kč	20 000 Kč	20 000 Kč	20 000 Kč	20 000 Kč
	nízká	5.7.2. Vytvoření putovní expoziční „Řemesla Zlínského kraje“ pro prezentaci na akcích ve Zlínském kraji i	0 Kč	0 Kč	500 000 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč

		celé České republiky											
	střední	5.7.3. Vydání čtyřdílné monografie „Když ruce pracují srdcem“. Tradiční rukodělná výroba ve Zlínském kraji“	0 Kč	0 Kč	400 000 Kč	0 Kč	400 000 Kč	0 Kč	0 Kč	400 000 Kč	0 Kč	0 Kč	400 000 Kč
Zdroje financování aktivit s vysokou prioritou		Rozpočet Zlínského kraje											
		Zdroje mimo rozpočet kraje (dotace, smlouvy o partnerství ...)											
Celkové náklady v letech			1 920 000 Kč	2 770 000 Kč	5 020 000 Kč	4 170 000 Kč	4 270 000 Kč	4 170 000 Kč	3 470 000 Kč	4 170 000 Kč	3 470 000 Kč	3 770 000 Kč	3 970 000 Kč
Náklady celkem za celé období 2026 - 2036			41 170 000 Kč										

Pozn: Finanční náklady byly zpracovány v intencích cen roku 2025. V průběhu platnosti Koncepce je nutné průběžně aktualizovat priority i výši financování jednotlivých aktivit.

SEZNAM ZKRATEK

EET – Elektronická evidence tržeb

EVVO – Enviromentální vzdělávání, výchova a osvěta

FMK UTB – Fakulta multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati

KKO – Kulturní a kreativní odvětví

KKS – Kulturní a kreativní sektor

MK ČR – Ministerstvo kultury České republiky

RVP – Rámcový vzdělávací program

TLK – Tradiční lidová kultura

ÚLUV – Ústředí lidové umělecké výroby

ÚLUV – Ústředí lidové umělecké výroby

UTB – Univerzita Tomáše Bati

ZUŠ – Základní umělecké školy

ZK – Zlínský kraj

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: počet a pohyb obyvatel ve Zlínském kraji v roce 2024

Tabulka 2: věková struktura obyvatel ve Zlínském kraji v letech 2018 – 2024

Tabulka 3: zastoupení výrobců v oborech rukodělné činnosti, 2025.

Tabulka 4: pracovní-organizační začlenění tvůrců věnujících se rukodělné výrobě ve Zlínském kraji.

...

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: etnografické oblasti na území Zlínského kraje

Obrázek 2: regionální značky a jejich rozmístění na mapě České republiky

...

POUŽITÉ ZDROJE

1. Výběrová literatura – Tradiční rukodělná výroba

BLAHŮŠEK, Jan (ed.). Identifikace a dokumentace jevů tradiční lidové kultury v České republice. Vyd. 1. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2006. 75 s. ISBN 80-86156-77-X.

CVRČEK, Josef. Příspěvky k dějinám řemesel na Moravě. Časopis Matice moravské 29, 1905, s. 32-41, 184-197, 295-307.

HABARTOVÁ, Romana. Formy péče o tradiční rukodělnou výrobu ve Zlínském kraji. [Museum vivum. Časopis českých muzeí v přírodě](#) 11, 2016, s. 39-58.

JAROŠOVÁ, Barbora, LIĐÁK, Petr, MICHALIČKA, Václav. Tradice a současnost rukodělné výroby v regionu Moravské Valašsko. Rožnov pod Radhoštěm: Valašské muzeum v přírodě, 2011. 198 s. 978-80-87210-35-2.

JANČÁŘ, Josef a kol. Lidová kultura na Moravě. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000. 373 s. 80-7275-005-4 (MVS).

JANČÁŘ, Josef. Lidová rukodělná výroba na Moravě. Strážnice: Ústav lidového umění, 1988. 119 s.

JANČÁŘ, Josef. Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v České. Český lid 91, 2004, č. 2, s. 205-219.

- JANČÁŘ, Josef. Lidová řemeslníci jako profesní skupina nositelů tradic. Národopisná revue 11, 2001, č. 3, s. 161-162.
- JANČÁŘ, Josef. Proměny Slovácka. Lidová kultura – od feudálního poddanství k postmodernímu společenství. Strážnice Národní ústav lidové kultury, 2011. 142 s. 978-80-87261-48-4.
- JANČÁŘ, Josef. Rukodělná výroba jako součást národního kulturního dědictví. In: [Lidová kultura v kulturním vývoji České republiky \(1918-1998\): sborník referátů](#). Strážnice: Ústav lidové kultury, 1999. s. 7-12.
- JANČÁŘ, Josef. Současné formy péče o lidová řemesla v České republice. Národopisná revue 14, 2004, č. 1, s. 60-63.
- JANČÁŘ, Josef. Vývoj péče o lidová řemesla. Národopisná revue 17, 2007, č. 2, s. 75-79.
- JEK, B. Kapitola o domácí výrobě. Lidová tvorba 2, 1941, č. 4, s. 4-7.
- JILÍK, Jiří. Co s lidovou uměleckou výrobou? Zvuk, 2007, podzim-zima, s. 13-17.
- MAREK, Jaroslav. Řemeslná výroba v moravských městech v 16. století. In: Sborník Matice moravské 81, 1962, s. 124-154.
- Malý etnologický slovník. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2011. 115 s. 978-80-87261-70-5.
- NOVÁK, Pavel. Encyklopedie nářadí, strojů a pomůcek. Venkovská řemesla: (tesařství, truhlářství, kolářství, bednářství, sekernictví, kovářství, zámečnictví, obuvnictví, sedlářství, tkalcovství, krejčovství, zednictví, cihlářství, pokrývačství). Praha: Národní zemědělské muzeum, 2011. 208 s.: il. ISBN 978-80-86874-38-8 (brož.)
- OREL, Jaroslav. Kursy domácích technik a lidové práce na Moravě. Věci a lidé 2, 1949-1950, s. 394-403.
- PAVLIŠTÍK, Karel. Dřevo, proutí, sláma v tradiční rukodělné výrobě na Podřevnicku. 2., rozš. vyd. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně spolu s Klubem H + Z, 2011. 279 s.: il., mapy, faksim. ; 31 cm + text (2 s.) + 1 DVD-ROM. (Muzeum jihovýchodní Moravy: váz.). ISBN 978-80-904197-1-1 (Klub H+Z: váz.)
- PECHOVÁ, Jarmila. Vývoj tradičních řemesel a péče o ně ve 20. století. In: Folia ethnographica, 2004, č. 38, 2004, s. 37-52.
- ŠENFELDOVÁ, Helena. Spolupráce národopisců a výtvarných pracovníků v bývalém Ústředí lidové umělecké výroby. Národopisný věstník 26, č. 1, 2009, s. 72-75.
- ŠINDELÁŘ, Dušan. Řemesla a systémové myšlení. Umění a řemesla, 1977, č. 4, s. 61-64.
- ŠOTKOVÁ, Blažena. K novým základům moravské lidové ústředny. Věci a lidé 2, 1949-1950, s. 404-413.
- TYLLNER, Lubomír – BROUČEK, Stanislav – JEŘÁBEK, Richard (eds.). Lidová kultura – Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Praha 2007.
- Velké dějiny zemí Koruny české. Tematická řada, Lidová kultura. Praha: Paseka, 2014. 802 s. 978-80-7432-000-2.
- VÁLKA, Miroslav: Homo faber. Tradiční zemědělství a lidová výroba. Brno: Masarykova univerzita 2014, ISBN: 978-80-210-7112-4.
- VYDRA, Josef. Minulost lidové výroby a její organizace na Slovensku. Věci a lidé 2, 1949-1950, s. 339-363.

2. Konceptní dokumenty vztahující se k tradiční rukodělné výrobě

Plán péče o tradiční lidovou kulturu v ČR na léta 2023-2030. [Dostupné z: <https://mk.gov.cz/plan-pece-o-tradicni-lidovou-kulturu-v-cr-na-leta-2023-2030>]

Koncepce účinnější péče o tradiční rukodělnou výrobu Zlínského kraje na léta 2018 – 2025 [Dostupné z: <https://zlinskykraj.cz/strategie-a-koncepce>]

Strategie rozvoje Zlínského kraje 2030 [Dostupné z: <https://zlinskykraj.cz/strategie-rozvoje-zlinskeho-kraje-2030>]

Chytrý kraj – Strategie rozvoje chytrého regionu Zlínského kraje 2030 [Dostupné z: <https://zlinskykraj.cz/chytry-kraj-strategie-rozvoje-chytreho-regionu-zlinskeho-kraje-2030>]

Strategie rozvoje a podpory kreativního ekosystému Zlínského kraje 2025 – 2030 [Dostupné z: <https://zlinskykraj.cz/strategie-rozvoje-a-podpory-kreativniho-ekosystemu-zlinskeho-kraje-2025-2030>]

Koncepce rozvoje cestovního ruchu Zlínského kraje na období 2020 – 2030 [Dostupné z: <https://zlinskykraj.cz/koncepce-rozvoje-cestovniho-ruchu-zlinskeho-kraje-na-obdobi-2020-2030>]

Státní kulturní politika na léta 2026-2030+ [Dostupné z: <https://www.mk.gov.cz/statni-kulturni-politika-cs-69>]

3. Internetové zdroje informací

<http://www.lidovaremesla.cz/>

<http://www.lidovakultura.cz/>

<https://csu.gov.cz>

<http://www.slovackemuzeum.cz>

<https://zlinskykraj.cz>

<http://www.uluv.sk>

<http://www.muzeum-zlin.cz>

<http://www.muzeavprirode.cz>

<http://zlindesignweek.com>

<https://www.regionalni-znacky.cz/>

<https://mkcr.cz>

<https://mmr.gov.cz/cs/narodni-dotace/podpora-a-rozvoj-regionu>

<https://zlinskykraj.cz/prehled-dotacnich-programu-zlinskeho-kraje-na-rok-2025>

www.regionalnipotravina.cz

www.tradicnivyrobek.cz

<https://www.tradicnivyrobek.cz/slovacko-regionalni-produkt>

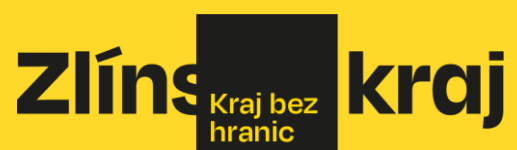
<https://www.pobeskydi.cz/beskydy-originalni-produkt>

<https://www.moravska-cesta.cz/haha-regionalni-produkt>

www.tradicebk.cz

www.pravevalasske.cz

www.liska-evvo.cz

Odbor kultury a památkové péče Zlínského kraje 2025